

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

**Tematická a jazyková analýza sportovního
zpravodajství se zaměřením na pořady Branky,
body, vteřiny a Sportovní noviny**

Bakalářská diplomová práce

Pavla Ševčíková

Česká filologie se zaměřením na editorskou práci ve sdělovacích prostředcích

Vedoucí práce: **Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D.**

Olomouc 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem v textu použila.

V Olomouci dne

Pavla Ševčíková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především Mgr. Jindřišce Svobodové, Ph.D., za její čas, vstřícnost, cenné rady, trpělivost a ochotu při vedení mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	6
1. Televizní sportovní zpravodajství.....	8
1.1 Televizní reportáž.....	8
1.1.1 Specifika sportovních reportáží.....	9
1.1.2 Počátky sportovních reportáží.....	10
1.2 Kritika sportovního zpravodajství.....	11
1.3 Výběr událostí.....	12
1.3.1 Zájem o menšinové sporty v ČT a na TV Nova.....	12
1.4 Struktura zprávy.....	13
1.4.1 Pořadí zpráv.....	14
1.5 Jazyk zpravodajství.....	15
1.5.1 Lexikální prostředky ve zpravodajství.....	16
1.5.1.1 Automatizace a aktualizace.....	18
1.5.2 Projevy persvaze.....	20
2 Duální mediální systém v ČR.....	21
2.1 Veřejnoprávní televize.....	21
2.1.1 Základní znaky veřejné služby.....	22
2.1.2 Pořad Branky, body, vteřiny.....	23
2.1.2.1 Sledovanost BBV.....	23
2.2 Soukromá televize.....	24
2.2.1 Bulvární zpravodajství.....	25
2.2.2 Zábavní žurnalistika.....	26
2.2.3 Pořad Sportovní noviny.....	26
2.2.3.1 Sledovanost Sportovních novin.....	27
3 Metodologie.....	28
4 Porovnání sportovního zpravodajství ČT a TV Nova.....	30
4.1 Struktura relace a pořadí zpráv.....	31
4.1.1 BBV.....	31
4.1.2 Sportovní noviny.....	32
4.2 Výběr příspěvků.....	33
4.2.1 Prostor určený menšinovým sportům.....	33
4.2.2 Vybraná témata a způsob jejich prezentace.....	35
4.2.2.1 Témata specifická pro každou relaci.....	36
4.2.2.2 Odkazování na vlastní vysílání.....	37
4.2.2.3 Prostor poskytnutý hostům.....	38
4.2.3 Úvodní příspěvek.....	39
4.2.4 Poslední příspěvek.....	41
4.2.5 Příběhy.....	41
4.2.6 Prostor poskytnutý ženskému sportu.....	42
4.3 Dílčí závěr.....	43
5 Jazyk Branek, bodů, vteřin a Sportovních novin.....	43
5.1 Sportovní slang.....	44
5.2 Personifikace.....	47
5.3 Synekdocha.....	49
5.4 Hyperbola.....	53
5.5 Synonymie.....	54
5.6 Přirovnání.....	57
5.7 Adjektiva.....	58
5.8 Hodnocení.....	60

5.9	Slovní hříčky.....	64
5.10	Frazémy a idiomy.....	64
5.11	Publicismy a klišé.....	68
5.11.1	Publicismy	68
5.11.2	Klišé.....	69
5.12	Generalizace	71
5.13	Hovorovost a obecná čeština.....	73
5.14	Univerbizace.....	76
5.15	Persvaze	77
5.15.1	Řečnické otázky a odpovědi	77
5.15.2	Působení na lidské city	78
5.15.3	Imperativy	79
5.16	Obsahové a syntaktické nedostatky	80
5.17	Dílčí závěr.....	82
6	Závěr.....	83
	Anotace.....	85
	Resumé.....	86
	Použitá literatura a internetové zdroje	87
	Seznam příloh	90

Úvod

Sport je v současnosti možná nejoblíbenějším zdrojem zábavy. V posledních letech se stal takovým fenoménem, že v očích veřejnosti vzrostl jeho vliv a je odborně zkoumán vědci a vědeckými institucemi, a to převážně v západní části světa. Relace sportovního zpravodajství jsou populární u české veřejnosti, velkou sledovanost mají především Sportovní noviny na TV Nova¹. Jejich obliba² nás přivedla i k tématu předkládané práce, naším cílem je porovnat kvalitu soukromého sportovního zpravodajství (se zastoupením právě Sportovních novin) se sportovním zpravodajstvím na televizi veřejnoprávní, prezentovaným pořadem Branky, body, vteřiny na České televizi³.

Veřejnoprávní televize vykazuje určitá specifika, která ve vysílání komerčních⁴ televizí nenajdeme. Komerční televize se naopak snaží zvýšit svoji sledovanost zaměřením na široké obecnost, kterému nabízí pořady tíhnucí k bulvárnosti. Naše výzkumná otázka tedy zní: Do jaké míry se liší sportovní zpravodajství na ČT a TV Nova z hlediska výběru zpráv, s ohledem na jejich pořadí a především se zřetelem na užité výrazové prostředky?

Sportovní oblast je velmi specifická nejen po stránce jazykové, ale i vzhledem k předpokládaným recipientům. Jen stěží bude nějaký pořad sledovat tolik „odborníků“ na danou problematiku, stěží budou jiné události tak kriticky diskutovány jako právě ty sportovní. Reportáže odvysílané ve sportovních zprávách jsou často následující den mezi sportovními fanoušky hojně rozebírány. Některé významné sportovní události zcela zastíňují události politické či kulturní, jež probíhají současně. Sportovní přenosy jsou navíc v televizním vysílání hojně zastoupeny, tento druh zpravodajských relací pokrývá nezanedbatelné procento celkového vysílacího času a stejně jako například politika či kultura přispívá k celkovému obrazu naší společnosti a ke kvalitě současného jazykového vyjadřování.

V úvodní části této práce popíšeme sportovní zpravodajství s jeho specifiky a detailněji vyobrazíme reportáž, zaměříme se na výběr událostí, které do konečného vysílání proniknou, a celkovou strukturu zprávy. Větší prostor budeme věnovat jazyku, zejména

¹ V práci střídáme názvy TV Nova a Nova, považujeme je za synonymní.

² Viz kapitola *Sledovanost Sportovních novin*.

³ Pro název Branky, body, vteřin užíváme také zkratkovou podobu BBV, pro Českou televizi zkratku ČT.

⁴ Pojmy komerční a soukromý v práci zaměňujeme bez změny významu. Důvodem je komerční zaměření českých soukromých stanic včetně Novy, která je pro tuhle práci zásadní.

pak lexikálními prostředky užívanými ve zpravodajství. Pozornost budeme věnovat také přesvědčovací funkci žurnalistiky, tedy persvazi, konkrétně jejím projevům v mediálních textech.

Ve druhé části úvodního, převážně teoretického oddílu se budeme snažit popsat duální systém médií v České republice, budeme se věnovat jak veřejnoprávní České televizi, konkrétně pak především pořadu Branky, body, vteřiny, tak televizi soukromé (komerční), kterou reprezentuje televize Nova se svými Sportovními novinami. Pozornost zaměříme také na bulvární zpravodajství a zábavní žurnalistiku.

Získané informace následně použijeme jako východisko v praktické části. V té budeme na konkrétních příkladech sledovat zásadní rozdíly mezi Sportovními novinami a BBV jak v lexiku a syntaxi, tak v oblasti řazení zpráv či obsahu jednotlivých reportáží. V kapitole *Jazyk zpravodajství* se zaměříme na slovní zásobu současného zpravodajství z teoretického pohledu. V praktické části poté budeme usilovat o nalezení jednotlivých specifických lexikálních prostředků jak v Brankách, bodech, vteřinách, tak ve Sportovních novinách a pokusíme se dokázat, že se objevují i ve sportovním zpravodajství.

Při získávání veškerých materiálů pro analytickou část práce jsme čerpali z webové stránky Anopress IT, a.s.⁵ Texty uvedené v přílohách jsou autentické, přímo z webu, neprošly korekturou, kdežto příklady použité v praktické části této bakalářské práce byly upraveny, a to jak po stránce ortografické, tak významové (korekce interpunkce, překlepů, špatně uvedených jmen apod.).

Svou práci jsme zaměřili pouze na verbální sdělení, podrobili jsme rozboru jen písemný záznam projevů moderátorů sportovního zpravodajství, v potaz tudíž nebereme obrazovou ani zvukovou stránku.

⁵ ANOPRESS IT, a.s. *Anopress IT, dodavatel profesionálního monitoringu médií*. [online databáze]. 2016 [cit. 1. 3. 2016–13. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>.

1. Televizní sportovní zpravodajství

„Sportovní žurnalistika je specifická tím, že ji většinou tvoří fanoušci pro fanoušky.“⁶

Významným milníkem pro sportovní zpravodajství byl objev mobilního snímacího zařízení v období těsně před první světovou válkou, jenž umožnil umístění potřebné techniky, především televizních kamer, do přenosového vozu. Tento objev se výrazně zapříčinil o dnešní podobu sportovního vysílání, jelikož umožnil televizi přenášení přímých přenosů nejen ze sportovních akcí. Prudký rozmach techniky pomohl zprostředkovat divákům sportovní události živě z libovolného místa a hlavně díky tomu se stal sport součástí masové kultury po celém světě. Za další mezník v historii nejen sportovního, ale obecně televizního zpravodajství považujeme rok 1958, kdy byl poprvé přenášen obrazový a zvukový signál mezi Evropou a Afrikou pomocí telekomunikační družice.

1.1 Televizní reportáž

Nejfrekventovanějším žánrem (nejen) ve sportovním televizním zpravodajství je reportáž. „Mluvenost, nepřipravenost, monologičnost, organické sepětí verbální a neverbální složky, to vše jsou rysy společné většině přímých televizních reportáží.“⁷ Jejím základním prvkem je šot⁸, na jehož podkladu je reportáž rozvíjena. V reportáži se mísí znaky zpravodajské (naléhavé informace, fakta) s publicistickými (osobní hledisko, komentování, hledání příčin a souvislostí). Neměla by mít jiný účel než vypovědět, co se právě děje. Zpravodajství jakožto pouhý záznam faktických informací má stejně jako reportáž informativní funkci, snahou obou je být tam, kde se něco děje, reportáž však navíc vyvíjí snahu sdělit prožití.⁹ Stále větší prostor dostávají reportáže sdělující *právě prožívané* a ve zpravodajství začínají převažovat přímé přenosy z nejrůznějších událostí, živé vstupy a telefonáty. Z toho plyne změna postavení moderátora na koordinátora všech zdrojů informací, které do vysílaného pořadu vstupují.

⁶ TEJKALOVÁ, Alice. Sportovní reportáž lehce alternativně. In: *O reportáži, o reportérech*. Praha: Karolinum, 2010. s. 105–106. ISBN 978-80-246-1781-7.

⁷ SVOBODOVÁ, Ivana. K stylovému využití jazykových prostředků v televizní sportovní reportáži. *Naše řeč* [online], 1992, roč. 75, č. 2, s. 73 [cit. 1. 3. 2017]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7060>.

⁸ Šot, z anglického shot: velice krátký snímek určený především pro televizní zpravodajství.

⁹ OSVALDOVÁ, Barbora: Reportáž a reportéři. In: *O reportáži, o reportérech*. Praha: Karolinum, 2010. s. 5–6. ISBN 978-80-246-1781-7.

Novinová reportáž má čtenáři umožnit vnímat všemi smysly to, o čem reportér hovoří. Pokud vezmeme v potaz televizní reportáž, můžeme za její cíl označit snahu poskytnout divákovi možnost přenést se na místo, odkud reportáž vzniká, a to za pomoci obrazové a zvukové složky. Reportáž má přinášet emoce a detaily. Jak zmiňuje i Jan Koščo: „...autor (komunikátor) zachycuje (zaznamenává) co nejvěrnější obraz skutečnosti (odehrávající se, či již proběhlé), přičemž se do centra pozornosti diváka dostává původní, téměř autentická skutečnost.“¹⁰

Jednou z nejcharakterističtějších vlastností (televizní) reportáže je lineárnost neboli paralelnost s průběhem a vývojem události. Autoři reportáže nemohou měnit její konstrukci ani posloupnost, musí se řídit vývojem události a u sportovních reportáží si často intuitivně tvořit hypotézy, jak se situace bude vyvíjet, pokud ještě neskončila. Sportovní zpravodajství je navíc specifické tím, že oproti většině obecných zpráv ukazuje událost přesně tak, jak se odehrála. Tento fakt nutí reportéra k dokonalému sladění textové a obrazové složky.

Podle Jakuba Šofara si média stále více uvědomují nezájem diváků o nadbytečné informace a nedostatek času na ně a zároveň je zřejmý i úbytek beletristické složky v reportážích a směřování k jejich úspornému sdělení. Navíc se domnívá, že divák bude vyžadovat v reportážích postupem času více a více nějaký názor, nápaditý výklad či vysvětlení.¹¹ Jak uvádí Robert Záruba¹², maximální délka reportáží by se podle editorů zpravodajských pořadů měla pohybovat v rozmezí 1:15 až 1:20 minuty. Podle mnoha průzkumů vnímá tzv. většinové publikum delší reportáže hůře a hrozí u něj změna programu, tudíž u stanic, které si zakládají primárně na finančním zisku, krátké reportáže dominují.

1.1.1 Specifika sportovních reportáží

Podle Ivany Svobodové¹³ se sportovní reportáže odlišují od všech ostatních typů reportáží zejména ve třech hlavních bodech. Prvním z nich je specifický předmět

¹⁰ KOŠČO, Ján. *Žurnalistické žánry v televizi*. Praha: Novinář, 1984, s. 90.

¹¹ ŠOFAR, Jakub. Reportáž o pohybech a slepých uličkách v textu o reportáži. In: *O reportážích, o reportérech*. Praha: Karolinum, 2010. s. 116. ISBN 978-80-246-1781-7.

¹² ZÁRUBA, Robert. Posuny televizní reportáže. In: *O reportážích, o reportérech*. Praha: Karolinum, 2010. s. 89. ISBN 978-80-246-1781-7.

¹³ SVOBODOVÁ, Ivana. K stylovému využití jazykových prostředků v televizní sportovní reportáži. *Naše řeč* [online], 1992, roč. 75, č. 2, s. 73–75 [cit. 1. 3. 2017]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7060>.

reportáže, jelikož sport představuje dynamický, rychle se měnící a dramatický subjekt s překvapivými zvraty plnými napětí. Všechny tyto skutečnosti činí sport z pohledu žurnalistiky jedinečným.

Druhým znakem odlišnosti je osobní prožitek novináře, jenž se výrazně odráží i v jeho jazykovém projevu. Fakt, že komentátor se svou přítomností na místě sportovní události stává jedním z diváků, ovlivňuje jeho „nezaujatost“. Sleduje nejen sport jako takový, ale i atmosféru, která je u mnohých sportovních odvětví extrémně vypjatá, často se proto mění z pouhého mluvčího na fanouška. Měl by však být schopen své emoce kontrolovat a nenechat je působit rušivě. Určité zvláštnosti přichází spolu s komentováním sportovních výkonů českých sportovců, při nichž je přiměřené citové zaujetí tolerováno, dokonce snad i očekáváno.

Za třetí rozdíl Svobodová považuje uplatnění speciálních prostředků a možností televizní techniky, mezi něž řadí mimo jiné změny záběrů, jejich opakování a zpomalování či promítání informací na obrazovku pomocí počítačů (sestavy týmů, obrázky profilů tratí, údaje o stavu utkání apod.). Využívání zmíněné vizuální grafiky se následně projevuje v přítomnosti většího počtu odkazovacích prvků, zvláště zájmena *ten* a jeho variant.

1.1.2 Počátky sportovních reportáží

První pokusy o sportovní reportáž datujeme do počátku dvacátého století, konkrétně do roku 1904, kdy vznikl snímek italského fotografa Artura Ambrosia *První automobilové závody Susa-Moncenisio* a o tři roky později reportážní záběry z finále boxerského mistrovství světa.¹⁴

Díky mobilní televizní technice se ve třicátých letech 20. století mohly ze sportovních utkání uskutečnit první přímé přenosy (reportáže). Prvními zeměmi, kde takové reportáže vznikaly, byly Spojené státy americké, Německo či Velká Británie. V českém prostředí se s přímou televizní reportáží, přenášenou z hokejového utkání, mohli diváci setkat poprvé v únoru roku 1955.¹⁵

¹⁴ HLADKÝ, Miroslav. *Žurnalistika v televizi*. Praha: Novinář, 1986, s. 15.

¹⁵ KOŠČO, Ján. *Žurnalistické žánry v televizi*. Praha: Novinář, 1984, s. 93.

1.2 Kritika sportovního zpravodajství

Nedostatky a problémy sportovního zpravodajství se ve svých studiích zabývali mnozí odborníci na masovou komunikaci, hlavní kritické body následně uspořádal Uli Gleich¹⁶:

- koncentrace na několik konkrétních populárních sportů, opomíjení ostatních druhů sportu;
- orientace na událost a výsledek, silná personifikace, přecházení problémů a kritického nahlížení na sport (např. vliv ekonomiky a médií na sport, boj proti dopingu, společenská úloha sportu);
- podceňování či dokonce legitimizování nečisté hry a tvrdosti, omlouvání *hříšníků* sportovními novináři;
- ovlivňování sportu médii.¹⁷

Především pak nad posledním bodem visí podle Gleicha největší otazník. Dle jeho názoru je otázkou, jak dalece média sport mění. Pravdou ovšem je, že sportovní události jsou čím dál více inscenovány způsobem, aby vyhovovaly televizním kamerám.¹⁸

Nepříznivě se mnozí odborníci staví také k nedostatečnému prostoru věnovanému ženskému sportu. Podle výsledků výzkumu Hany Kovaříkové¹⁹ bylo sportovní zpravodajství v letech 1993, 2000 i 2007 striktně mužskou záležitostí. Například v deníku Mladá fronta Dnes tvořily v těchto letech zprávy o mužích 86 % všech článků. Naopak článků čistě o ženách bylo jen 6 %. Postupem času se trend do určité míry změnil, příspěvků o ženách sportovkyních přibývalo, byť jen nepatrně.

Zjevná je i skutečnost, že pro ženy je v reportáži často ponechána jediná věta informující o vítězce soutěže (například *Mezi ženami vybrála Nováková*), přičemž o stejné mužské soutěži pojednává celý zbytek textu.²⁰

¹⁶ Jeho studie *Merkmale und Funktionen der Sportberichterstattung* vyšla ve 12. čísle časopisu *Media Perspektiven* v roce 2000.

¹⁷ RUB-MOHL, Stephan. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Přeložila Hana Bakičová. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 178. ISBN 80-247-0158-8.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ KOVAŘÍKOVÁ, Hana. *Sportovní zpravodajství v agendě českých deníků: proměny pokrytí a prezentace sportů a vliv na veřejnou agendu v letech 1993-2007*. Praha, 2002. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta sociálních věd.

²⁰ TEJKALOVÁ, Alice. Sportovní reportáž lehce alternativně. In: *O reportáži, o reportérech*. Praha: Karolinum, 2010. s. 112. ISBN 978-80-246-1781-7.

1.3 Výběr událostí

Výběr událostí či souboru událostí má bezpochyby velký vliv na to, zda přenos diváka zaujme. Silný akcent je kladen na příběh, nezřídka je při rozboru sportovní události do popředí zájmu uváděn jediný sportovec, jeho životní příběh je neustále opakován na úkor samotné události a ostatních sportovců, jejichž autentické příběhy nejsou s ohledem na zájem diváků tak efektní. Upřednostňování autentického příběhu konkrétního sportovce je příznačné pro přímé přenosy, kdy je onen jedinec snímán kamerami v evidentně větší míře než ostatní, zabírána bývá i jeho rodina v hledišti, jednotlivé složky příběhu jsou opakovaně zmiňovány komentátory, přičemž při výskytu jakéhokoliv nového zjištění je informace v přenosu pohotově zmíněna, aby byl příběh co nejvíce zkompletován. Podobně to funguje i ve sportovním zpravodajství, kdy může být vlivem preferování narativní struktury divákovi zamčlen výsledek celého sportovního klání. Na diváky tyhle narativní aspekty působí, rázem se stávají součástí příběhu a i jednotlivci, kteří sportovní zpravodajství obvykle nesledují, se konkrétně díky těmto vyprávěním ke zpravodajství vrací a prahnou po uzavření pomyslného kruhu celého příběhu.

Běžným trendem je zařazovat do vysílání události, jež jsou v popředí zájmu široké veřejnosti. Jak ovšem tvrdí Miroslav Hladký: „Účinnosti přímého přenosu přímo nabízí, aby televize seznámila diváky s činností lidí a věcmi, které ještě neznají, které by však měli poznat a které teprve při sledování přenosu jejich zájem vyvolávají.“²¹ Jako příklad uvádí vzrůst popularity krasobruslení poté, co byl tento sport uveden do povědomí televizních diváků díky přímým přenosům.

1.3.1 Zájem o menšinové sporty v ČT a na TV Nova

Jak už bylo zmíněno výše²², jedním ze zásadních témat mezi odborníky na masová média je zaměření sportovního zpravodajství na úzký okruh sportů ve srovnání se sporty s menší diváckou oblíbeností. Stejný pohled na problematiku zastává i Alice Tejkalová: „V současném nastavení zpravodajských hodnot (...), kdy fotbal a hokej jsou považovány za absolutně dominantní sporty, dostane i malé zranění druholigového fotbalisty větší prostor než třeba mistrovství republiky v gymnastice nebo orientačním běhu. Aby se reportáž z menšího sportu prosadila, musí mít v sobě silný příběh,

²¹ HLADKÝ, Miroslav. *Žurnalistika v televizi*. Praha: Novinář, 1986, s. 163–164.

²² Viz kapitola *Kritika sportovního zpravodajství*.

zajímavou událost, přitažlivé výpovědi a řadu dalších věcí. A stejně bude mít méně prostoru než jakékoliv utkání prvoligových fotbalových týmů, kterému stačí k publikaci jen to, že se stalo, a jako výpovědi v něm postačí stokrát vyprázdňené fráze typu: »Nehráli jsme dobře vzadu, jen jsme tak lehce nakopávali míče, chyběla jistota na přihrávce a v zakončení, no a taky trocha štěstíčka.«²³

Poukazovat na události a sporty stojící v ústraní mimo hlavní zájem veřejnosti se snaží veřejnoprávní televize. Přímo v kodexu ČT je článek 12.1 odkazující k téhle problematice v oblasti sportovního vysílání. „V pořadech se sportovní a tělovýchovnou tematikou přibližuje Česká televize jednak špičkové domácí a zahraniční sportovní akce, jednak věnuje pozornost informování o dalších podobách sportu včetně žákovských a dorosteneckých kategorií, výkonnostního a rekreačního sportu či nových sportovních odvětví. Prostor věnovaný v programu jednotlivým sportovním odvětvím odpovídá zájmu veřejnosti, který se odvíjí také od počtu oficiálně registrovaných sportovců daného odvětví v České republice. Česká televize však přiměřeně programovým možnostem neopomíjí ani dění v tzv. menšinových sportech.“²⁴

Televize Nova svůj kodex nemá veřejně dostupný, jedná se o interní dokument, do něž není možné *jen tak* nahlédnout. Je ovšem zřejmé – jak se snažíme ukázat i v praktické části – že Sportovní noviny jsou zaměřeny výrazně více na široké publikum a přináší divácky vyhledávané události, jež jim vynesou větší sledovanost. A přesně to se od soukromé televize očekává.

1.4 Struktura zprávy

Pokud jde o strukturu samotné zprávy, musí brát její autor v potaz důležitost úvodní výpovědi. Za intro zprávy považujeme v televizním zpravodajství obvykle první větu. Jeho funkcí je poukázat na nejdůležitější body, o kterých se bude hovořit, a přitom upoutat pozornost adresáta. Celý úvod zprávy by měl posluchače navnadit na její zbytek. Nejdůležitější bod intra může představovat klíčové slovo či fráze shrnující hlavní fakta

²³ TEJKALOVÁ, Alice. Sportovní reportáž lehce alternativně. In: *O reportáži, o reportérech*. Praha: Karolinum, 2010. s. 109–110. ISBN 978-80-246-1781-7.

²⁴ ČESKÁ TELEVIZE. Kodex České televize. Čl. 12 *Sportovní vysílání* [online]. [cit. 16. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/cl-12-sportovni-vysilani/>

zprávy. Některé televizní stanice také zdůrazňují v intru slova signalizující aktuálnost zprávy (může se jednat například o slova *dnes* nebo *právě*).

Při rozvíjení zprávy je důležité řadit jednotlivé informace do logické posloupnosti a nenechávat posluchače bez vysvětlení. Zpráva by měla odpovědět na otázky kdo, co, kdy, kde, eventuálně i proč a jak, přičemž na pořadí odpovědí na jednotlivé otázky nezáleží.

Strukturu zprávy, stejně jako jazyk v ní užitý, ovlivňují rysy specifické pro žurnalistiku. Jedná se především o pravidelnost neboli periodicitu, jež přináší stereotypní užívání větných celků. Tahle stereotypizace a automatizace usnadňuje novinářům práci a šetří čas. Projevuje se modelovým uspořádáním strany i celého deníku v tisku či relace v televizním vysílání, která se často skládá z pravidelných rubrik majících stejný rozsah, umístění příspěvků v relaci a podobně.

U sportovního zpravodajství je možné – zvláště u velkých sportovních akcí – předem očekávat, že divák výsledek při sledování relace už zná (například z rozhlasového vysílání, častěji však z internetu) nebo je aspoň zhruba obeznámen s průběhem události. Reportáži by tudíž nemělo chybět *něco navíc*, co člověka již obeznámeného s výsledkem přinutí zpravodajství sledovat. Nabízí se zařadit do reportáží delší ohlasy aktérů sportovních klání, přidat zajímavé příběhy, eventuálně zasadit událost do širšího kontextu. Vhodné je též měnit rytmus, ideálně střídáním výpovědí hostů a novináře, rovnoměrně rozložit příběhy do celého textu, netradičně začít a zakončit ho pointou.²⁵

1.4.1 Pořadí zpráv

Profil televizní stanice má vliv na to, jak budou zprávy ve zpravodajské relaci uspořádány. Seriózní stanice (v našem případě veřejnoprávní ČT) řadí zprávy podle důležitosti, kdežto bulvární stanice (v našem případě soukromá TV Nova) se snaží na úvod zaujmout publikum senzačními zprávami o vraždách a všemožných neštěstích. Úspěch programu je závislý na schopnostech dramaturga vybrat do vysílání ty zprávy, které chce veřejnost vidět či o nich slyšet. Za hlavní zprávy jsou v komerčních televizích považované zprávy zábavné, zajímavé a různě „šťavnaté“, zprávy „svírající útroby“.

²⁵ TEJKALOVÁ, Alice. Sportovní reportáž lehce alternativně. In: *O reportáži, o reportérech*. Praha: Karolinum, 2010. s. 108–109. ISBN 978-80-246-1781-7.

Andrew Boyd uvádí: „Klíčovým faktorem při výběru příspěvků je důležitost události, její dopad na dané publikum, její zajímavost, aktuálnost a bezprostřednost. Většina těchto vlastností spolu souvisí, přičemž se do určité míry překrývají.“²⁶

Na konec celé relace by se poté měly nechat odlehčené příspěvky, které humornou formou a s úsměvem prezentují určitou zprávu. Tahle forma posledního příspěvku se v anglosaské terminologii též značí jako kicker či tailpiece.

1.5 Jazyk zpravodajství

„(...) každé slovo má chuť, barvu, význam. (...) slovo může potěšit, pohladit nebo také ranit, záleží na kontextu a na chvíli, ve které ho použijete.“²⁷

Velký vliv na jazyk v žurnalistice má periodicita, která je příčinou modelovosti a automatizace jazykových prostředků. Neustálé opakování stejných či podobných situací a rozebírání nepříliš odlišných témat způsobuje opětovné pojmenovávání věcí a situací stejným způsobem. Platí to také o sportovním zpravodajství. Fotbalový zápas se hraje pokaždé podle stejných pravidel, přičemž takových utkání se v jedné zpravodajské relaci často rozebírá hned několik. Může se proto stát, že uslyšíme stejný začátek reportáže hned u několika příspěvků jedné relace (např. *Domácí tým začal mohutným náparem, který vyústil ve vedoucí gól*).

To potvrzuje i Jaroslav Bartošek, podle kterého je slovní zásoba zpravodajství „poměrně stereotypní, modelová. O to víc v ní vynikají slova nápadná, neočekávaná a nežádoucí. Nejčastěji jsou to obrazná pojmenování, synonyma, exonyma, nepřechýlená ženská příjmení, archaismy, kulturní frazémy, málo známé odborné výrazy, cizí, slangová a argotická slova.“²⁸ Těchto slov se ovšem objevuje postupem času více, protože potřeby masového působení vyžadují nadlehčený a názorný výraz plný dějovosti a konkrétnosti, který beletrizující znaky často přináší.

„Konkurence mezi médii vede ke snaze, aby se informace o událostech podávaly co nejatraktivněji, a to nejen z hlediska jejich obsahu, ale i jazykového vyjadřování a

²⁶ BOYD, Andrew. *Zpravodajství v rozhlasu a televizi*. Praha: Centrum nezávislé žurnalistiky, 1995. s. 106.

²⁷ BOSÁK, Jaromír. Komentování sportu a sportující komentátoři. In: *Mediální teorie a praxe*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012. s. 26. ISBN 978-80-244-3271-7.

²⁸ BARTOŠEK, Jaroslav. *Žurnalistika: úvod do studia*. Olomouc: Středisko distančního vzdělávání UP, 1997, s. 56.

prezentace (...) redaktorů, reportérů či moderátorů. (...) Za dobrou zprávu se pokládá záporná zpráva.²⁹

Robert Záruba o jazyku zpravodajství ovšem tvrdí, že by měl být srozumitelný, jednoznačný, měl by dát přednost českým výrazům před cizími a jednoznačným před neurčitými. Například výrazy *přibližně, asi*, popřípadě *zhruba* by se měly ve zpravodajství objevovat zcela výjimečně, termín *několik* by do jeho slovníku neměl patřit vůbec. *Jazyková exhibice* je podle něj na úkor srozumitelnosti či jednoznačnosti v seriózním zpravodajství nepřijatelná. Za samozřejmé považuje užívání spisovné češtiny s určitou tolerancí k umírněnému slangu, a to hlavně ve sportovním zpravodajství. Poukazuje také na stylistické chyby a zbytečnosti, které se často ve vysílání objevují. Jako příklad uvádí nadbytečnou větu *A to je pro tuto chvíli všechno* nebo nemístné uplatnění neohebné prepozice *díky* (např. *Díky tragické nehodě ztratila rodina dva členy.*) Ve sportovním zpravodajství odhaluje tzv. falešný zápor (např. *Německo vedlo, ale trenér Löw střídal.*) či chybné užití účelové vazby (např. *Útočník šanci neproměnil, aby vzápětí přibrál na vítězný gól.*)³⁰

Od roku 1989 lze v žurnalistice obecně, stejně jako v žurnalistice sportovní, sledovat směřování k beletrizaci. Pouhé informování a popisování události bývá dramatinováno. Mezi beletristické prostředky vyskytující se v publicistických textech v tomhle ohledu řadíme kombinování nespisovných a knižních prvků či snahu o pobavení adresáta.

1.5.1 Lexikální prostředky ve zpravodajství

„(...) na rozdíl od jiných oblastí žurnalistiky má ta sportovní nejvíce komunitní charakter. Daleko víc než kde jinde bují ve sportovních textech slang, specifická označení, kterým sportovní fanoušci rozumí, ale kdokoliv jiný je úplně mimo. Dochází k určité »klubové« uzavřenosti, a pokud se chcete dostat dovnitř, musíte nashromáždit informace, jinak vám stále zůstane něco skryto.“³¹ Novinář často předpokládá zájem čtenáře či diváka o sportovní problematiku a její znalost, většinou se tudíž nesetkáme s vysvětlením některých termínů či slangových výrazů. Dochází tak k určité míře exkluzivity v textech

²⁹ BARTOŠEK, Jaroslav. *Úvod do studia žurnalistiky: studijní texty pro distanční studium*. 2. přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. s. 90. ISBN 80-244-0235-1.

³⁰ ZÁRUBA, Robert. Posuny televizní reportáže. In: *O reportáži, o reportérech*. Praha: Karolinum, 2010. s. 92–93. ISBN 978-80-246-1781-7.

³¹ TEJKALOVÁ, Alice. Sportovní reportáž lehce alternativně. In: *O reportáži, o reportérech*. Praha: Karolinum, 2010. s. 106. ISBN 978-80-246-1781-7.

se sportovní tematikou. Vzhledem k popularitě sportu mezi širokou veřejností je však i poměrně vysoká míra odbornosti ve sportovní oblasti méně na závadu než ve většině jiných žurnalistických textů, výjimkou jsou ovšem sporty málo známé, kde je vysvětlení vybraných termínů vhodné.

Velmi častým jevem jsou ve zpravodajství obrazná pojmenování, která sice zprávu bezpochyby beletrizují a oživují, někdy ale přináší do sdělení také větší neurčitost. Zmíněná obraznost obsahuje metaforičnost v celém svém spektru. Texty mohou kupříkladu zahrnovat frazémy typu *obrana se stáhla do ulity* či *udělal tečku za zápasem*. Častým motivem obrazů bývá léčení a léčba, ať už se jedná o politiku (*léčba veřejných financí*) či o sport (*léčba novým trenérem*). Mezi obrazná pojmenování náleží také personifikace, jež je ve zpravodajství o sportu též přítomná, či synekdocha, která se může projevit třeba v oznámení, že *Teplíce si stěžují na rozhodčí*.

Jak již bylo zmíněno, pro styl současných žurnalistických textů je taktéž typické užívání frazémů, respektive frazeologických, idiomatických a paremiologických jednotek různých typů. Za nejčastěji užívané frazémy pokládáme ty, jež se vyskytují s komponenty *být* (trnem v oku, s někým v křížku, na dně, všem dnům konec, v koncích), *mít* (na růžích ustláno, cenu zlata, volnou ruku, klapky na očích), *jít* (ruku v ruce, jako na drátkách, do tuhého), *dělat* či *udělat* (něco k obrazu svému, tečku za něčím, čáru přes rozpočet, díru do světa). Setkat se ovšem můžeme také s komponenty dalšími: *usnout na vavřínech*, *dívat se růžovými brýlemi*, *obracet se v hrobě*, *bránit se zuby nehty* či *brát vítr z plachet*.³² Specifické jsou frazémy sportovní, které se stávají natolik oblíbené a užívané, že překračují hranice sportovní sféry a pronikají do politických či ekonomických textů, ba co víc, zeširoka se prosazují i v běžných řečnických projevech. Zmíněné podmínky nepochybně splňují frazémy *zmařit naději*, *postoupit na nejvyšší příčku* či *nasadit latku vysoko*.³³

Dalším rysem beletrizace je hojné užívání synonym. To může zprávu osvěžit, ale také jí být na škodu. Snadnému porozumění například brání užívání odlišných jednotek v jediném úseku textu (například užití procent a zlomků ve větě *Souhlasilo 75 procent občanů, ale třetina měla výbrady*). V jazyce sportovní žurnalistiky je synonymie značně přítomná. Například pojmenování *soudce*, *sudí*, *muž s pískalkou*, *arbitr*, *hlavní* či *muž v pruhovaném* pro rozhodčího, bohatě různorodá jsou také označení pro slavné sportovní

³² MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 213–214. ISBN 978-80-247-2979-4.

³³ Tamtéž, s. 217.

osobnosti (*lídr Dynama, blondatý centr Pardubic, trojnásobný vítěz kanadského bodování extraligy, rodák z Olomouce* apod. pro pojmenování jediného hokejisty).

Pokud chce novinář oživit mdlé vyznění zprávy, často užije hyperbolu. Jedná se o tvrzení, jež je přehnané, není myšlené doslovně a předpokládá se, že doslovně nebude ani chápáné. Obecně se dá říct, že pokud se zpráva bez hyperboly neobejde, pak není dostatečně dobrá ke zveřejnění. Ve sportovních přenosech je hyperboly často užíváno ke kladení důrazu.

Už ne tak častým jevem ve zpravodajství je prosté přirovnání. To označuje věc nepřímo pomocí označení věci jiné, má sloužit k lepší názornosti. Nejčastěji jsou uváděna se spojkou *jako*, případně *jako*.

Charakterizujícím znakem typu televizní stanice je také užívání adjektiv ve zpravodajství. Stanice zaměřené na popularitu spoléhají na užívání barvitých přídavných jmen, která často význam zveličují (př. vyprostili *znetvořené* tělo). Naopak stanice zaměřené na kvalitu se těchto adjektiv snaží vyvarovat (př. vyprostili tělo). Vlastní sportovním článkům či reportážím jsou přívlastková spojení jako *zlatá Bára* (vítězka zlaté medaile), *tenisový bronz* (bronzová medaile z tenisu), popřípadě *pohárové jaro* (pohárové zápasy hrané v jarním období sezony). Kromě toho se ve sportovním zpravodajství štědře vyskytují komparativy a superlativy u adjektiv, která běžně nestupňujeme. Leckdy moderátoři prohlásí mužstvo za *foťbalovější*, olympijské hry za *medailovější*, eventuálně projev hráče za *týmovější*.

1.5.1.1 Automatizace a aktualizace

Slova příznačná pro současný žurnalistický slovník označujeme často jako publicismy. Některé z nově vzniklých publicismů jsou pak přijímány jako slova módní, v posledních přibližně dvou dekadách mezi ně spadají kupříkladu slova a spojení s výrazy jako *scénář* (politický, bankovní, katastrofický, zápasový), *klubový boss*, *scéna* (sportovní, ligová) či *průchodný* (návrh zákona, obrana).

Publicismy mnohdy přechází v klišé. Jedná se o nadužívané výrazy, z nichž často vznikají ustálená slovní spojení. Tato pojmenování považujeme za prostředky automatizace a mechanizace. Konkrétně ve sportovním zpravodajství je častým klišé slovo *nemýlil se, nezávalhal* užitým ve významu *vstřelil branku* nebo například výrazy *želízko*

v ohni, klopýtnutí favorita, otočit výsledek či *skončil na raketě*. Mezi ustálené kolokace opakující se v oblasti sportu patří výrazy *horký favorit, zabožená šance* nebo *drtivá porážka*. Kliše ovšem obvykle text neoživí, ale zajistí banální vyznění celé informace a často způsobí, že si posluchač myšlenku sám dokončí, ještě než ji vysloví sám mluvčí. Tím se ztrácí důležitá funkce zprávy: zaujmou pozornost.

Aby se novinář automatizovaných výrazů vyvaroval, použije slova aktualizovaná. Ta slouží k ozvláštňení a oživení textu a zbavuje ho stereotypu. K aktualizaci mohou být využita například specifika morfologická v podobě nespisovných tvarů, ze syntaktických kupříkladu elipsa predikátu, ale především jsou hojně využívány prostředky lexikální. Ty souvisí s hlediskem stylistickým, přesněji tedy hovoříme o lexikálně-stylistických aspektech aktualizace. Konkrétně lze k aktualizaci z tohoto hlediska využít:

- sportovní slang (*betony, housličky*);
- další nespisovné jazykové prostředky (slova z obecné češtiny: *vtroci*; expresivní výrazy: *tvrdák, jedovka*);
- slovní hříčky (*Petra odmítá černého Petra, body ulétly s Holubem*);
- knižní výrazy (*zdeptaný sok, kýžžené vítězství*);
- neologizace (*polostřela, vykartovat*).³⁴

Aktualizované výrazy mají často původ v politické sféře (*deklarovat převahu*), vojenské terminologii (*mířit do bradby těl, špatně seřázená mířidla, zakopat se na vlastní polovině*), kultuře (*děkovačka, disponovat širokým repertoárem*), historii (*tenisté dopadli jako sedláci u Chlumce*), náboženství (*při gólmanovi stáli všichni svatí, urazit fotbalového pánaboba*) či školství (*obránce vyrobil brubku, útočník vyučoval střelbu*).³⁵

Mezi oběma rovinami – aktualizací a automatizací – je pohyblivý, aktivní vztah. Nově použité, aktualizované prostředky jsou rovněž napodobovány a hojně využívány, a tak se z nich stávají prostředky automatizované. Každé automatizované vyjádření bylo tedy původně aktualizované.

³⁴ MLČOCH, Miloš. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 13. ISBN: 80-244-0397-8.

³⁵ Tamtéž, s. 13–14.

1.5.2 Projevy persvaze

„Ve vztahu k funkcím jednotlivých komunikátů by měl novinář jednoznačně rozlišovat především mezi zpravodajstvím (informativní funkce) a publicistikou (persvazivní funkce).“³⁶

„Pojem persvaze chápeme (...) značně široce jako označení funkce přesvědčovací, získávací, ovlivňovací, vybízecí, hodnotící a uvědomovací. Cílem persvaze je formování vědomí recipientů a působení na veřejné mínění.“³⁷

Funkce persvazivní se projevuje téměř ve všech médiích a žánrech, pokaždé ovšem v různé míře, odlišné formě a na pestré škále zřetelnosti a otevřenosti. Někdy se autoři snaží přesvědčování skrývat více, jindy tuto snahu zcela opouští. Nejvýrazněji se rozdílnost míry a formy persvaze projevuje při porovnání seriózní a bulvární žurnalistiky. Persvaze je v médiích prezentována jak neverbálně, kam spadá akustická, grafická či ideografická složka, tak prostředky verbálními. Aby verbální prostředky textu plnily persvazivní funkci, musí splňovat především dva hlavní požadavky. Těmi jsou srozumitelnost a kredibilita neboli důvěryhodnost. Má-li recipient příznivě přijmout text, musí mu porozumět i při nedostatečné soustředěnosti a být schopen ho interpretovat. Kredibility je dosahováno zvláště pomocí náležitých výrazových prostředků a volbou výrazů adekvátní stylové vrstvy.³⁸ Dále se budeme zabývat už jen prostředky verbálními, a to z důvodu textové podoby excerpce a chybějících neverbálních prvků, stejně tak z důvodu mínění³⁹, že účinky verbální persvaze jsou nejvlivnější.

V rámci fonetických persvazivních prostředků plní významnou roli záměrné hromadění a uspořádání hlásek ve slovech za účelem eufonického vyznění (př. *vážné varování ve vážné situaci*). Podpořit persvazi lze i užitím rýmu, podobnou funkci plní také některé slovtvorné prostředky podněcují persvazivní dojem, jedná se třeba o odvozeniny vytvořené podle některého ze sufixálních modelů (*babišizace, umobilovat se*) či složeniny jako *pidivolby, megazisk*. Nejrozšířenějším z prostředků syntaktických je s ohledem na persvazi řečnická otázka. Signalizovat může výtku, námitku, pomocí řečnických otázek lze též odmítat tvrzení někoho dalšího. Ovlivňujícím syntaktickým činitelem jsou také

³⁶ MLČOCH, Miloš. Několik poznámek k nejazykovým a jazykovým prostředkům v současném bulvárním a tzv. seriózním tisku. *Naše řeč* [online], 2002, roč. 85, č. 5, s. 236 [cit. 1. 3. 2017]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7698>.

³⁷ JAKLOVÁ, Alena. Persvaze a její prostředky v současných žurnalistických textech. *Naše řeč* [online], 2002, roč. 85, č. 4, s. 169 [cit. 1. 3. 2017]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7689>.

³⁸ Tamtéž, s. 170–171.

³⁹ Vlivem mínění našeho i dalších lingvistů, například profesorky Jaklové, viz poznámka pod čarou č. 38.

veškeré direktivní (*vyzvy, vybidnutí*), tázací, komisivní (*zúvazky*), permisivní (*dovolení*) a koncesivní (*souhlas*) výrazy, neukončené výpovědi a veškeré projevy obsahující varování.⁴⁰

Nejčastěji je však persvazivní funkce uplatňována po stránce lexikální, zejména pomocí hodnotících adjektiv či adverbí. Na emoce člověka také silně působí personifikace a jiná obrazná pojmenování, ovšem pochopitelně pouze za předpokladu, že jsou interpretačně jednoznačné. Také expresivita a emocionalita umocňují působení slov a zvyšují jejich persvazivní účinek. Všechny uvedené projevy mohou na příjemce textu zapůsobit jak kladně, tak záporně, platí to zejména u hanlivých až vulgárních výrazů.

2 Duální mediální systém v ČR

Do roku 1989 měly v Československu pověření k vysílání výhradně stát a komunistická strana. Vysílací sektor tvořila pouze dvě média: Československý rozhlas a Československá televize. Po listopadu 1989 však došlo v mediálním odvětví k převratu a česká společnost se transformovala na duální systém, v němž současně fungují vysílací média zřízená ze zákona, jež poskytují službu veřejnosti výrobou vlastních pořadů i svým vysíláním, tzv. veřejnoprávní média, a média soukromá, která především produkují zisk a zajišťují návratnost investic investorům.⁴¹

2.1 Veřejnoprávní televize

Vlastníkem veřejnoprávní televize je koncesionář, přesněji těžko definovatelná masa několika milionů koncesionářů. Očekáváním koncesionáře od veřejnoprávní televize ve zpravodajství je plnění tzv. veřejné služby. Veřejná služba je těžko formulovatelný pojem, přesto je její plnění striktně vyžadováno. Můžeme však vycházet z faktu, že zpravodajství veřejné služby má především informovat.⁴² Libor Mihalka za společnost InnoVatio charakterizuje podstatu médií veřejné služby následovně: „Posláním média

⁴⁰ JAKLOVÁ, Alena. Persvaze a její prostředky v současných žurnalistických textech. *Naše řeč* [online], 2002, roč. 85, č. 4, s. 172–173 [cit. 1. 3. 2017]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7689>.

⁴¹ JIRÁK, Jan. Masová média a česká společnost. In: *10 let v českých médiích*. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. s. 16–17. ISBN 80-7178-925-9.

⁴² ZUNA, Pavel. Rozdíl mezi zpravodajstvím veřejné služby a komerčním zpravodajstvím. In: *Veřejná služba ve veřejnoprávních médiích: sborník textů ze semináře: Český Krumlov, 8. a 9. listopadu 2002*. Praha: Votobia, 2003. s. 28–29. ISBN 80-7220-142-5.

veřejné služby je informovat způsobem, aby si každý mohl vytvořit vlastní nezávislý názor na stav a vývoj společnosti ve všech důležitých oblastech.⁴³

2.1.1 Základní znaky veřejné služby

Veřejná služba neboli veřejnoprávnost je odvozena od kategorie veřejného zájmu, jenž se vztahuje ke kolektivnímu rozhodování o jednotných věcech, které vykazují vliv na celou komunitu. Veřejný zájem v sobě obsahuje veřejnou diskuzi a je jedním z důležitých elementů moderní demokratické společnosti.

Úkoly veřejné služby nejsou předem dané, ale ve velkém měřítku odrážejí očekávání společnosti, to znamená požadavky na vysílání vycházející z historického, kulturního či politického kontextu dané země. Do této kategorie spadají především funkce charakteristické pro masovou komunikaci obecně, kam náleží zejména informace, zábava, integrace, korelace hodnot, kulturní kontinuita či vzdělávání. Na zmíněných funkcích se v duálním systému podílí jak veřejnoprávní, tak soukromé vysílání, děje se tak ovšem v různém poměru s odlišným důrazem na jednotlivé funkce bez existence ostré hranice. Veřejný sektor se například zaměřuje více na informování a vzdělávání, kdežto komerční sektor se soustředí především na funkci zábavnou. Vymezení úkolů veřejnoprávní televize a rozhlasu přitom vzniká postupně z neustále probíhající diskuze.

Kritéria televizním organizacím, které zajišťují národní službu, stanovuje i Evropská vysílací unie. Patří mezi ně povinnost pokrývat svým signálem celé území státu v dostatečné kvalitě, poskytovat rozmanitý a vyvážený program pro všechny složky obyvatelstva s náležitým podílem pořadů pro menšinové skupiny a vyrábět, případně nechávat si vyrábět ve své dramaturgii velkou část vysílaných pořadů. Veřejný vysílatel se nemůže omezit jen na masové publikum a na pořady, které přináší velké ekonomické zisky (talk-show, soutěžní pořady apod.). Investicemi do vlastní původní tvorby navíc veřejní vysílatelé podporují domácí národní audiovizuální kulturu.⁴⁴

⁴³ MIHALKA, Libor: Míra plnění funkce média veřejné služby z pohledu analytické společnosti InnoVatio. In: *Veřejná služba ve veřejnoprávních médiích: sborník textů ze semináře: Český Krumlov, 8. a 9. listopadu 2002*. Praha: Votobia, 2003. s. 224. ISBN 80-7220-142-5.

⁴⁴ ŠMÍD, Milan. Televize veřejné služby a amsterodamský protokol EU. In: *Veřejná služba ve veřejnoprávních médiích: sborník textů ze semináře: Český Krumlov, 8. a 9. listopadu 2002*. Praha: Votobia, 2003. s. 214–215. ISBN 80-7220-142-5.

Shrnutí základních úkolů veřejné služby: kontrola moci, vytváření veřejného prostoru pro informování a diskuzi, povznesení národní kultury, propojení soukromého a veřejného sektoru, zastávání se práv menšin.

2.1.2 Pořad Branky, body, vteřiny⁴⁵

Sportovní pořad Branky, body, vteřiny je vysílán pravidelně od 11. března 1956, přičemž impulsem k jeho vytvoření bylo založení samostatné redakce sportu veřejnoprávní Československé televize. Jedná se o nejstarší pořad České (dříve Československé) televize vůbec. Sedmnáct let nesla relace název Branky, body, sekundy, a to v rozmezí 1976 až 1993, ostatní roky byl (a stále je) zprostředkováván pod oficiálním titulem Branky, body, vteřiny.

Pořad je přenášán živě dvěma programy České televize, kterými jsou ČT1 a ČT24, a to sedm dní v týdnu, od pondělí do pátku v čase 19:50 a v sobotu, neděli a ve svátky v 19:45. Stopáž celé relace od úvodní po konečnou znělku je ve všední dny přibližně 9 minut, o víkendu a ve svátky asi 13 minut.

2.1.2.1 Sledovanost BBV⁴⁶

O sledovanosti Branek, bodů, vteřin lze tvrdit, že stoupá s ohledem na absolutní sledovanost i podíl na publiku. Mezi diváky staršími 15 let se rating⁴⁷ zvýšil z 528 tisíc v roce 2012 na 680 tisíc v roce 2016. Průměrná absolutní sledovanost (rating) za posledních 5 let (tzn. roky 2012–2016) je 625 tisíc. Obdobně i share⁴⁸ (podíl) vzrostl z necelých 15 % v roce 2012 až na více než 19,5 % v roce 2016. Průměr za posledních 5 let činí 17,64 %.

⁴⁵ Název relace v práci uvádíme i ve zkrácené podobě, tedy BBV.

⁴⁶ Veškerá data vychází z interních zdrojů České televize.

⁴⁷ Podle webu ČT vypovídá rating o tom, kolik diváků jisté sociodemografické skupiny se v určitou dobu věnovalo sledování televize.

⁴⁸ Definice share podle Asociace televizních organizací (ATO): podíl živé sledovanosti daného kanálu na celkové sledovanosti v daném časovém úseku. Na webu ČT je share definován jako: vyjádření rozdělení diváckého zájmu o jednotlivé televizní kanály. Udává se v procentech a vypovídá o tom, jak značné procento diváků z publika, které je v danou dobu u televizorů, sleduje konkrétní pořad (nebo časový úsek).

V období od ledna 2015 do prosince 2016 byly Branky, body, vteřiny sledovány nejvíce v srpnu roku 2016⁴⁹, kdy dosáhly více než 22% diváckého podílu. Nejvyšší rating se datuje k lednu 2016, kdy sledovanost pořadu dosáhla 828 tisíc diváků.

Nejsledovanějším dnem je neděle. Za rok 2016 dosahovaly nedělní Branky, body, vteřiny průměrně 21,77 % podílu na sledovanosti (share) s 820 tisíci diváků. Pro porovnání nejslabším dnem co do sledovanosti je čtvrtek (18, 21 % share), kdy pořad sleduje průměrně 629 tisíc diváků.

2.2 Soukromá televize

Nástup komerčních televizí v Evropě byl podnícen rozvojem techniky, televizních technologií a telekomunikací. Kooperace kabelu a satelitu umožnila zvýšení počtu komunikačních kanálů, které byly schopné přenášet televizní vysílání, výroba televizního programu nebyla navíc už tak finančně a časově náročná. Především tyhle dva faktory podnítily masový rozmach komerčního vysílání na evropském kontinentu. První zemí, kde se diváci se soukromou televizí setkali, byla Itálie v polovině 70. let, ve většině zbytku Evropy se komerční televize objevují asi o 10 let později.⁵⁰

Soukromá neboli komerční televize se soukromým vlastníkem stojí v kontrastu s veřejnoprávní televizí. Majitel komerční televize vyžaduje především zisk. Zpravodajství obvykle velké zisky nepřináší, vlastník se tudíž snaží alespoň minimalizovat ztráty, čehož dosáhne co nejvyšší sledovaností za co nejmenší možné výdaje. Zpravodajství v soukromé televizi tak víceméně připravuje půdu pro pořady, které následují a které již obsahují značný podíl výdělečných reklam. K uspokojení potřeb vlastníka je proto pravděpodobně nejvhodnější formát na pomezí informací a zábavy, tzv. infotainment.⁵¹

Masmédia jsou v dnešní době výrazně závislá na své tržní úspěšnosti. S tímto faktem souvisí tzv. komercionalizace médií, která v sobě obsahuje podřízenost všech mediálních produktů tržní úspěšnosti. Média jsou tlačena k tomu, aby vytvářela zisk a snižovala

⁴⁹ Od 5. do 21. srpna 2016 byly Českou televizí vysílány XXXI. letní olympijské hry v Brazílii.

⁵⁰ ŠMÍD, Milan. Televize veřejné služby a amsterodamský protokol EU. In: *Veřejná služba ve veřejnoprávních médiích: sborník textů ze semináře: Český Krumlov, 8. a 9. listopadu 2002*. Praha: Votobia, 2003. s. 2016. ISBN 80-7220-142-5.

⁵¹ ZUNA, Pavel. Rozdíl mezi zpravodajstvím veřejné služby a komerčním zpravodajstvím. In: *Veřejná služba ve veřejnoprávních médiích: sborník textů ze semináře: Český Krumlov, 8. a 9. listopadu 2002*. Praha: Votobia, 2003. s. 28–29. ISBN 80-7220-142-5.

rozdíly mezi výdaji a příjmy. Úspěch médií je hodnocen dle počtu prodaných výtisků, čteností, poslechovostí, sledovaností či podílem na trhu.⁵²

Libor Mihalka přidává k vysílání komerčních televizí svůj poznatek: „Výroky běžné ve zpravodajství komerčních médií, jako »teď uvidíte, co jste ještě neviděli«, »...těžko uvěřit...« emocionalizují vztah diváka k obsahu a ve skutečnosti nemohou přispívat k tvorbě racionálního názoru.«⁵³

2.2.1 Bulvární zpravodajství

Propagátoři bulvárního zpravodajství vycházejí z přesvědčení, že většinu čtenářů zajímají informace o základních rysech lidské psychiky, jako je pud sebezáchovy, potřeba rozmnožování či vyhovění vlastní ctižádosti, z čehož následně plynou i témata, která se stávají leitmotivy bulvárních zpráv (strach, smrt, neštěstí, erotika, bohatství či korupce a podobné).⁵⁴ Nezřídka se v bulvárním zpravodajství objevují informace ze soukromí významných osobností. Platí také skutečnost, že bulvární média využívají služeb pochybných zdrojů a zveřejňují neověřené informace. V bulvárně zaměřených médiích bývají obvykle texty stručnější, redakce se snaží své diváky či čtenáře nezatěžovat příliš dlouhými komunikáty.

„Většinu příjmů mají komerční masmédia z placené reklamy a inzerce. Aby získala inzerenty, musí mít mnoho čtenářů, posluchačů či diváků, kteří budou zajímaví pro inzerenty. Proto usilují o maximální čtenost či sledovanost poutavými sděleními redakční provenience; převahu přitom neustále získávají sdělení spíše zajímavá až bulvární než důležitá.«⁵⁵

⁵² JIRÁK, Jan. Masová média a česká společnost. In: *10 let v českých médiích*. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. s. 19–20. ISBN 80-7178-925-9.

⁵³ MIHALKA, Libor: Míra plnění funkce média veřejné služby z pohledu analytické společnosti InnoVatio. In: *Veřejná služba ve veřejnoprávních médiích: sborník textů ze semináře: Český Krumlov, 8. a 9. listopadu 2002*. Praha: Votobia, 2003. s. 225. ISBN 80-7220-142-5.

⁵⁴ BARTOŠEK, Jaroslav. *Žurnalistika: úvod do studia*. Olomouc: Středisko distančního vzdělávání UP, 1997, s. 51.

⁵⁵ BARTOŠEK, Jaroslav. *Úvod do studia žurnalistiky: studijní texty pro distanční studium*. 2. přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. s. 143. ISBN 80-244-0235-1.

2.2.2 Zábavní žurnalistika

Zábavní žurnalistika, rovněž označovaná jako infotainment⁵⁶, je žurnalistika založená na příběhu či reportáži. Jedná se o relace, kde zajímavosti vytlačují pro člověka užitečné a relevantní informace. Sdělení bývá zpravidla co nejjednodušší a nejstručnější, důraz je kladen na rozptýlující prvky, docházet může k záměně reality a fikce, k úmyslnému zasahování do informace pro zvýšení její přitažlivosti. Zdůrazňuje příběhy pestré škály *hvězd showbyznysu*, které dokáže silou své moci snadno vyrobit či naopak záměrně opominout a tím je připravit o zájem veřejnosti.

Zábavní žurnalistika už zcela pronikla i do zpravodajství. Zjednodušuje, upravuje, dramatizuje či zcela mění události nebo výroky o nich. Nevěnuje se podstatě událostí, ale osobám, které s nimi souvisí, a to z osobního a ne profesního hlediska. Z politického hlediska se projevuje například zobrazováním politiků v nejrůznějších sporech místo seriózního politického zpravodajství.⁵⁷ Tematicky jsou preferovány senzace, katastrofy, zločiny, které doprovází odlehčené komentování moderátorů a redaktorů.⁵⁸

Velký podíl zpravodajství TV Nova tvoří právě infotainment, výjimkou není ani pořad Sportovní noviny. Jak se vyjádřil už první generální ředitel a zároveň jeden ze zakladatelů Novy Vladimír Železný⁵⁹: „Nova je podnik zábavního průmyslu, protože ji sleduje nejvíc diváků.“⁶⁰ Zábavní rysy ovšem můžeme nalézt i ve zpravodajství veřejnoprávních a seriózních médií. Lze tudíž tvrdit, že infotainment, který má velmi blízko k bulvárnímu zpravodajství, prostupuje celou mediální sférou.

2.2.3 Pořad Sportovní noviny⁶¹

Sportovní noviny jsou vysílány soukromou stanicí TV Nova denně po skončení Televizních novin. Začátek vysílání se vlivem televizních reklam a proměnného času konce Televizních novin liší, obvykle se však jedná o čas od 20:10 až 20:15 hodin, jeho

⁵⁶ Ze spojení anglických slov *information* (informace) a *entertainment* (zábava).

⁵⁷ BARTOŠEK, Jaroslav. *Úvod do studia žurnalistiky: studijní texty pro distanční studium*. 2. přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. s. 32. ISBN 80-244-0235-1.

⁵⁸ OSVALDOVÁ, Barbora. Infotainment. In: *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. s. 81. ISBN 80-85983-76-1.

⁵⁹ Železný byl generálním ředitelem v letech 1994–2003.

⁶⁰ BARTOŠEK, Jaroslav. *Úvod do studia žurnalistiky: studijní texty pro distanční studium*. 2. přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. s. 90. ISBN 80-244-0235-1.

⁶¹ Název relace v práci uvádíme i ve zkrácené podobě, tedy SN.

konec bývá většinou v čase 20:15 až 20:20. Stopáž relace trvá přibližně 5 minut, a to bez ohledu na den v týdnu či státní svátek.

2.2.3.1 Sledovanost Sportovních novin⁶²

Vzhledem k faktu, že se v praktické části zaměříme na jednotlivé relace Sportovních novin v měsících březen až červen 2016, zaznamenáváme s ohledem na sledovanost právě tyto měsíce detailněji.

Za březen 2016 se staly Sportovní noviny celkově šestou nejsledovanější relací (v porovnání vysílání všech českých televizních kanálů) s průměrnou sledovaností více než 1,2 milionu diváků starších 15 let (30,90 % share).⁶³ Za duben 2016 to byla dokonce pátá „příčka“, ovšem sledovanost mírně nižší – 1,17 milionu diváků starších 15 let. Naopak podíl na sledovanosti byl nepatrně vyšší než v březnu, činil 30,98 %.⁶⁴ V květnu 2016 se vlivem mistrovství světa v hokeji vysílaného Českou televizí objevují Sportovní noviny jako 14. nejsledovanější pořad s mírně nižší sledovaností činící 1,09 milionu diváků starších 15 let (share 30,49 %). V červnu se Sportovní noviny se sledovaností 1,06 milionu diváků v kategorii 15+ a podílem na sledovanosti 33,36 % staly stejně jako v březnu šestým nejsledovanějším pořadem.⁶⁵

⁶² Na rozdíl od ČT nám nebyla pracovníky Novy poskytnuta interní data, čerpáme tudíž z veřejně dostupných údajů na internetu (naším zdrojem je zejména ATO - Nielsen Admosphere).

⁶³ Branky, body, vteřiny se s průměrnou sledovaností 651 tisíc diváků starších 15 let (19,91 % share) staly za měsíc březen 42. nejsledovanější televizní relací.

⁶⁴ Branky, body, vteřiny si polepšily také o jednu pozici, ovšem sledovanost byla nižší – činila 583 tisíc diváků v kategorii 15+ (share 16,35 %).

⁶⁵ Branky, body, vteřiny se mezi 50 nejsledovanějších pořadů za květen ani červen 2016 nedostaly.

3 Metodologie

V rámci výzkumu provedeného v následující části této práce budeme hledat odpověď na námi položenou výzkumnou otázku: Do jaké míry se liší sportovní zpravodajství na ČT a na TV Nova? Otázku lze rozčlenit na menší segmenty, podle kterých budeme postupovat a získávat dílčí odpovědi, po jejichž zodpovězení dosáhneme odpovědi na souhrnnou výzkumnou otázku. Zaměříme se na porovnání zpravodajství obou televizí:

- a) z hlediska výběru tematizovaných událostí;
- b) s ohledem na pořadí zpráv;
- c) se zřetelem na užití výrazové prostředky.

Abychom získali odpověď na každou z dílčích otázek, zvolili jsme kombinaci kvalitativní a kvantitativní metody. Pomocí obsahové analýzy jednotlivých příspěvků, které zazněly během vysílání BBV a SN, provedeme komparaci sportovního vysílání ČT a Novy. Kvalitativní metodou porovnáme práci s jazykem na jednotlivých stanicích, prostřednictvím četných příkladů z obou relací se snažíme ilustrovat, v jakých situacích byly jednotlivé jazykové prostředky užity. Kvantitativní metoda nám poté umožní převést vybrané texty do číselných hodnot a podrobit je statistické analýze, jejímž výsledkem budou grafy či tabulky s výslednými číselnými hodnotami.

Texty, které analyzujeme, jsme získali s využitím webové stránky Anopress IT, a. s., dodavatele profesionálního monitoringu médií. Data jsme sbírali v období od 1. března 2016 do 13. června 2016, a to tak, aby byl ve výsledném souboru textů obsažen každý vysílací den v týdnu (stejný den u obou sledovaných televizních stanic) a aby se jednotlivé dny po týdnu střídaly. První březen 2016 připadl na úterý, následující týden jsme proto zvolili příspěvky ze středečního vysílání, hned následující týden jsme použili příspěvky, jež zazněly ve sportovním vysílání ve čtvrtek, a tak jsme postupovali až do 13. června. V konečném souboru textů se tedy vyskytují příspěvky z každého dne v týdnu dvakrát, celkově tedy 14 vysílacích dnů jak Branek, bodů, vteřin, tak Sportovních novin. Příčinou tohoto postupu byla snaha zahrnout do výzkumného vzorku různé druhy zpráv, které se obvykle v závislosti na dnu v týdnu mění⁶⁶, a stejně tak i větší množství moderátorů.

⁶⁶ O víkendu například jednotlivá ligová kola fotbalové nejvyšší soutěže, kdežto jednotlivé zápasy hokejové nejvyšší soutěže se odehrávají ve více dnech během týdne.

Texty použité v praktické části jako příklady a ukázky prošly korekturou. Opraveny byly jak chyby vzniklé nepozorností, mezi něž řadíme překlapy, chybějící interpunkci či spojení dvou slov opomenutím mezery, tak chyby zapříčiněné pravděpodobnou neznalostí, jimž dominuje špatné uvedení jména (at' už sportovního klubu či samotného sportovce).

Přehled analyzovaných relací BBV a Sportovních novin:

<i>Zkratka relace a datum jejího vysílání</i>		
BBV1	1. 3. 2016	SN1
BBV2	9. 3. 2016	SN2
BBV3	17. 3. 2016	SN3
BBV4	25. 3. 2016	SN4
BBV5	2. 4. 2016	SN5
BBV6	10. 4. 2016	SN6
BBV7	18. 4. 2016	SN7
BBV8	26. 4. 2016	SN8
BBV9	4. 5. 2016	SN9
BBV10	12. 5. 2016	SN10
BBV11	20. 5. 2016	SN11
BBV12	28. 5. 2016	SN12
BBV13	5. 6. 2016	SN13
BBV14	13. 6. 2016	SN14

Tabulka č. 1

<i>Den</i>		BBV		Sportovní noviny	
		<i>Moderátor(ka)</i>	<i>Počet příspěvků</i>	<i>Moderátor(ka)</i>	<i>Počet příspěvků</i>
1. 3.	úterý	V. Bernatský	10	M. Hrdlička	8
9. 3.	středa	B. Černošková	10	M. Hrdlička	8
17. 3.	čtvrtek	B. Černošková	10	J. Vlček	10
25. 3.	pátek	B. Černošková	11	M. Čermák	10
2. 4.	sobota	B. Černošková	16	M. Čermák	10
10. 4.	neděle	V. Bernatský	15	I. Puhajková	9
18. 4.	pondělí	J. Smetana	9	M. Hrdlička	9
26. 4.	úterý	V. Bernatský	10	M. Čermák	8
4. 5.	středa	J. Smetana	8	M. Čermák	8
12. 5.	čtvrtek	J. Smetana	9	P. Suchoň	8
20. 5.	pátek	B. Černošková	12	M. Čermák	9
28. 5.	sobota	B. Černošková	14	J. Vlček	10
5. 6.	neděle	V. Bernatský	14	M. Čermák	9
13. 6.	pondělí	V. Bernatský	9	I. Puhajková	8

Tabulka č. 2

4 Porovnání sportovního zpravodajství ČT a TV Nova

V následující kapitole rozebereme vysílání sportovních zpráv v České televizi a na Nově. Teoretické poznatky z úvodní části bakalářské práce zúročíme při analýze. Popíšeme strukturu relací BBV i Sportovních novin, porovnáme výběr a řazení příspěvků v obou relacích a prostor poskytnutý promluvám hostů, zaměříme se i na odkazování na vysílání vlastní televize v průběhu jednotlivých relací. Stejně tak pomocí komparace zjistíme odlišnost ve výběru úvodní reportáže celého pořadu a pokusíme se nastínit, jak se liší tzv. kicker neboli poslední příspěvek v obou relacích. V úvodní části práce jsme se zmínili o existenci příběhů ve sportovním vysílání, prostor tedy dostanou i jejich ukázky v rámci BBV a SN. Naznačili jsme, že zjistíme i přítomnost ženského faktoru ve sportovním zpravodajství, příspěvkům o ženách-sportovkyních je tedy věnována také samostatná kapitola.

Na úvod komparace průměrné délky jednoho příspěvku⁶⁷ v obou pořadech:

<i>Relace</i>	<i>Průměrná délka jednoho příspěvku</i>	<i>Relace</i>	<i>Průměrná délka příspěvku</i>
BBV1	53,4 s	SN1	37,3 s
BBV2	51,5 s	SN2	38,6 s
BBV3	55,6 s	SN3	33,0 s
BBV4	57,5 s	SN4	32,0 s
BBV5	46,6 s	SN5	34,1 s
BBV6	49,6 s	SN6	33,1 s
BBV7	58,6 s	SN7	33,2 s
BBV8	59,5 s	SN8	38,5 s
BBV9	55,4 s	SN9	38,6 s
BBV10	62,8 s	SN10	40,5 s
BBV11	52,3 s	SN11	34,9 s
BBV12	48,7 s	SN12	29,7 s
BBV13	46,5 s	SN13	31,9 s
BBV14	62,0 s	SN14	44,4 s
Průměr:	54,3 s	Průměr:	35,7 s

Tabulka č. 3

Jak vyplývá z tabulky č. 3, průměrná délka jednoho příspěvku ve Sportovních novinách během 14 námi analyzovaných relací činila 35,7 vteřin. Průměrná délka jednoho příspěvku BBV byla o 18,6 vteřiny delší a dosahovala 54,3 vteřin. Nejvyšší průměrná délka příspěvku ve Sportovních novinách dosáhla 40,5 vteřin, konkrétně to bylo ve

⁶⁷ Do délky příspěvku řadíme promluvy moderátora i samotnou reportáž.

čtvrtek 12. 5. 2016. Ve stejný den jsme zaznamenali i nejvyšší průměrnou délku jednoho příspěvku BBV, který trval 62,8 vteřin. Obě relace se ten den detailněji věnovaly MS v hokeji, vyvrcholení české fotbalové ligy i aféře, ve které figurovali fotbaloví rozhodčí, již k zápasu nastoupili pod vlivem alkoholu.

Nejkratší průměrná délka jednoho příspěvku BBV činila 46,5 vteřin (BBV13), ve Sportovních novinách to pak bylo 29,7 vteřin (SN12). V obou případech má na výslednou hodnotu vliv množství příspěvků neuvedených moderátorem. Příspěvek tedy začíná i končí promluvou reportéra při obrazovém podkladu. V relaci SN12 se takové příspěvky objevily hned čtyři, a to v délce nepřesahující 16 vteřin. BBV13 uvedla takové příspěvky tři, všechny trvaly přibližně 25 vteřin.

4.1 Struktura relace a pořadí zpráv

4.1.1 BBV

Struktura příspěvků v relaci Branky, body, vteřiny je uspořádána podle typu sportu. První, titulní příspěvek je vybírán podle důležitosti a aktuálnosti, další poté zpravidla následují tak, aby příspěvky obsahující stejné téma, tedy příspěvky týkající se stejného sportu, následovaly po sobě. Konkrétně hned v první analyzované relaci (BBV1) byl za titulní příspěvek zvolen ten s názvem *Základní část hokejové Tipsport extraligy se blíží ke svému závěru*. Pokračují reportáže z jednotlivých zápasů Tipsport extraligy. Po odvysílání všech reportáží z české hokejové scény přichází na řadu zámořská hokejová NHL, konkrétně *Hokejový brankář Michal Neuvirth pomohl Philadelphii k dalšímu vítězství*. Ostatní reportáže až do konce relace se už týkají pokaždé odlišného sportu, s výjimkou tenisu, kterému jsou věnovány poslední dva příspěvky. Ten poslední, takzvaný kicker či tailpiece, se struktuře mírně vymyká a často se navrácí ke sportům v relaci již dříve zmíněným, je věnován částečně odlehčenému tématu, v tomto případě 70. narozeninám bývalého tenisového reprezentanta Jana Kodeše.

Kupříkladu BBV3 však v souladu s výše nastíněnou strukturou nejsou. Důvodem je upřednostnění aktuálnosti a důležitosti nad systematickým uspořádáním příspěvků podle druhu sportu. Titulní příspěvek věnující se právě hranému fotbalovému zápasu českého klubu v evropské soutěži (*Rychlé římské góly Sparty*) následuje Světový pohár v biatlonu s českým úspěchem, relace pokračuje reportáží z utkání české hokejové extraligy. K již dříve v relaci zmíněnému fotbalu se vracíme v příspěvku *Deset branek padlo v posledních*

dvou osmifinálových zápasů Ligy mistrů, fotbalu, tentokrát českému, se věnuje i další reportáž (*Fotbalová disciplinárka uzavřela případ rozhodčího Ondřeje Lercha*) a příspěvek zmiňující anketu Fotbalista roku. I zde tedy platí, že fotbalové příspěvky jsou vysílány všechny po sobě, vyjma titulního příspěvku, který byl autory relace označen za nejdůležitější sportovní zprávu dne. Následuje hokejová NHL oslovující méně českých diváků než česká extraliga, proto je jí prostor věnován až ke konci relace, kdežto Tipsport extralize již ve třetím příspěvku celých Branek, bodů, vteřin.

V relacích BBV je jasná preference české hokejové extraligy a reprezentace před NHL. Argumentem pro zařazení těchto příspěvků až za příspěvky věnující se českému hokejovému prostředí je přínos pro českého diváka relevantnějších informací.

4.1.2 Sportovní noviny

Sportovní noviny jasné uspořádání ani logickou strukturaci příspěvků nemají. Analyzovaný vzorek ukazuje tendenci preferovat zahraniční ligy před českými, není to však neměnné pravidlo. Roli v zařazení příspěvku na začátek či ke konci celé relace, respektive v zařazení do relace vůbec, hraje také vysílání jednotlivých lig či zápasů na kanálech Nova⁶⁸. Upozorňování na přímé přenosy přenášené na programech televize Nova zabírají v SN značný prostor. Relace je složena jak z příspěvků uváděných moderátorem či moderátorkou, tak z příspěvků vysílaných bez předchozího uvedení. Druhé zmiňované typy příspěvků se v SN vyskytují vcelku hojně, kdežto v BBV se objevují zřídka, zejména když moderátor uvede celé ligové kolo a konkrétně se zaměří na jeden zápas, po němž následuje reportáž ze zápasu jiného. Časově se však moderátorem neuvedené příspěvky od ostatních neliší. Naopak ve Sportovních novinách tyhle příspěvky obvykle nepřesáhnou půl minuty, často trvají jen v rozmezí deset až dvacet vteřin, a jsou vysílány ve sledu, kdy jich za sebou následuje hned několik, většinou dvě až tři takové reportáže. Celkem se jich ve čtrnácti relacích vyskytlo 38.

Příznačné jsou pro Sportovní noviny také závěrečné příspěvky. Kicker má v téhle relaci vždy odlehčenou formu a jeho aktéři jsou oceňováni palcem nahoru nebo palcem dolů podle svých schopností, díky či kvůli kterým byli do závěrečného příspěvku zařazeni. Autoři relace tak do jisté míry hodnotí a předkládají divákům svoje názory.

⁶⁸ Sportovní přenosy jsou nejčastěji vysílány na stanicích Nova Sport1, Nova Sport2 a Fanda (od 4. 2. 2017 pod názvem Nova Action).

Demonstrovat charakter SN můžeme kupříkladu hned v první z analyzovaných relací (SN1), kdy byla senzační zpráva o propuštění bývalého prezidenta Bayernu Mnichov z vězení zařazena před informativní oznámení o odloženém zápasu mezi českými celky.

Řazení příspěvků ze zahraničních soutěží před soutěže české není v SN výjimečné. Mezi posledními příspěvky v SN3 je reportáž ze zámořské NHL. Až po ní následuje pouhé oznámení průběžných výsledků z české nejvyšší hokejové soutěže. Zatímco hokejové NHL patří titulní reportáž v SN5, zmínka o vyřazovacích bojích v české hokejové extralize je až po dvou reportážích z jiných sportů. Podobné řazení příspěvků je také v SN7, i v téhle relaci zabírá titulní příspěvek zámořská NHL, zatímco reportáž z finále hokejové extraligy je zařazena až za příspěvek z fotbalové soutěže.

4.2 Výběr příspěvků

4.2.1 Prostor určený menšinovým sportům

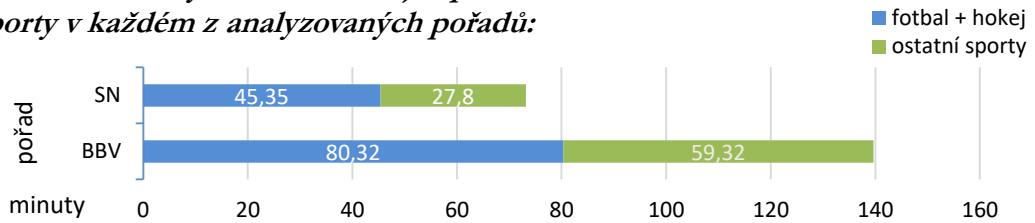
Jak už jsme zmiňovali v úvodní části této práce⁶⁹, odborníci na masovou komunikaci považují za jeden z nedostatků sportovního zpravodajství přílišné zaměření na úzký okruh populárních sportů. Zabývali jsme se tedy sporty, kterým byla v analyzovaných relacích BBV a SN poskytnuta reportáž.

Nejčastěji byly kromě fotbalových a hokejových příspěvků v BBV vysílány reportáže z tenisu. Konkrétně jich ve 14 relacích zaznělo 11, stejně jako v SN. V nich byly ovšem přenášeny nejhojněji příspěvky o basketbalu, a to hned sedmáctkrát, zato v BBV se basketbalových příspěvků vyskytlo osm. Populární je ve SN taktéž motorismus⁷⁰, o němž bylo pojednáno desetkrát. V BBV se takové příspěvky objevily sedmkrát, tedy o tři méně. Pět reportáží bylo v BBV věnováno také volejbalu, a to včetně plážového volejbalu (v SN zazněl takový příspěvek jedinkrát), biatlonu (v SN dva příspěvky) a cyklistice (v SN čtyři reportáže). Čtyřikrát se do vysílání dostaly také příspěvky z atletiky (v SN dva takové příspěvky) a lyžování či sjezdového lyžování, ve Sportovních novinách zazněl z tohoto odvětví příspěvek jediný, a to o skocích na lyžích. Prostor byl poskytnut také dalším sportům, například házené, o níž v SN naopak nebylo referováno vůbec, či golfu, jemuž byly v SN věnovány dva příspěvky oproti jednomu v BBV.

⁶⁹ Viz kapitola *Kritika sportovního zpravodajství*.

⁷⁰ Motorismus byl v námi analyzovaných relacích BBV a SN zastoupen automobilovými a motocyklovými závody, formulí 1, rallye, závody IndyCar či akrobatickým létáním.

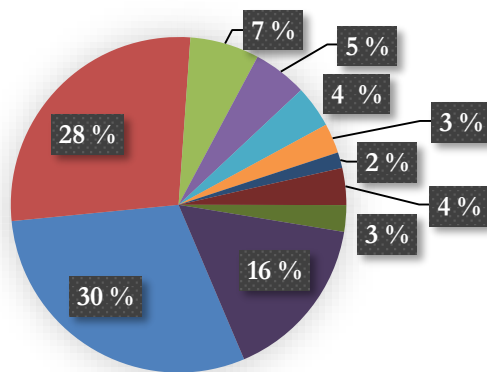
Prostor věnovaný fotbalu a hokeji v porovnání s ostatními sporty v každém z analyzovaných pořadů:

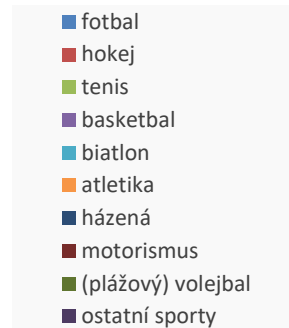
Graf č. 1

Z celkových 157 analyzovaných příspěvků 14 relací BBV se 86 týkalo fotbalu či hokeje a 71 ostatních sportů, ze 124 příspěvků SN bylo 69 z fotbalového či hokejového prostředí a 55 z prostředí jiných sportů. I z hlediska času věnovaného jednotlivým sportům dominuje nad všemi sporty fotbal a hokej, a to v rámci obou televizí. Námi analyzované BBV tvořilo více než 80 minut fotbalové a hokejové vysílání a více než 59 minut vysílání z jiných sportů, fotbalové a hokejové reportáže tedy vévodí v poměru 4:3. V SN je poměr ve prospěch fotbalu a hokeje ještě znatelnější, a to 5:3, v převodu na minuty to znamená více než 45 minut o fotbalu a hokeji a téměř 28 minut o ostatních sportech.

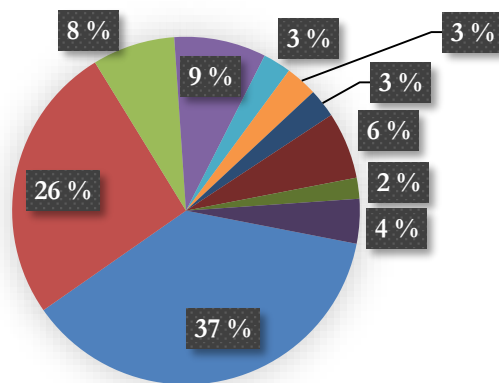
Procentuální zastoupení jednotlivých sportů v analyzovaných relacích BBV a SN:

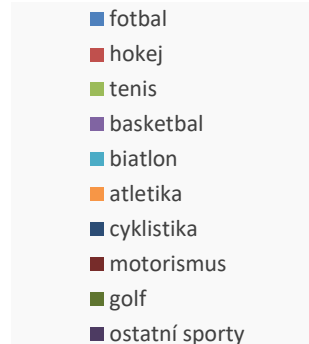
Branky, body, vteřiny

Graf č. 2

Sportovní noviny

Graf č. 3

4.2.2 Vybraná témata a způsob jejich prezentace

Nejen výběr tématu, ale i způsob jeho prezentace je důležitý pro celkové vyznění zprávy. Totožnou událost lze zpracovat negativně i pozitivně, je možné se zaměřit na řadu detailů jediné informace a pokaždé vznikne jiný typ zprávy. A právě upřednostňování odlišných témat a protežování jistých informací na úkor jiných diferencuje i veřejnoprávní a komerční média.

Tabulka č. 4 znázorňuje, do jaké míry se jednotlivé relace BBV a SN tematicky shodovaly. Vzhledem k faktu, že vždy porovnáváme dvě relace vysílané ve stejný den, jejichž vysílací čas se různil maximálně o 30 minut, je zřejmé, že tvůrci obou relací měli k dispozici stejné informace, jejichž aktuálnost se lišila minimálně.

Výjimečný není případ, kdy se jedna z relací události či tématu věnuje v rámci celé reportáže, kdežto druhá ji pouze zmíní uvnitř jiného příspěvku. Taková situace nastává kupříkladu tehdy, když ČT informuje v detailních reportážích o čtyřech zápasech jednoho ligového kola, kdežto Nova detailně zmíní zápas jiný a ze zbylých zápasů oznámí jen výsledky. Takové případy v tabulce zaznamenány nejsou, v potaz bereme pouze události a témata, o kterých byl v obou relacích vysílán celý příspěvek (nebo aspoň jeho větší část), ať už byl jakékoliv délky. Za téma či událost tedy v našem případě není považováno například celé ligové kolo, ale jeden konkrétní ligový zápas.

<i>Relace</i>	<i>Počet příspěvků věnujících se stejnému tématu (včetně druhů sportů) odvysílaných v BBV i SN</i>
BBV1, SN1	2 (akrobatické létání, hokej)
BBV2, SN2	2 (biatlon, fotbal)
BBV3, SN3	4 (biatlon, 2x fotbal, hokej)
BBV4, SN4	2 (fotbal, tenis)
BBV5, SN5	4 (2x hokej, fotbal, krasobruslení)
BBV6, SN6	4 (fotbal, hokej, basketbal, golf)
BBV7, SN7	3 (2x hokej, fotbal)
BBV8, SN8	3 (atletika, tenis, hokej)
BBV9, SN9	4 (2x fotbal, tenis, basketbal)
BBV10, SN10	5 (2x fotbal, 3x hokej)
BBV11, SN11	4 (atletika, fotbal, 2x hokej)
BBV12, SN12	4 (2x fotbal, tenis, cyklistika)
BBV13, SN13	7 (2x fotbal, hokej, motocykly, tenis, plážový volejbal, akrobatické létání)
BBV14, SN14	4 (3x fotbal, hokej)

Tabulka č. 4

Z tabulky č. 5 vyplývá, že Branky, body, vteřiny a Sportovní noviny se tematicky výrazně liší. Lze tvrdit, že pouze jediný vysílací den ze 14 sledovaných byly obě relace tvořeny z příspěvků o stejných událostech. Polovina příspěvků odvysílaných v BBV 5. června 2016 (BBV13) byla s ohledem na volbu tématu shodná s příspěvky v hlavním sportovním zpravodajství TV Nova týž den (SN13). Hned sedm z devíti reportáží Sportovních novin ve zmiňovaný den zaznělo v obdobné formě i v BBV. Nadpoloviční shodu témat jsme zaznamenali už jen jedinkrát, konkrétně ve zpravodajství z 12. května 2016. Ve zpravodajství ČT a Novy se objevilo 5 tematicky podobných příspěvků, což představuje 50 % příspěvků v BBV10 a více než 60 % příspěvků v SN10. Padesátiprocentní tematická shoda se vyskytla ve vysílání BBV a SN už jen jednou, a to v rámci BBV9 a SN9 vysílaných 4. května 2016. U Sportovních novin byla 50% tematická shoda příspěvků zaznamenána o jeden den navíc oproti BBV. Kromě tří již výše zmíněných relací se jedná o SN14 ze 13. června 2016.

Naopak pouze pětina tematicky totožných příspěvků s vysíláním SN se vyskytla v prvních dvou analyzovaných relacích BBV (BBV1, BBV2), v BBV5 je pak shoda 25%. Ve Sportovních novinách jsme 25% shodu v tématech se sportovním zpravodajstvím ČT zaznamenali dvakrát, a to v SN1 a SN2. Pouze pětina příspěvků v SN4 ze dne 25. března 2016 se pak shodovala s příspěvky v BBV4 vysílanými tentýž den.

Pokud se zaměříme na sporty, o nichž tematicky stejné příspěvky obou relací referují, zjistíme, že dominuje fotbal s 19 shodnými tématy a následuje hokej s 15 reportážemi, jejichž téma se objevilo jak v BBV, tak ve Sportovních novinách. Události s totožným tématem informující o jiném sportovním odvětví, než je fotbal a hokej, do vysílání obou relací tentýž den proniknou zřídka.

4.2.2.1 Témata specifická pro každou relaci

Nejen odlišný způsob prezentování stejných témat, ale také témata, o kterých se zmiňuje jen jedna z analyzovaných relací, utváří charakteristiku celého sportovního zpravodajství.

Je zřejmé zaměření sportovního zpravodajství České televize na český sport a české sportovce. Zatímco televize Nova se ve svém sportovním zpravodajství většinou českým ligovým soutěžím v basketbalu, volejbalu či házené nevěnuje, v BBV nejsou

takové reportáže výjimečné. Pozornost je také věnována sportovním akcím konajícím se na území České republiky.

Naopak pro SN je typický výskyt příspěvků ze zahraničních sportovních soutěží. Nadprůměrný prostor je poskytován basketbalové NBA, na kterou televize Nova vlastní vysílací práva. Roli v zařazení reportáže do vysílání hraje bezpochyby také přítomnost zajímavých a senzačních, často až bulvárních informací. Za vyložení bulvární pak můžeme označit třeba reportáž *Jágr se vrátil ze zámoří, ukázal přítelkyni*.

4.2.2.2 Odkazování na vlastní vysílání

Úspěšnost soukromé televize na trhu je měřena nejen sledovaností, ale také například čteností webových stránek, na které během vysílání reportéři upozorňují. Zmiňování vlastních pořadů je nezbytnou součástí také sportovního zpravodajství, a to u komerční i veřejnoprávní televize. Připomenout divákovi, jaká sportovní událost bude vysílána, upozornit ho na změnu ve vysílání, nalákat ho na sledování přímých přenosů – to vše je důležitým úkolem zpravodajství v obou televizích. Jak moc se liší kvantita příspěvků, ve kterých je odkazování na vlastní pořady přítomné, ukazuje tabulka č. 5.

<i>Relace</i>	<i>Počet odkazů na vysílání ČT / celkový počet příspěvků</i>	<i>Relace</i>	<i>Počet odkazů na vysílání TV Nova / celkový počet příspěvků</i>
BBV1	4 / 10 (40 %)	SN1	3 / 8 (37,5 %)
BBV2	2 / 10 (20 %)	SN2	4 / 8 (50 %)
BBV3	3 / 10 (30 %)	SN3	3 / 10 (30 %)
BBV4	1 / 11 (9 %)	SN4	3 / 10 (30 %)
BBV5	3 / 16 (19 %)	SN5	4 / 10 (40 %)
BBV6	2 / 15 (13 %)	SN6	4 / 9 (44,5 %)
BBV7	2 / 9 (22 %)	SN7	2 / 9 (22 %)
BBV8	1 / 10 (10 %)	SN8	1 / 8 (12,5 %)
BBV9	1 / 8 (12,5 %)	SN9	3 / 8 (37,5 %)
BBV10	2 / 9 (22 %)	SN10	2 / 8 (25 %)
BBV11	3 / 12 (25 %)	SN11	3 / 9 (33,5 %)
BBV12	7 / 14 (50 %)	SN12	4 / 10 (40 %)
BBV13	0 / 14 (0 %)	SN13	1 / 9 (11 %)
BBV14	1 / 9 (11 %)	SN14	1 / 8 (12,5 %)
Celkem	32 / 157 (20,5 %)	Celkem	38 / 124 (30,5 %)

Tabulka č. 5

Procenta v tabulce č. 6 jsou zaokrouhlena a určují, v kolika procentech příspěvků bylo upozornění na vysílání vlastní televize zjištěno. Pokud byl v jednom příspěvku zmíněn odkaz na více zápasů či na více médií, jsou v tabulce započítány jedinkrát. Hlavním kritériem pro nás byla existence odkazování v rámci jednoho příspěvku.

Ze 157 analyzovaných příspěvků BBV se ve 32 objevilo odkázání na vysílání České televize. V průměru se tak stalo asi v jednom z pěti příspěvků. Zaznamenány nejsou případy, kdy byl zmíněn název samotné České televize při loučení se reportéru na konci reportáže, například: „*Tomáš Budka, Česká televize.*“ (BBV2) V potaz jsme nebrali ani zmínění názvu celé relace v případech typu „*Takové byly deváté Brančky, body, vteřiny měsíce března.*“ (BBV2) U Sportovních novin bylo odkazování častější, vyskytlo se ve 38 ze 124 analyzovaných příspěvků a zaznamenali jsme ho tedy v téměř každém třetím příspěvku.

Odkaz na vysílání ČT se vyskytl v každém druhém příspěvku BBV12, což byl nejhojněji zaznamenaný výskyt. Naopak hned v další z analyzovaných relací, v BBV13, nebyl zmíněn odkaz žádný. Upozornění na vysílání televize Nova v polovině příspěvků celé relace jsme zaregistrovali v SN2, bylo to ve čtyřech z osmi příspěvků. V každé ze 14 relací se odkaz vyskytl alespoň jednou.

4.2.2.3 Prostor poskytnutý hostům

Zpravodajská relace může být mimo jiné charakterizována také pozvanými hosty, jejichž promluvy v reportážích zazní, nebo už jen prostorem, který je jim věnován. Vliv na celkovou image pořadu může mít do jisté míry i variabilita hostů. V tabulce č. 7 je zaznamenan celkový počet hostů ve všech analyzovaných sportovních relacích obou televizí. Zaměřili jsme se i na reportáže, ve kterých byla odvysílána promluva více než jednoho hosta. Takové případy jsou v následující tabulce uvedeny taktéž.

BBV		SN	
<i>Počet hostů, kterým byla v reportáži poskytnuta promluva</i>	<i>Počet příspěvků obsahujících výpověď hosta</i>	<i>Počet hostů, kterým byla v reportáži poskytnuta promluva</i>	<i>Počet příspěvků obsahujících výpověď hosta</i>
1 či více	82 (52 %)	1 či více	39 (31,5 %)
2 a více	40 (25,5 %)	více než 1	20 (16 %)
3 a více	15 (9,5 %)	3 a více	7 (5,5 %)

Tabulka č. 6

Z tabulky je zřejmé, že prostor pro výpověď hosta je v BBV poskytnut přibližně v každé druhé reportáži. Promluvu nějakého hosta jsme zaznamenali v 82 ze 157 příspěvků. Přibližně v každé čtvrté reportáži je pak obsažena výpověď alespoň dvou hostů, bylo tomu tak ve 40 reportážích. Prostor třem a více hostům byl věnován v 15 reportážích. U SN jsou počty s výskytem promluv alespoň jednoho hosta nižší, takových reportáží se objevilo z celkem 124 analyzovaných příspěvků 39, tedy téměř každá třetí reportáž. Příspěvků, ve kterých byl dán prostor promluvám alespoň dvou hostů, se vyskytlo 20, což udává asi 16 % z celkového počtu příspěvků. Tři a více hosté promluvili v sedmi reportážích, tedy v 5,5 % z celého počtu analyzovaných reportáží.

Z příspěvků BBV, ve kterých promluvili alespoň tři hosté, bylo šest reportáží fotbalových a pět hokejových a hned šest ze sedmi případů, kdy byla do reportáže ve Sportovních novinách zahrnuta vyjádření více než dvou hostů, se týkají fotbalu.

Relevantním ukazatelem je také prostor poskytnutý jednomu hostu v rámci jediné promluvy. Ze všech 14 relací SN se nejdelší nepřerušovaná promluva hosta týkala špatného posouzení fotbalových situací v zápase ze strany rozhodčího, konkrétně se jednalo o promluvu hráče poškozeného týmu. Promluva je plná diskutabilních vyjádření a obsahuje slova jako *zklamání, znechucení, děs, velká lež, ostuda* (*Naštvaný Poznar: je mi z toho smutno*, SN6). Zařazení právě této promluvy do reportáže a ještě víc fakt, že jí byl poskytnut tak velký prostor, ukazuje záměr televize Nova vzbudit v divákovi emoce, ať už pozitivního či negativního rázu.

V BBV mezi nejdelší promluvy patří vyjádření hráče ze stejného zápasu i ze stejného týmu, jedná se však o hráče jiného než v případě Novy. ČT zařadila do vysílání promluvu Róberta Matejova, hráče, který byl v zápase za protesty po chybně uznaném gólu vyloučen. Promluva obsahuje popis situace z pohledu hráče a neobsahuje žádná pochybná vyjádření, je informativního charakteru. Rozdílná strategie obou televizí se tak projevuje do určité míry i ve výběru hostů a jejich promluv.

4.2.3 Úvodní příspěvek

Úvodní příspěvky relací v jednotlivé vysílací dny obvykle naznačují, jaká událost byla pro redakci ten konkrétní den nejpodstatnější. Z reportáží zařazených na titulní pozici celé relace tudíž můžeme do jisté míry vyčíst zaměření celého zpravodajství a porovnat, jak se výběr lišil či shodoval u námi analyzovaných pořadů.

Kupříkladu titulní reportáže analyzovaných sportovních relací odvysílaných 2. dubna 2016 odhalují rozdílné zaměření a odlišný postoj k hokejovým ligám. Zatímco pro ČT bylo nejdůležitější semifinále české extraligy (*Hokejové semifinále play off České pojišťovny se přesunulo na západ Čech*), Nova se v SN5 na úvod věnovala zámořské NHL (*David Krejčí měl 4 body a dotahuje se na Jágra*). Stejný případ jako v pátých analyzovaných relacích se vyskytl i v těch sedmých v pořadí. ČT se ve sportovním zpravodajství soustředila hned na úvod na finále české hokejové extraligy, které zároveň ve stejný čas mohli diváci sledovat na ČT sport (*HC Sparta Praha – Bílí Tygři Liberec, play off hokejové extraligy*). Nova se ve své sportovní relaci zaměřila v titulním příspěvku na NHL, konkrétně na trápení Jaromíra Jágra (*Jágr nedal gól v play off už čtyři roky*).

Příspěvky vysílané jako první v pořadí v BBV10 a SN10 byly tematicky nejrozdílnější ze všech analyzovaných relací a nestejný záměr obou televizí se zde projevuje nejmarkantněji. Česká televize zvolila logicky s ohledem na svůj status reportáž o zápase české reprezentace z hokejového MS, které z důvodu české účasti zajímá nejširší veřejnost (*Čeští hokejisté dál úspěšně kráčí Mistrovstvím světa*). Nova projevila tendence k bulvarizaci a jako titulní reportáž odvysílala kauzu s opilými rozhodčími při zápase české fotbalové ligy plnou pochybných informací a ožehavých vyjádření (*Opilí sudí zstudili český fotbal*).

V den 28. května 2016 se opět projevil cíl České televize poskytovat co nejaktuálnější informace a hned titulní příspěvek BBV12 věnovala právě hranému tenisovému zápasu Tomáše Berdycha na French Open vysílanému na ČT sport (*Berdych hraje o osmifinále*). Nova upřednostnila fotbal, konkrétně reportáž z přípravného zápasu reprezentace (*Tomáš Rosický proti Maltě zazařil*).

Rozhodujícím kritériem pro zařazení reportáže na samotný úvod celé relace BBV je aktuálnost a důležitost. U SN je důležité zaujmout diváka, a to ideálně už v titulku, který je často nekonkrétní a divákovi je vysvětlení nabídnuto až během samotné reportáže. Nezřídka se také na pozici titulního příspěvku dostanou reportáže o velkých sportovních hvězdách, které jsou známé širšímu obecnstvu (v námi analyzovaných relacích to byli například Jágr, Bolt, Rosický). Celkově se tematicky úvodní příspěvky obou relací shodovaly ze 14 případů pětkrát.

4.2.4 Poslední příspěvek

Poslední příspěvek obou pořadů téměř každý vysílací den splňuje požadavek diváků o zábavě a odlehčení. Potřeba diváka oddechnout si a nemuset vstřebávat kvantum informací je naplněna tzv. kickery jak v SN, tak BBV, v obou relacích však odlišnou formou. Kickery v BBV bývají jedny z nejdelších příspěvků z celé relace a jsou utvořeny z velkého množství promluv hostů. Celkově je primárním cílem podat informaci, často pomocí vyprávění. Také samotná informace není většinou nijak závažná, neobsahuje aktuální výsledky, často se naopak vrací do historie a připomíná významná jubilea a sportovní události, které se buď staly, nebo se jejich konání teprve blíží. Jediný vysílací den ze všech čtrnácti analyzovaných nebyly BBV zakončeny odlehčeným tématem. BBV9 končí reportáží z aktuálně hraného basketbalového zápasu.

V SN jsou kickery založeny na obrazové složce. Promluva uvádějící následnou ukázkou sportovní akce je krátká a vždy diváka uvede do situace, aby věděl, co následný několikavteřinový záběr zobrazuje. Kromě přiblížení děje moderátor relace také samotnou akci hodnotí, ať už kladně či záporně (*vysloužil si palec naboru/dolů*). Velmi často jsou vybírány vtipné situace ze sportovních klání, bez výjimky se však jedná o záběry aktuální, pořízené nanejvýš pár dní před odvysíláním, obvykle však v den vysílání SN. Roli ve výběru na pozici kickeru hraje zajímavost, snaha ukázat nešikovnost sportovce a pobavit tím diváka, případně upozornit na neštěstí aktéra.

4.2.5 Příběhy

Autentické životní příběhy sportovců předkládané divákům běžně nahrazují standardní zpravodajské sportovní informace. Navzdory nedostatku prostoru pro takové příběhy ve zpravodajských reportážích, například na rozdíl od různých přímých sportovních přenosů, se ve zpravodajství stejně objevují, ač v odlišné formě. Takové příběhy bývají v reportážích zejména stručného charakteru, zaplňují nezřídka jen pár vteřin celé reportáže a rozsahově nepřesáhnou pár vět.

Akcent kladený na příběhy v současném zpravodajství se projevil také v SN. V reportáži s titulkem *Pittsburgh má Stanley Cup (SN14)* se snaží reportéři vtáhnout diváka do děje, přinutit ho soucítit s aktéry a vlastně se aktérem i stát. „*Hokejisté Pittsburghu to dokázali. Po sedmi letech zase okusili, jaké to je zvednout nad hlavu Stanley Cup. Jako první měl tu čest kapitán Sidney Crosby. Pak dva muži, jejichž příběh dojmá. Ve finále kvůli zranění nebráři Trevor Daley,*

jebož matka bojuje s rakovinou, nebo Pascal Dupuis, který musel kvůli krevním sraženinám ukončit kariéru.“ (SN14) Sám reportér označil oba příběhy za dojemné. Střelci gólů byli oznámeni až v poslední větě, přičemž jména těch, kteří dali první dva góly zápasu, jsou zatajeni úplně. A to vše na úkor příběhu, který zajímá na rozdíl od střelců branek většinové, i nesportovně zaměřené publikum.

Reportáž *Juventus „popravil“ vlastní bráče* (SN3) se zase soustředí na příběh hráče hostujícího z italského týmu Juventus Turín v mnichovském Bayernu. Tyto dva týmy se utkaly v Lize mistrů a právě Coman vstřelil gól do sítě svého týmu. Ostatní faktory zápasu jsou vlivem příběhu jednoho člověka upozaděny.

V BBV se příběhovitost nejvíce projevuje v reportážích zakončujících celou relaci. Kupříkladu příspěvek *70 let tenisového bojovníka Kodeše* (BBV1) obsahuje téměř až pohádkovou větu: *„Svým srdcem bojovníka, který porazil i těžkou nemoc, zůstává Jan Kodeš vzorem i pro své nástupce.*“ Stopy žánru vyprávění můžeme zaznamenat také například v reportáži Soukalová a Adamičková: *Stejný pohár, jiná doba* (BBV3). *„Jiřina Pelcová, ještě s dívčím jménem Adamičková, vybrala biatlonový Světový pohár v roce 1990, několik měsíců po sametové revoluci. Tehdy stál ženský biatlon stranou v zájmu veřejnost. I televize ho objevila až o dva roky později na olympijských hrách.*“

4.2.6 Prostor poskytnutý ženskému sportu

Nakolik je sportovní zpravodajství mužskou záležitostí, respektive do jaké míry se vyskytují v BBV a SN reportáže o ženách, názorně ukazuje tabulka č. 7.

	BBV	SN
Žena zmíněna v příspěvku	32 (20,5 %)	12 (9,5 %)
Žena v titulku	12 (7,5 %)	8 (6,5 %)
Malá zmínka o ženě	2 (1 %)	2 (1,5 %)

Tabulka č. 7

V jedné pětině všech příspěvků BBV se vyskytla zmínka o ženském sportu. Započítány jsou příspěvky, které jsou zaměřeny celé na ženský sport či sportovkyně, i příspěvky, které se zmiňují o ženském sportu v jakémkoliv šíři. Přibližně 7,5 % všech příspěvků BBV naznačovalo přítomnost ženského sportu již v titulku. Případy, kdy se celý příspěvek

věnoval mužskému sportu a na konci byla v jedné, maximálně dvou větách zmíněna i existence ženského odvětví sportu, se vyskytly pouze dva.

Ve Sportovních novinách byl v analyzovaných relacích poskytován prostor ženskému sportu v menší míře, než tomu bylo u BBV. Zmínka o ženském sportu se vyskytla pouze v necelé jedné desetině všech příspěvků, přičemž ve dvou třetinách z nich se objevil ženský prvek již v titulku. Stejně jako v BBV jsme i v SN zaznamenali dva případy, kdy bylo na konci příspěvku pojednávajícího o mužském sportu poznamenáno v jedné či dvou větách, jak si při téže události vedly ženy.

4.3 Dílčí závěr

Díky prozatímní analýze jsme schopni odpovědět na dvě ze tří dílčích výzkumných otázek. Pořadí zpráv v BBV je obvykle dáno typem sportu. Příspěvky o stejném sportovním odvětví řadí dramaturgové postupně za sebe s tím, že preferovány jsou aktuální a pro českého diváka relevantní informace. Sportovní noviny tvoří z velké části příspěvky odkazující na vysílání samotné televize a vlivem vlastnictví vysílacích práv na určité soutěže se právě reportáže o nich řadí mezi nejčastěji vysílané. Největší prostor je v BBV (*86 ze 157 příspěvků, poměr 4:3 vůči ostatním sportům*) i SN (*69 ze 124, poměr 5:3*) poskytován fotbalu a hokeji. Tematicky se obě stanice svým sportovním zpravodajstvím výrazně liší, pouze v jednom ze 14 analyzovaných dnů se většina reportáží týkala stejně laděných témat.

5 Jazyk Branek, bodů, vteřin a Sportovních novin

Za každým příkladem v následujících kapitolách je v závorce uvedena relace, v níž se konkrétní pasáž vyskytla. Číslo za následným lomítkem značí pořadí příspěvku v dané relaci. V případě úpravy pádu na nominativ z pádu jiného číslo relace neuvádíme.

Ke každému jazykovému prostředku jsme uvedli vybrané příklady demonstrující práci s jazykem ve vysílání obou pořadů. Na závěr kapitol jsme poté zařadili tabulky se statistickými údaji, které zobrazují, jak hojný byl výskyt jednotlivých jazykových prostředků, a to v rámci dvou reportáží (jedné z BBV a jedné ze SN) komparativně srovnávaných mezi sebou. Porovnání dvou podobně dlouhých příspěvků o stejném tématu má větší výpovědní hodnotu než komparace všech analyzovaných relací, kdy

příspěvků z BBV je více než příspěvků ze SN, a navíc jsou časově delší. Z každého vysílacího dne relace kromě 12. v pořadí, který podobně dlouhé reportáže o témže tématu neobsahuje, jsme tudíž vybrali jednu reportáž, výjimkou je čtrnáctý vysílací den, z něhož jsme vybrali reportáže dvě.

Jelikož je pro nás relevantní pouze vyjadřování sportovních žurnalistů, zaměřujeme se výhradně na části textů vzniklých speciálně pro účely konkrétní relace. Veškeré uvedené ukázky byly proneseny pracovníky České televize či televize Nova, tedy moderátory či reportéry. Promluvy hostů námi byly záměrně opomenuty.

5.1 Sportovní slang

Sportovní slang vystihuje lidské konání zájmové i pracovní. Tento styl mluvy užívají jak sportovci pasivní, tedy fanoušci, tak i aktivně sportující jedinci včetně profesionálů a jejich trenérů. Výjimkou nejsou ani sportovní reportéři či novináři. Pomocí slangu je zvyšována autentičnost zpráv a při častém výskytu v masových médiích pronikají tyto jazykové prostředky i do povědomí širších vrstev obyvatelstva. Jedním z důsledků pak je rozšiřování významu slangových výrazů v širší, mimoslangovou platnost. Kupříkladu slova jako *faulovat* či *distancovat* už dnes za vyloženě sportovně-slangové nepovažujeme.⁷¹

Také v námi analyzovaných relacích BBV a SN jsou slangové výrazy početně zastoupeny, a to v pozici charakterizující konkrétní sportovní situaci, označující sportovní tým a fanoušky či popisující sportovce. V závorce jsou nahodile vybrané slovní obraty vysvětleny.

Popis konkrétní sportovní situace

Nejpočetnější skupinu v oblasti slangu tvoří popisy konkrétních sportovních situací. V BBV zazněly například: *namažat na gól* (špatně přihrát soupeři), *bekhendová střela*, *dát dvě trojky* (vstřelit dva tříbodové koše v basketbalu), *sklepnout míč* či *sklepnout puk* (usměrnit míč či puk ze vzduchu), *technickou ranou obstřelit gólmana*, *dorážet nabožení*, *trejfit centr z voleje* (odehrát ze vzduchu míč, bez dopadu na zem, mířící do prostoru před soupeřovu bránu), *napřáhnout od modré čáry* (vystřelit puk z prostoru modré čáry značící začátek útočného pásma), *dorážit střelu do sítě*, *přebrát soupeře* (může značit výhru nad soupeřem či pouze herní převahu), *protlačit kotouč do branky*, *vymést levý roh branky*, *nabít zadovkou*,

⁷¹ HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. Ostrava: Profil, 1979, s. 63–64.

vybídnout spoluhráče, pálit do mantinelu, uklidit mezi tyče (vstřelit gól), zpracovat míč, přituknout puk, finišuje příprava, nevyužít brejkbol, neudržet servis, rozebrat soupeře, zaútočit na růžový trikot (růžový trikot se uděluje nejlepšímu cyklistovi na italském závodě Giro d'Italia), dominovat na servisu, promarnit dva mečboly, vylepšit si letošní maximum, odvracet na poslední chvíli (odkopnout míč na poslední chvíli), zamést míč do sítě pravačkou, vybojovat prvenství ve spurtu, dojet v pelotonu (v hlavní skupině závodníků, zejména v cyklistice).

Moderátoři a redaktori SN pronesli navíc některé slangové popisy situací, které v BBV nezazněly. Byly to například: *ukázal několik tygrích skoků, bušit do plných (útočit proti týmu, který soustředěně brání pomocí všech svých hráčů), Plekanec ho hákoval, předvedl stabovačku (kličku, při které hráč stáhne puk či míč opačným směrem, než pokračuje sám), tečovat ránu, sestřelil na modré obránce, připsal si triple double (dosáhl dvoumístného skóre ve třech herních kategoriích v jednom zápase), skrečovat zápas ve druhém setu, byl povolán z farmy (povolán ze záložního týmu do A týmu, zejména v NHL), zastavil brejk faulem, ranou pod víko rozbodl, vymetl parádní hlavičkou šibenici (poslal hlavou míč do horního rohu brány).*

Další slangové pojmy napomáhající charakteristice konkrétní situace: *dorážka, narážčka, patička, blafák, čtverný skok, brejk, brejkbol, nevynucená chyba, keřížná rána, volný přímý kop, return (zpětný úder po podání soupeře, tenis), tiebreak, zed, skrumáž, ofsajd, děllovka, standardka, power play (situace nastávající obvykle ke konci zápasu, kdy prohrávající tým hraje s šesti hokejisty v poli bez brankáře; v anglické terminologi značí přesilovou hru).*

Sportovní týmy, příznivci, soutěže⁷²

Do slangu náleží také názvy a přezdívky sportovních klubů či jejich fanoušků, stejně jako označení turnajů a soutěží. V námi analyzovaných relacích zaznělo například: *Evropská liga, Liga mistrů, Final Four, NBL, NHL, Synot liga, Premier League, Stanley Cup, Roland Garros, French Open, východní a západní konference, play off, play out, derby (utkání dvou tradičních týmů, obvykle ze stejného města), superobří slalom, baráž, prolínací soutěž, klasika (jednodenní cyklistický závod), superfinále, challenger, patnáctistovka a čtyřstovka (závody na 1500 a 400 metrů), debl (čtyřhra), singl, generálka, grandslamový turnaj, regata (závody lodí), mamutí můstek (můstek při letech na lyžích), Masters, stíhačka. Výjimečný nebyl ani výskyt názvů míst konání sportu nebo pojmů s místem konání spojených: *palubovka, velodrom, šestnáctka (pokutové území), mezikruží, stáj (jezdecký, resp. motoristický tým), pole position (vedoucí pozice při startu motoristického závodu).**

⁷² Více výrazů spadajících do této skupiny jsme uvedli zejména v kapitole *Synonymie*.

Mezi nejčastěji zmiňované kluby patřily zámořské hokejové týmy z NHL, jejichž názvy byly vyslovovány v původní podobě i v českém překladu (*Flyers, Letci, Blackhawks, Bruins, Medvědi, Rudá křídla, Plameny*), reportáže se týkaly také českých týmů různých sportovních odvětví, jejichž názvy se vyskytly jak v oficiální podobě, tak pomocí obecně zavedené přezdívky (*Válečníci, Piráti, Verva, Chemici, Lovci, Indián, klokani, Fastav, kanonýři*).

Sportovci, pozice hráčů a trofeje

Mezi nejčastější slangové pojmenování patřily pozice sportovců na hřišti či na turnajích a při soutěžích (*středopolařka, záložník, centr, nenasazená brádka, nasazená jednička, úřadující mistr, pivot, jednička draftu, singl kanoistka, singlár a hlídka singlárů, bek*). Objevila se také některá označení sportovních trofejí či obecně úspěchů, jichž sportovec může dosáhnout (*battrick, kanadský bod, salátová mísa, vítězný double, desítka, la Décima*).

Statistické srovnání

Tabulky č. 8–17 zobrazují výskyt jednotlivých jazykových prostředků v rámci jediné reportáže celé relace. Příspěvky jsou vybrány tak, aby byla vypovídající hodnota srovnání obou pořadů co největší, oba porovnávané příspěvky jsou proto obdobně dlouhé a týkají se stejného tématu.

<i>Příspěvek</i>		<i>Počet slangových jevů</i>		<i>Příspěvek</i>		<i>Počet slangových jevů</i>	
BBV1/8	SN1/1	0	1	BBV8/5	SN8/1	4	2
BBV2/1	SN2/1	1	0	BBV9/3	SN9/1	1	1
BBV3/2	SN3/1	1	1	BBV10/3	SN10/1	1	2
BBV4/1	SN4/1	4	11	BBV11/5	SN11/1	4	3
BBV5/2	SN5/2	2	4	BBV13/1	SN13/1	7	10
BBV6/1	SN6/1	6	3	BBV14/1	SN14/1	1	3
BBV7/3	SN7/3	10	6	BBV14/5	SN14/3	7	5

Tabulka č. 8

Shrnutí

Slangové výrazy se v rámci obou pořadů příliš nelišily, ty zazněvší v SN náleží ve větší míře do hovorové vrstvy jazyka, kam ovšem spadá velká část slangových výrazů obecně. Výjimkou nebylo slovní vyobrazení sportovní situace obdobně v BBV i SN. V obou relacích kupříkladu zazněl totožný popis střídání průběžného vedoucího závodníka na cyklistickém závodě Giro d'Italia: *z růžového trikotu svlékl Kolumbijce Chavese* (BBV12/7) a *Nibali vysvlékl z růžového trikotu Kolumbijce Chavese* (SN12/5).

Standardnímu slangovému jazyku se vymykalo vyjádření *ušil si čtyřbodové sako* (SN5/1) snažící se obrazně vystihnout zisk dvou gólů a stejného počtu asistencí českého útočníka v NHL. Podobný slangový výraz není ve sportovním prostředí běžný a do jisté míry jej lze považovat za neologizaci.

Jak je pro slangové vyjadřování typické, bez větší znalosti sportovního prostředí je většina uvedených výrazů těžko uchopitelná a vysvětlitelná, obvykle nepomůže ani znalost širšího kontextu. Přesné vysvětlování všech slangových pojmů by však působilo nepřirozeně a zdlouhavě.

5.2 Personifikace

Nejběžnějším projevem metafory ve sportovním zpravodajství je personifikace. Personifikace je jev, kdy jsou věcem, přírodním jevům či abstraktním pojmům přisuzovány lidské vlastnosti nebo jednání. Těchto případů se v obou relacích vyskytl nespočet, pro ilustraci práce s jazykem v obou pořadech uvádíme výčet některých z nich. Výraz, který jsme zařadili do tohoto jevu, často náležel také do kapitoly *synekdocha*. Kupříkladu vyjádření *do baráže jde Litvínov* (BBV4/5), v sobě zahrnuje personifikovaný jev, kdy je neživému městu přisuzována lidská činnost, stejně jako synekdochu, jelikož baráže se účastnil pouze litvínovský hokejový tým, ne celé město.

Personifikace sportovních týmů

V analyzovaných relacích jsme zaznamenali přisuzování lidských vlastností či činností konkrétním sportovním týmům. Uvádíme náhodně vybrané příklady z BBV: *oba dva týmy si uvědomovaly důležitost* (BBV1/1), *ostravský tým tak zatím neprošel na pozici zajišťující předkolo* (BBV1/3), *tým, který Evropou proplouvá* (BBV2/2), *Zlín odpověděl* (BBV3/3), *Karvinou pak nemuselo mrzet ani zranění* (BBV4/9), *Zlín nedosáhl v Jablonci na body* (BBV5/5). Personifikování týmů se v SN oproti BBV výrazně nelišilo: *Sparta totiž ve stíhání Plzně výrazně klopýtla* (SN5/2), *do vyřazovacích bojů jde naopak Detroit* (SN6/3), *Viktorka jí (...) odskočila* (SN7/3), *(Sparta) jako by v posledních zápasech ztrácela dech* (SN7/3), *Atlético (...) vyblíží soupeře pro finále* (SN9/3), *klub říká* (SN13/2).

Personifikace pomocí sloves vyjadřujících pohyb

Běžný je způsob personifikování pomocí užívání sloves vyjadřujících pohyb, jinak tomu nebylo ani ve vysílání BBV: *střela se otréla o břevno* (BBV5/4), *25. kolo (...) přiblížilo Plzeň*

k titulu (BBV7/3), jen těsně unikla účast v boji o Stanley Cup (BBV8/1), finišuje příprava sportovišť (BBV8/10), drobné šokbrnutí ji srazilo za Belgičanku (BBV12/8), Konkrétně slovesa *přesunout se* bylo ze všech uvedených užito nejčastěji, celkem pětkrát, například: *série (...) se přesunula do Prahy (BBV7/1), kdy se série přesunula do San Jose (BBV11/4).*

Slovesa evokující pohyb byla využívána k personifikování také v analyzovaných relacích SN: *dobrá nálada Gabrielu Soukalovou neopouští (SN2/1), těsně unikla medaile i Veronice Vítkové (SN2/1), se seriál přesouvá do Alabamy (SN7/6), vyšetření ale přinesla krutý verdikt (SN8/4), už se rozjely přípravy (SN11/7), kromě pěstí létaly vzduchem i židle a stoly (SN14/2).*

Vůbec nejčastěji bylo v obou relacích k personifikování užíváno sloveso *jít* a jeho derivace ve všech svých tvarech: *větší zápletka ale nepřišla (BBV1/6), přišla chyba hned na úvodní položce (BBV2/1), pokuta přišla (BBV3/6), kauza dopingu ruských chodců už prošla mezinárodní sportovní arbitráží (BBV4/8), začátek druhého poločasu vyšel lépe Příbrami (BBV5/3).* V rámci SN takových personifikací vzhledem k porovnání počtu analyzovaných příspěvků obou relací zaznělo ještě podstatně více: *32 střel prošly za jeho záda tři (SN1/3), přišla odvěta (SN4/5), pravda vyšla najevo (SN8/7), na hřiště šlo mládí (SN9/1), první (velkohubé prohlášení) přišlo prakticky okamžitě (SN12/3), přišla druhá žlutá (SN13/1), potom přišlo zranění (SN14/4), přišla obrovská nehoda (SN14/7), přišel tenhle karambol (SN14/7).*

Další příklady personifikací

Během vysílání zazněly také personifikace pomocí ostatních sloves: *stálo při domácích štěstí (BBV1/3), kotouči pomohla do sítě teč (BBV3/8), televize ho objevila (BBV3/10), poločas více (...) nenabídl (BBV4/1), plavání momentálně řeší vážné problémy (BBV4/8), nejvyšší soutěž basketbalistek dnes bude znát bronzové medailistky (BBV8/9), zápas s Kanadou ukázal (BBV9/2), tak před nimi stojí povinnost (BBV10/4), co by video vyřešilo za pár sekund (BBV14/4), moderní technika mu dala za pravdu (SN7/1), pohled na motajícího se Pilného mluví za vše (SN10/1).*

Statistické porovnání

<i>Příspěvek</i>		<i>Počet personifikací</i>		<i>Příspěvek</i>		<i>Počet personifikací</i>	
BBV1/8	SN1/1	0	0	BBV8/5	SN8/1	2	0
BBV2/1	SN2/1	2	3	BBV9/3	SN9/1	4	6
BBV3/2	SN3/1	0	2	BBV10/3	SN10/1	3	3
BBV4/1	SN4/1	4	2	BBV11/5	SN11/1	1	1
BBV5/2	SN5/2	7	7	BBV13/1	SN13/1	2	5
BBV6/1	SN6/1	4	4	BBV14/1	SN14/1	4	1
BBV7/3	SN7/3	16	12	BBV14/5	SN14/3	1	0

Tabulka č. 9

Shrnutí

Ač se jev personifikace vyskytoval v obou relacích v mimořádně velkém množství, nebránil porozumění sdělení. Některé z personifikovaných jevů mohou vyvolat u diváka i pobavení, a to především při jejich doslovném pochopení. Personifikace také často napomáhá variabilitě sdělení a obraznému vyjádření.

5.3 Synekdocha

Nejtypičtější jazykovou figurou užívanou ve sportovním zpravodajství je synekdocha, jež velmi úzce souvisí s metonymií. Při užití synekdochy docílíme posunu významu, který je založený na pojmenování části místo celku (latinsky *pars pro toto*) nebo celku místo části (latinsky *totum pro parte*). Většina synekdoch v obou námi sledovaných relacích spadá do kategorie *totum pro parte*.

Pojmenování celku místo části

Totum pro parte převládlo nad druhým typem synekdochy ve vysílání BBV i SN. Věta *Dnes na sebe naražili pátá Mladá Boleslav (...) a Třinec* (BBV1/1) nemá vyjadřovat střet obou měst, ale místních hokejových klubů, obdobným případem je i věta *Litvínov poprvé kapituloval* (BBV1/4), kdy se nemyslí kapitulace severočeského města, pouze litvínovského hokejového týmu. Podobných typů pojmenování, kdy je zmíněn název města místo zkonkretizování skupiny lidí, o níž se hovoří, se v BBV objevil bezpočet: *v zápase proti Calgary pochytil 29 střel* (BBV1/5), *Hradec se přiblížil na šest bodů* (BBV1/6), *Dělník bez něj třikrát v řadě prohrál* (BBV2/9), *Mladá Boleslav chtěla svůj úspěch dotáhnout* (BBV4/3), *Boleslav nastoupila v Příbrami* (BBV5/3), *největší jarní propad zažívá Zlín*

(BBV5/5), *radovalo se Brno* (BBV5/6), *Zlín dlouho Viktorii trápil* (BBV6/1), *v šestém kole přivítaly Karlovy Vary pražskou Slavii a do Litvínova přijela Jihlava* (BBV6/5), *25. kolo (...) přiblížilo Plzeň k titulu* (BBV7/3), *České Budějovice přišly o nabrávače* (BBV7/7), *Třinec potřeboval každý bod* (BBV7/8). V SN jsme zaznamenali synekdochy totožného typu: *čeká je bitva se španělskou Sevillou* (SN2/3), *Sparta se chystá na římské Lazio* (SN2/3), *Valencie dohnala jednogólovou ztrátu* (SN3/2), *Zlín bojkotoval zápas* (SN4/6), *Boston (...) čeká hodně tuhý boj* (SN5/1), *Plzeň pak přesilovku využila* (SN6/1), *do vyřazovacích bojů jde naopak Detroit* (SN6/3), *Nymburk prohrál na domácí palubovce* (SN6/6), *poslal Jablonec do vedení* (SN9/1), *do druhé ligy spadne Příbram nebo Olomouc* (SN10/2), *basketbalisté Clevelandu rozstříleli (...) Toronto* (SN12/9), *San Jose potřebovalo doma vybrát* (SN13/2).

Do podobné skupiny řadíme i označení státu a občanů státu v pozici, kde by měla být pojmenována jen skupina lidí. Věta popisující tenisové klání *zvládly rozhodující čtyřhra s Nizozemskem* (BBV7/5) hovoří o vítězné čtyřhře proti nizozemským tenistkám, ne celému nizozemskému státu. Stejně tak si pod informací o tom, že *přípravné utkání s Ruskem odebrají Češi* (BBV8/2), nemá divák představit kdejakého Čecha hrajícího zápas, ale pouze pár českých fotbalistů. Další identické případy: *Češi neodjeli na šampionát jako favorité* (BBV9/2), *Češi měli s Norskem na šampionátech mnohokrát problémy* (BBV10/1), *Kanada (...) drží jednogólový náskok* (BBV10/2), *dokázal (...) dovést Slováky do finále MS* (BBV11/12), *Maďaři nakonec přece jen dali první gól zápasu* (BBV13/2), *Skotové se do útoku nehnali* (SN4/1), *Jižní Korea v Edenu trestala zbytečné chyby Česka* (SN13/1).

Další početnou skupinu pojmenování spadající do kategorie *totum pro parte* tvoří antroponyma generalizující skupinu lidí namísto upřesnění její velikosti či počtu členů do ní náležících. K tomuto typu jsme mimo jiné zařadili věty *Římané tak potřebují k obratu čtyři branky* (BBV3/1), v níž jsou antroponymem Římané myšleni fotbalisté klubu AS Řím, nebo *další branky už ale Bruins nepřidali* (BBV6/7), kdy je pod označení Bruins zahrnuta pouze skupina hrajících hokejistů Bostonu Bruins a ne celý bostonský klub. *Španělé jsou po roční pauze znovu ve finále* (BBV9/4) zase pojmenovává hráče Atlética Madrid, ne občany Španělska. Další příklady: *Sparta udělala na trenéra dojem* (BBV2/10), *Východočeši nastoupili* (BBV4/4), *Blackhawks odpovědět nedokázali* (BBV8/3), *Hanáci si stěžovali na nepřítel rozhodčího* (BBV10/4), *Ferrari zvolilo chybnou strategii* (BBV14/6), *Flyers tak drží poslední postupové místo* (SN4/4), *z debaklu (...) se Sparta už oklepala* (SN5/5).

Do další skupiny jsme zařadili obecná pojmenování, zejména pak neživých věcí, která generalizují skupinu lidí místo jejího bližšího určení. Třeba věta *pokutu (...) mu udělila*

disciplinární komise (BBV3/6) značí udělení pokuty od několika členů disciplinární komise, ani větou *UEFA pobrozila fotbalovým svazům i možným vyloučením z turnaje* (SN14/2) se nemyslí pohrožení od Unie evropských fotbalových asociací, ale od jejích členů. Uvádíme další příklady, které se v relacích vyskytly: *pozastavila delegaci komise rozhodčích* (BBV3/6), *fotbalová jedenadvacítka bojuje* (BBV4/2), *Čínská antidopingová agentura ve své zprávě odmítla* (BBV4/8), *český tým zase ukázal svou sílu* (BBV7/5), *národní tým se sešel ve Znojmě* (BBV8/1), *hokejová reprezentace už zná také finální podobu dresů* (BBV8/2), *valná hromada fotbalové asociace v Brně schválila změnu stanov a mohlo tak dojít k podpisu smlouvy s ligovou fotbalovou asociací, která bude soutěže řídit* (BBV11/7), *výkonný výbor jednohlasně vyloučil rozhodčí* (BBV11/8), *řekl ne českému národáku* (SN10/4).

Další příklady označující skupinu fotbalových fanoušků na stadionech: *Letná je v očekávání* (BBV2/2), *Kladno probrávalo před plným stadionem* (BBV2/5), *Dolíček se radoval z gólu* (BBV5/4), *Pilný dokonce svými výstupy bavil tribuny* (BBV10/3), *nezklamal nabitě ochotzy* (BBV11/5), *fotbalové stadiony o víkendu na minutu utichnou* (SN4/9), *celému stadionu předvedl ukázkový pád* (SN6/9).

Poslední kategorie, již jsme vyčlenili, tvoří obtížněji zařaditelné a pojmenovatelné jevy. Spadá sem kupříkladu *devatenáct sekund od bronzu* (BBV2/1), tedy od bronzové medaile a ne od bronzového kovu obecně, stejné jsou i případy *přijde o zlato* (BBV4/8), *získala čtyři zlata* (BBV10/9) a *se pomalu chystá na obhajobu olympijského zlata* (SN9/4). Jestli *Gabriela Soukalová o víkendu získá světový pohár* (BBV3/10) jsme do této kategorie zařadili z důvodu, že Světový pohár je série několika závodů, nedá se tedy získat, pouze vyhrát. Získat lze vítěznou trofej, tedy křišťálový globus. Pojem *Světový pohár* tak nahrazuje *křišťálový globus*. Další příklad, jenž do této kategorie spadá: *šéf fotbalu Miroslav Pelta* (SN10/1). Miroslav Pelta je pouze předseda Fotbalové asociace ČR, ne celého fotbalu.

Pojmenování části místo celku

Typ *pars pro toto* se v námi analyzovaných relacích vyskytl sporadicky. Lze sem zařadit větu „*Stejně tak si chce i David Pastrňák po sezoně, v níž mu jen těsně unikla účast v boji o Stanley Cup, spravit chut’.*“ (BBV8/1), která opomíjí ostatní členy klubu, a přestože se jedná o hokej, evokuje spíše individuální charakter sportu. Obvykle se v takových případech užívá spíše fráze typu *jeho týmu unikla účast*. I další vybrané vyjádření *centrem fandění doma v Čechách je oficiálně fanzóna v pražských Žlutých Lázních* (BBV14/9) řadíme mezi část zastupující celek. *Domovem* měla být totiž míněna celá Česká republika, ne pouze Čechy.

V SN se vyskytlo vyjádření *Suarezův návrat do národního dresu (...) můžete sledovat* (SN4/8). Část, tedy národní dres, zastupuje celek, tedy národní tým. Také větný fragment *neprocedil za Hečova žáda míč* (SN5/2) obsahuje typ *pars pro toto*. Míč se nedostal pouze za brankářova záda, ale za celé tělo. Hned dvakrát byly místo celého člověka, tedy sportovce, označeny pouze *prsty*: *prsty v tom měli hlavně James s Irvingem* (SN12/9), *prsty v tom měl Fin Joonas Donskoi* (SN13/2). Obdobný je i případ obrazné záměny *pěstí* a rukou: *pěstí létaly vzduchem* (SN14/2) či *hlavy* místo celého těla: *zvednout nad hlavu Stanley Cup* (SN14/3).

Statistické porovnání

<i>Příspěvek</i>		<i>Počet synekdoch</i>		<i>Příspěvek</i>		<i>Počet synekdoch</i>	
BBV1/8	SN1/1	0	1	BBV8/5	SN8/1	0	0
BBV2/1	SN2/1	4	0	BBV9/3	SN9/1	12	9
BBV3/2	SN3/1	0	1	BBV10/3	SN10/1	5	0
BBV4/1	SN4/1	5	8	BBV11/5	SN11/1	1	0
BBV5/2	SN5/2	4	9	BBV13/1	SN13/1	5	11
BBV6/1	SN6/1	5	7	BBV14/1	SN14/1	4	9
BBV7/3	SN7/3	17	13	BBV14/5	SN14/3	4	5

Tabulka č. 10

Shrnutí

Při snaze vyhnout se užívání synekdoch bychom se ve sportovním zpravodajství setkávali s vyjádřeními typu *Narazily na sebe týmy páté Mladé Boleslavi a Třince; tým Chomutova si vyžkoušel* a podobně. Výraz *tým* by bylo možné samozřejmě nahradit synonymními výrazy, případně větu modifikovat úplně odlišným způsobem (*tým San Jose potřeboval doma vyhrát X bokejisté San Jose potřebovali doma vyhrát*), ve většině případů by se však jednalo o prodloužení věty. Zpravodajství se naopak snaží o pravý opak, tedy kondenzaci, byť by mělo dojít k odstranění jen jednoho slova. Výrazy však nebrání porozumění.

Ve vysílání BBV a SN byl silný nepoměr výskytu dvou hlavních typů synekdoch: pojmenování části místo celku se objevila oproti druhému typu zřídka. Označení věci tím, že se pojmenuje její část, užívají spíše autoři beletristických textů a do sportovních zpráv zatím tenhle trend nepronikl.

5.4 Hyperbola

Hyperbolou se míní opisné pojmenování, které zveličuje význam slova či slovního výrazu. Značí nadsázku a zintenzivňuje skutečnost, je užívána ke kladení důrazu. Často bývá obrazná, z toho důvodu ji obvykle řadíme k metonymii, výjimečné však není ani užití bez obrazu. Hyperboly se užívá při vyznání, projevu radosti, povzdechnutí či při vyjadřování negativních emocí. Přetváří běžné, každodenní skutečnosti v jevy hodné pozornosti. Pomocí hyperboly také docílíme silného emocionálního účinku na recipienta, nadsázka je navíc často pramenem humoru.⁷³

BBV

Informace *Jen díky Hylákovi, který (...) pokrýl 43 střel Energie, domácí nešli do vedení* (BBV6/6) vyzdvihuje význam brankářových zákroků, opomíjí však pomoc všech jeho spoluhráčů. Ve vysílání BBV se vyskytla věta: *299. bráček světa byl pro českého tenistu vážným problémem* (BBV8/7). Pomocí kolokace *vážný problém* zdůraznil autor neschopnost českého tenisty vzdorovat papírově slabšímu soupeři. *V zápase, ve kterém vycházelo Čechům vše* (BBV10/1) přehání realitu a nadnáší výkon českých hokejistů. *(Rozhodčí) už si nezapískají* (BBV10/3) přehnaně zdůrazňuje výrazný trest pro dvojici rozhodčích. *Zachránil je dvěma skvělými zákroky Manuel Neuer* (BBV13/2) zveličuje brankářův podíl a dramaturgizuje důležitost sportu. Stejně lze označit verbum zachránit i v oznámení *národní tým zachránila po teči Hubníka tyč* (BBV14/1).

SN

V rámci sportovního zpravodajství na televizi Nova jsme také zaznamenali několik hyperbol. *Útočník (...) nepotřeboval během bitky ruce. Po soupeři totiž hodil helmu.* (SN1/8) Zmíněné uvedení rubriky *Borec na konec* mohlo vyvolat u nejednoho diváka pobavení, protože je nemožné hodit helmu bez pomoci rukou. *Nebyla by to Gabriela Soukalová, kdyby ji nepotkala nějaká kuriózní situace.* (SN3/1) Záměrně užitý kondicionál v tomto kontextu úmyslně zveličuje roztržitost české biatlonistky. *O Radku Gudasovi se ještě před měsícem mluvilo hlavně v souvislosti se zákeřnými zákroky, jenže teď je to najednou klíčový bek Philadelphie.* (SN4/3) Zmíněný příklad jsme mezi hyperboly zařadili z důvodu přítomnosti adverbia *najednou*, jímž jsou zpochybňovány dosavadní schopnosti českého hokejisty, a je naznačeno, že jeho herní zlepšení se neočekávalo. V hodnotící větě *Mít v týmu dvakrát*

⁷³ BRUKNER, Josef a FILIP, Jiří. *Poetický slovník*. 2. upr. vyd. Praha: Mladá fronta, 1997. s. 153. ISBN 80-204-0650-6.

Stepha Curryho, bylo by Golden State nejspíš neporazitelné (SN4/7) je hyperbolicky užito nadpřirozené schopnosti. Dvakrát se v analyzovaných relacích SN vyskytlo přivlastnění Floridy Jaromíru Jágrovi: *zápas Jágrovy Floridy* (SN5/1), *Jágrova Florida* (SN13/3). Další uvedený příklad, *gólmána Heču nejdříve zachránil Rada* (SN5/2), je totožný s výše zmíněnými příklady vyskytnuvšími se v BBV. Rada nezachránil Heču, tedy jeho život, pouze mu pomohl zabránit inkasování gólu. Poslední větou náležící mezi hyperboly, *Sparta teď bude brát o všechno* (SN7/3), autor subjektivně zdůrazňuje závažnost zápasu.

Shrnutí

Bez hyperboly by se zpravodajství bezpochyby obešlo, navíc by se touto cestou do jisté míry zobjektivizovalo. Kupříkladu uvedené ukázky obsahující verbum *zachránit* však nepovažujeme za natolik problémové jako třeba příklady bulvarizující význam sdělení, kam řadíme příklad *Útočník nepotřeboval během bitky ruce*. Ve většině případů pak uvedené hyperboly zdůrazňovaly situaci či význam sportu. Ve velkém množství případů byla sportovní klání označena verbem *bojovat* či substantivem *boj*.⁷⁴ Tohle přenášení vojenské a válečné terminologie do sportovního prostředí považujeme taktéž za hyperbolické.

5.5 Synonymie

Synonyma jsou slova či výrazy stejného nebo podobného významu. Napomáhají variabilitě pojmenování a umožňují vyvarovat se opakování totožných slov. Docházet však může k problémům interpretačním, ne všechna pojmenování sportovců, klubů či situací totiž musí divák znát. Poté vzniká situace, o níž jsme se zmiňovali v kapitole *Sportovní slang*. Divák musí být alespoň částečně se sportovní problematikou obeznámen, aby všechny názvy dokázal interpretovat správně. Někdy může tato neznalost způsobit i nepochopení celého vyznění zprávy.

Níže uvedené příklady synonymie zazněly ve vysílání BBV a SN. V některých případech stačila dvě slova či kolokace, v jiných bylo třeba užít delší synonymní řadu.

Označení sportovních týmů

Ve sportovním zpravodajství je základem rozmanitě pojmenovat názvy klubů či týmů, aby nedocházelo k neustálému opakování téhož jména: *Real Madrid / španělský velkoklub*; *Liberec / nový rekordman základní části*; *Arsenal / londýnský tým / kanonýři* (BBV); *Arsenal / tým*

⁷⁴ Více viz kapitola *Původ slov*.

Arséna Wengera /Gunners (SN); Calgary Flames /Plameny; Litvínov /Chemici; Plzeň /Indiáni; Zlín /nováček /Fastav; Plzeň /Viktoria /Západočeši /hosté; Mladá Boleslav /Stredočeši /domáci; Kanada /tým země javorových listů /obhájci titulu; Jedenadvacátka /čeští mladíci. Označení za hosty či domáci lze za synonymní samozřejmě považovat pouze v konkrétní situaci, kdy je daný tým opravdu hostujícím, resp. domácím týmem.

Označení sportovců

Stejně důležitá je také variabilita při nazývání sportovců: *hráč válečníků /Tomáš Vyorál; číslo 36⁷⁵ /Martin Hanzal /útočník Arizony /český centr; Tomáš Berdych /česká jednička (BBV); Tomáš Berdych /česká jednička /turnajová šestka (SN); Džavoronok /karlovarská hvězda; David Krejčí /český útočník /druhý nejproduktivnější Čech NHL; opora Letců /Wayne Simmonds /Kanadčan; Cristiano Ronaldo /madriidský šestnáctigólový střelec; Tomáš Hertl /český útočník /slávistický odchovanec; České boxerky /Fabiana Bytyqi a Lucie Sedláčková /Andělská pěst a Mlátička z Děčína /děvčata /české krásky; několik pronásledovatelů /smečka vlčáků /Američan Kaufman a Němec Langer.*

Označení sportů a sportovních situací

Rozmanitá pojmenování nalezneme také v oblasti označování sportů a konkrétních sportovních situací: *tenis /bílý sport; přesilovka / početní výhoda; závěr prvního setu / úvodní set/další dějství / třetí set; asistence / gólová příbrávka; cyklistická klasika/Paríž–Roubaix /cyklistické peklo severu / nejslavnější klasika; play off / vyřazovací část.*

Příklady synonymie ve větách

- *Olomoucká obrana je druhou nejlepší v lize a také dnes defenzíva Hanáků za dvě třetiny nesehala.* (BBV1/4)
- *Ještě dvě jamky před koncem vedl o čtyři rány, jenže závěr mu nevyšel a do posledního kola si tak nese náskok jediného úderu.* (BBV6/10)

Ne vždy se však autorům textů povedlo vyvarovat se opakování. Příklad, kdy se vyskytlo dvakrát stejné slovo v rámci krátkého textu: *Letos poprvé se na slavnostní večer budou těšit i bráčky. V nejužším výběru jsou letos dvě fotbalistky Slavia a jedna spartánka.* (BBV3/7) Také v reportážích Novy jsme podobný případ zaznamenali, a to hned několikrát: *Dokázal se probojovat mezi elitou a v nové sezoně by chtěl zaútočit na elitní trojku.* Na konci reportáže poté

⁷⁵ Hanzal se stal 36. hráčem, který v základní části NHL vstřelil více než 100 branek.

zazněla věta: *poprvé se totiž mezi elitou představí dva naši reprezentanti.* (SN1/1) *Podářilo se jí to symbolicky na domácí půdě/zlomila to symbolicky v Praze* (SN8/3). *Na ledě byl Hertl k nezastavení. Takhle Hertl otevřel skóre zápasu.* (SN11/4)

Mnohem nápadnější byly však případy, kdy moderátor či redaktor, případně oba, popsali stejnou skutečnost stejnými slovy dvakrát během krátkého časového úseku. Takové typy zpráv jsme zaznamenali ve vysílání obou relací, opětovaně však především ve Sportovních novinách.

- *Ovšem proti Arsenalu během osmi minut hatrickem otočil utkání. Dva góly zvládnul v závěru první půle a Carrollovo řádění nepřerušila ani přestávka, po které dostal West Ham do vedení 3:2. Hattrickem za osm minut dorovnal rekord sezóny Sergia Agüera.* (BBV6/4)
- *Mezi obránci v celé NHL za poslední tři týdny nedal nikdo víc gólů. V 10 zápasech jich vstřelil 5. (...) Pro Gudase to byl pátý gól v posledních 10 zápasech.* (SN4/3)
- *Boj o titul dostává naprosto novou zápletku. (...) Boj o titul dostal nový rozměr.* (SN5/2)
- *Češi se nadechli k obratu hned na začátku druhé půle. Střelu Marka Suchého si jeden z obránců ztečoval do vlastní sítě. Když už se Češi nadechovali k vyrovnání, přišla druhá žlutá.* (SN13/1)
- *V Česku se tak poprvé na veřejnosti ukázal s přítelkyní Veronikou Kopřivovou. (...) Až dnes po obědě se vrátil do České republiky a za ruku si vedl přítelkyni Veroniku Kopřivovou. S tou se tak ukázal v Česku na veřejnosti vůbec poprvé.* (SN13/3)

Za vůbec nejvíce zavádějící a nejproblematictější považujeme výrazy, které budí dojem synonymie, avšak synonymní nejsou. Všechny, jež jsme zaevidovali, byly přítomny ve vysílání Sportovních novin. Tutéž situaci redaktor a moderátor popsali třemi odlišnými výrazy evokujícími pokaždé situaci jinou: *málem sestřelila soupeřku /potkala ji bouračka /málem přejela pomalejší Rusku* (SN3/1). Obdobně tomu bylo i v následujícím případě: *na jednoho z nejlepších fotbalistů na světě bučí fanoušci /Ronalda vypískali příznivci Realu* (SN2/2). Mírně matoucí je pro diváka také situace, jež se přihodila ve čtvrtém příspěvku osmých SN v pořadí. Během něj moderátor vyslovil informaci (*chybět bude nejméně dva týdny*) a redaktor ji poté upravil (*chybět bude dva týdny*). Ač se jedná o jediné chybějící slovíčko, oznámení dostává rázem jiný smysl.

Shrnutí

V oblasti synonymie byl v analyzovaném období mezi BBV a SN značný rozdíl. Označování stejných lidí, věcí či situací bylo ve sportovním zpravodajství ČT barvitější a

variabilnější než v rámci sportovního vysílání Novy. Ta naopak často užívala opakování pojmů či zaměňování jejich označení v pozici, kdy měly být pojmenovány synonymně. Považujeme to za jeden ze znaků bulvarizace.

Konkrétní jevy byly Českou televizí i Novou nezářídka označeny stejně. Kupříkladu tenista Tomáš Berdych bývá opakovaně prohlašován za *českou jedničku*. BBV využívají při popisu sportovců často výčet úspěchů, kupříkladu počtu zlatých medailí (*sedminásobná olympijská vítězka* pro označení Věry Čáslavské), Nova se nezářídka přikloní spíše k zajímavostem. Různost preferencí obou televizí můžeme doložit například na pojmenování jamajského sprintera Usaina Bolta: pracovníky Novy je opakovaně označován za *nejrychlejšího muže planety*, třeba i dvakrát v jednom příspěvku, redaktor ČT ho označuje za *světového rekordmana*. Nova tak preferuje zajímavost a zintenzivňuje Boltovu výjimečnost, užití substantiva *planeta* v blízkosti jeho jména může evokovat nadpozemskost a nadlidské schopnosti. Prostým užitím *světový rekordman* řadí ČT Bolta na stejnou úroveň jako ostatní světové šampiony v jiných sportech.

5.6 Přirovnání

Přirovnání neboli opisný výraz pojmenovává pomocí přímé podobnosti, srovnává dva subjekty či jevy. Oživuje text a působí na lidskou imaginaci. Ve sportovním zpravodajství se však vyskytuje poskrovnu, jak dokládáme i v této kapitole.

Ve čtrnácti relacích BBV jsme zaznamenali pouze dvě přirovnání: *byla na parketu jako doma* (BBV5/16), *26letý Štěch vypadal jako vedoucí na skautském táboře* (BBV9/3). Ve stejném počtu relací Sportovních novin využili autoři popis pomocí přirovnání asi v trojnásobně větším počtu než na ČT: *bylo brobové ticho, jako by fanoušci zapomněli fandit* (SN4/1), *prožil premiéru v NHL jako z říše snů* (SN6/2), *čeští hokejisté zatím na světovém šampionátu šlapou jako filharmonie* (SN10/3), *byla to rána jako z děla* (SN11/4), *při vyblašování všech kategorií to vypadalo, jako by jezdci závodili za stejnou stáj* (SN13/4), *byla to rána jako brom* (SN14/7).

Shrnutí

Přirovnání do sportovního zpravodajství zatím výrazněji neproniklo. V případě, že se v textu objeví, působí občas nemístně a nuceně. Některá přirovnání, kupříkladu *byla to rána jako z děla* či *prožil premiéru jako z říše snů*, jsou tak očekávaná a zlidovělá, že je lze považovat za klišé.

5.7 Adjektiva

Přítomnost adjektiv v každém zpravodajském textu je víceméně bezpodmínečná. Jejich pomocí kondenzujeme text, ozvláštňujeme ho a konkretizujeme informace v něm obsažené. Adjektiv se v obou sledovaných relacích vyskytlo nepřehledné množství, vybrali jsme tudíž pro názornost jen několik ilustrativních příkladů.

Deverbativní a dějová adjektiva

Z hlediska formálního se jedná o adjektiva vzniklá z původního verba, se zřetelem na význam jde o adjektiva vyjadřující děj. Ve vysílání BBV zaznělo: *v dresu poražených skóroval, nedobytná Letná, neporažený celek, nenasažená Babosová, po třech ztracených zápasech v řadě, střídající Kalabiška, stíhací jízda Mladé Boleslavi, rozhodující čtyřhra, přípravné období, postupový brejk. SN do vysílání mimo jiných zařadily: *hodně rozladěný byl po zápase Polák, překonaného gólmana zachránil Rada, končí i zlobivé dítě, vysmátý Hertl, drtivý útok.**

Adjektiva odvozená z proprií

Do této kategorie řadíme posesivní adjektiva vyjadřující přivlastňovací vztah k osobě živé a adjektiva přivlastňující předměty či jevy vlastním jménům neživým. BBV: *spartánský trávnik, kladenská síť, římské góly, olomoucký Hála, slávistický trenér, norské duo, kladenská palubovka, spartánský stroj, pražští Bohemians, londýnské derby, rakouské soustředění, příbramské prokletí, zlínské čekání na gól. SN: *manchesterské derby, Jágrova Florida, italský titul.**

„Sportovní“ adjektiva

Ve sportovní publicistice patří výskyt adjektiv odvozených od sportovních pojmů pochopitelně mezi nejfrekventovanější. Uvádíme výčet několika z těch, která zazněla v námi sledovaném období v BBV: *grandslamový vítěz, klubová historie, střelecká pozice, kvalifikační porážka, extraligová příslušnost, gólová situace, šestigólové utkání, pohárová Evropa, juniorská liga, produktivní dvojice, mistrovský titul, automobiloví veteráni. Vůbec nejčastěji byly užity kolokace obsahující adjektivum *foťbalový*, kupříkladu *foťbalová labuďka*, vůbec nejpočetnější pak byl výskyt jevu *foťbalová Sparta*. Adjektiva patřící do této kategorie ze SN: *hokejová Sparta, zlatá disciplína, tyčkářská soutěž, mistrovská Plzeň, sešíváný dres.**

Komparativy a superlativy

V analyzovaných relacích zazněly také stupňované tvary adjektiv vyjadřující větší míru vlastnosti při srovnání s jiným jevem. BBV: *nejproduktivnější bráček, nejhezčí moment zápasu,*

nejdramatičtější čtvrtfinále, *nejdražší* bráča, *statisticky jedna z nejobdivuhodnějších* českých hokejových kariér, *nejočekávanější* soutěž, *nejlepší* tým. SN: *největší* hvězda zápasu, *nejcennější* hokejová trofej.

Kumulace adjektiv

Velmi často jsme v obou relacích zaznamenali rozvíjení substantiva hned několika adjektivy. Využití kumulace adjektiv napomáhá vyjádření velkého množství informací na malém prostoru a ve sportovním zpravodajství je toho hojně využíváno. Kombinace typů adjektiv se přitom různí (např. superlativ, adjektivum odvozené z propria a adjektivum odvozené ze substantiva v kolokaci *největší česká medailová naděje*). BBV: *juniorský světový rekordman*, *nečekaný stříbrný úspěch*, *klidný velkopáteční večer*, *z téměř nulového úhlu trefil prázdnou bránu*, *aktuální předzápasové informace*, *malé pražské derby*, *dvě velké útočné posily*, *rekordní volejbalová návštěva*, *nekompromisní křížná rána*. SN: *zajímavý český souboj*, *průměrná pozice pro zútlejší závod*, *závěrečné kolo slibuje obrovské drama*, *talentovaný český útočník*, *hlavní klenot každého mítinku*, *skvělá výchozí pozice*.

Hodnotící adjektiva

Nejen výše zmíněné typy adjektiv, ale také hodnotící přídavná jména se vyskytovala v obou relacích ve velkém množství. Uvádíme příklad těch, jež doposud nebyly předloženy v jiné z kategorií. BBV: *hrubá chyba*, *parádní střela*, *vážné problémy*, *důležité body*, *dokonalý obrat*, *šikovný blafák*, *několik nevhodných zážitků*, *skvělí sportovci*, *dramatická výhra*, *hrdý reprezentant*, *jasná převaha*, *skvělý Oblak*, *důležitý zápas*, *parádní forma*, *velmi solidní vstup*, *skvělé druhé místo*, *překvapivé třetí místo*. SN: *spolehlivé výkony*, *neskutečná výměna*, *pikantní duel*, *zákeřný zárok*, *kuriózní zárok*, *hodně tuhý boj*, *hodně ostrá slova*, *krutý verdikt*, *na čele má komfortní náskok*, *chytil odpal fantastickým způsobem*, *parádní koš*, *bořký konec*, *byla to jednoznačná záležitost*, *pohodlný postup*, *zákeřný faul*, *skandální gól*, *obrovská nehoda*, *školácká chyba*, *totální defenzíva*.

Nejfrekventovanější adjektiva

Mezi adjektiva, která v námi analyzovaných relacích zazněla opakovaně, patří zejména hodnotící adjektiva *definitivní* a *klíčový*. Adjektivum *definitivní* se pak opakovaně vyskytlo i ve formě adverbia: *definitivně rozhodl*, *definitivně zajistil*, *definitivně pojistil*. Adjektivum *klíčový* se vyskytlo v kolokacích: *klíčový bek*, *klíčové góly*, *klíčový moment*, *klíčový bráča*, *klíčový nástup* či *klíčová postava*. Nejednou bylo užito slova *hvězdný*, zejména při popisu sportovce: *hvězdný Steph Curry*, *hvězdný LeBron James*.

Statistické porovnání

<i>Příspěvek</i>		<i>Počet hodnotících adjektiv</i>		<i>Příspěvek</i>		<i>Počet hodnotících adjektiv</i>	
BBV1/8	SN1/1	2	1	BBV8/5	SN8/1	1	3
BBV2/1	SN2/1	0	1	BBV9/3	SN9/1	0	2
BBV3/2	SN3/1	1	2	BBV10/3	SN10/1	3	2
BBV4/1	SN4/1	1	3	BBV11/5	SN11/1	2	1
BBV5/2	SN5/2	1	1	BBV13/1	SN13/1	1	1
BBV6/1	SN6/1	1	1	BBV14/1	SN14/1	1	3
BBV7/3	SN7/3	1	5	BBV14/5	SN14/3	1	3

Tabulka č. 11

Shrnutí

Diametrálním rozdílem v užívání adjektiv pracovníky ČT a pracovníky Novy je jejich významová stránka, největší odlišnost jsme zaznamenali v adjektivech hodnotících. Zmíněná adjektiva předkládají divákovi hodnocení, které by si měl vytvořit sám dle svého úsudku. V případě, že pracovník televize hodnotí adjektivum vysloví, ztotožňuje se s ním a měl by si být vědom, že jím ovlivňuje recipienta. Tato adjektiva přítomná ve vysílání BBV nenesou takový hodnotící příznak jako adjektiva stejné kategorie zaznamenaná v rámci SN. Adjektiva s negativní konotací z vysílání BBV (*hrubý, vážený, dramatický, těžký*) v sobě neobsahují takovou intenzitu jako adjektiva, jež jsme zaznamenali v SN (*zákeřný, tubý, ostrý, krutý, hořký, skandální, školácký*). Některá přídavná jména ze SN lze také zařadit mezi hyperbolická, zveličující: *neskutečný, jednoznačný, totální*.

5.8 Hodnocení

K hodnocení nebyla během sportovních zpráv užívána pouze adjektiva, ale také adverbia, substantiva či celé věty. Hodnotících výrazových prostředků se v obou relacích vyskytlo nepočítaně, uvádíme proto opět jen ilustrativní příklady.

Hodnocení pomocí adverbií a jejich komparace

V Brankách, bodech, vteřinách se redaktori a moderátoři namnoze uchýlovali k hodnocení pomocí adverbií: *po deseti minutách bylo mnohem veseleji* (BBV3/1), *zdálo se, že všechno přijde hladce* (BBV4/7), *a stylově oslavil své devatenácté narozeniny* (BBV5/5), *bylo to paradoxně Brno, kdo mohl poslat domácí do vedení* (BBV5/6), *byl krutě zklamán* (BBV5/6), *výhrou nad beznadějně poslední Ostravou* (BBV5/7), *zápas na Letné začal hodně překvapivě*

(BBV6/2), měli utkání parádně rozjeté (BBV6/4), vybral nečekaně Matthew Hayman (BBV6/9), díky neuvěřitelně pobytové ekvilibristice (BBV6/9), (basketbalisté) si konečně zabrají play off (BBV6/11), Nymburk s Petrobradem prohrál jednoznačně (BBV6/11), Azarov se houževnatě bránil (BBV7/8), dnes suverénně přebráli Norsko, byli jasně lepší (BBV10/1), prožil ty největší úspěchy (...) paradoxně v zabraničí (BBV11/12), neobroženě vládne tenisovému světu (BBV13/5), Irové se zaslouženě radovali z vedení (BBV14/2).

Nejinak tomu bylo v rámci SN: výrazně se podepsal pod vítězství (SN1/4), Lazio totálně zaskočila (SN3/2), Pavel Nedvěd si musí asi pořádne drbat hlavu (SN3/3), šel konečně na plac (SN3/3), boj o titul (...) dostává naprosto novou zápletku, kterou si trenér Ščasný určitě nepřál (SN5/2), bylo pro spartány ještě hůř (SN5/2), Sparta překvapivě prohrála na Slovácku (SN5/2), Hanika dopadl mnohem hůř (SN5/9), je to pouze patnáctá příčka (SN5/9), Jágr byl konečně na ledě u vstřeleného gólu (SN7/1), při golfu si někdy bráči dávají až příliš na čas (SN7/8), hodně nešťastně skončila cyklistická klasika (SN7/9), na šestý pokus letos konečně vybrála (SN8/3), bylo prakticky hotovo (SN9/1), musel být ze hřiště násilně odvečen (SN10/1), působil jak jinak než hodně sebevědomě (SN12/3), rozhodčí gól nesmyslně uznal (SN14/6).

Hodnocení pomocí částic už a až

Věty obsahující hodnotící částice už či až: Vítkovice už vedly 4:0 (BBV6/15), už za 10 dnů začíná v Rusku hokejové MS (BBV8/1), skončili už v prvním kole (BBV8/3), Holuša skončil až sedmý (BBV11/5), James si užívá, že už na všechno není sám (SN7/7).

Hodnocení pomocí substantiv

Dalším slovním druhem, pomocí něhož vyjadřovali redaktoři a moderátoři hodnocení, byla substantiva: Carrollovo řádění nepřerušila ani přestávka (BBV6/4), zářka Bostonu (BBV6/7), vrchol letošní Zlaté tretry (BBV11/5), fotbalový zážrak se dnes ve Francii bobužel nekonal (BBV14/1), nebyla to žádná sláva (SN5/9), pobroma pro basketbalisty (SN8/4).

Hodnocení orientovaná na emoce a pocity

Velmi často se sportovní novináři zaměřili na emoce a pocity sportovců či fanoušků. Popisování stavů člověka, jež jen tušíme, považujeme za hodnocení. Kupříkladu domácí trnuli až do první nastavené minuty (BBV3/5) nekonkretizuje, zda se jedná o fanoušky či hráče, navíc pouze intuitivně vyvozuje pocity, které v nitru člověka jen očekává. Další příklady: letos poprvé se na slavnostní večer budou těšit i hráčky (BBV3/7), výhra 4:2 ale Chemiky moc netěšila (BBV4/5), Karvinou pak nemuselo mrzet ani zranění (BBV4/9), zjevně se cítil na ledě

lépe než dřív (BBV5/11), Atlético nakonec ani nemrzelo, že chybně nařízenou penaltu Torres neproměnil (BBV9/4), hráči po přeletu nesmutnili (BBV11/1), nezklamal nabitě ochozy (BBV11/5), fotbalisté si s chutí zastríleli (BBV12/2), fanoušky zase těší návrat kapitána (BBV12/2), české fanoušky hráči (...) moc nepotěšili (BBV13/1), Sharks jim (...) udělali obrovskou radost (BBV13/9), jejich souhra, efektní akce a spousta srandiček barí miliony diváků po celém světě (BBV13/14), to je to, co fanoušci na basketbalu milují a chtějí vidět (BBV13/14), nic podobného nechtějí zažít znovu (BBV14/2), českým fanouškům nepokazilo před zápasem náladu ani deštivé počasí (BBV14/9).

Silná orientace na emoce a vnitřní prožitky při hodnocení byla zaznamenána také v analyzovaných příspěvcích SN: *stále mají úsměvy na tváři (SN2/1), dobrá nálada Gabrielu Soukalovou neopouští (SN2/1), musel vytrpět na lavičce dva góly (SN3/3), fanoušci zklamali (SN4/1), soupeři v NBA si ale mohou oddechnout (SN4/7), před startem měl dobrou náladu (SN6/4), nálada v týmu Golden State je výborná (SN6/5), hned si to tu zamiloval (SN8/1), byl vždycy samá legrárka (SN8/1), fanouškům nevadí ani to, že Jágr jejich tým nedotáhl do čtvrtfinále (SN8/2), zápas obrovsky prožíval trenér (SN9/3), trenér Newyorčanů byl (...) pořádně naštvaný na rozhodčí (SN9/7), fanoušci Slovanu Liberec si zhluboka oddechli (SN11/2), majitel a legenda Tučňáků Mario Lemieux z toho nebyl moc naděšený (SN13/2).*

Hodnocení sportovních výkonů

Sportovní novináři jsou vzhledem k charakteru odvětví, o němž informují, v postavení, kdy potřebují vylíčit konkrétní zápasové situace a zhodnotit výkony sportovců. Často je v hodnocení zahrnuta odlišná realita oproti původnímu očekávání.

BBV: Strýcová mohla (...) jedině překvapit (BBV4/7), Karolína Plíšková překvapila, jenže nepříjemně (BBV4/7), nováček soutěže ubrál (...) jediný bod, kdyby přidal další v Jablonci, bylo by to překvapení (BBV5/5), pouze remizovali (BBV6/4), neprosadil se v Liverpoolu a ani ve West Hamu to do teď nebyla žádná sláva (BBV6/4), ukázal, jak je pro svůj tým důležitý (BBV6/6), zápas (...) zvládl bez větších obtíží (BBV9/5), od té doby už Nymburk dominoval (BBV11/10), Duklu porazili bez větších komplikací (BBV12/10).

SN: v rozehrávce byli bezzubí (SN4/1), zápas proti Zenitu Petrohrad se jim ale nepovedl (SN6/6), vůbec není lídrem Floridy (SN7/1), jako by pro něj play off bylo zakleté (SN7/1), jako by v posledních zápasech ztrácela dech (SN7/3), čeští bokejisté (...) dál vládnou skupině A (SN10/3), tohle se české fotbalové reprezentaci vůbec nepovedlo (SN13/1), v obrovské šanci selhal (SN13/2).

Hodnocení v rubrice Borec na konec

Závěrečná rubrika každé relace SN Borec na konec je svou podstatou hodnotící. Pozitivní hodnocení je vyjádřeno *palcem naboru*, negativní má naopak za důsledek udělený *palec dolů*. Uvádíme příklady hodnocení, jež se v jejím rámci vyskytly: *za tohle nesportovní gesto si vysloužil palec dolů* (SN1/8), *za snahu tak dostává alespoň palec naboru* (SN2/8), *za dokonalou spolupráci dostávají palec naboru* (SN3/10), *předvedl stabovačku (...) a od nás má palec naboru* (SN4/10), *Lowry je náš borec na konec* (SN9/8), *za jeho úlovek mu dáváme palec naboru* (SN11/9), *sice se zranil, ale etapu dokončil. A proto je náš borec na konec* (SN12/10).

Statistické porovnání

<i>Příspěvek</i>		<i>Počet hodnotících prostředků</i>		<i>Příspěvek</i>		<i>Počet hodnotících prostředků</i>	
BBV1/8	SN1/1	0	5	BBV8/5	SN8/1	3	4
BBV2/1	SN2/1	2	3	BBV9/3	SN9/1	3	4
BBV3/2	SN3/1	4	8	BBV10/3	SN10/1	5	8
BBV4/1	SN4/1	1	7	BBV11/5	SN11/1	4	6
BBV5/2	SN5/2	4	6	BBV13/1	SN13/1	6	8
BBV6/1	SN6/1	5	3	BBV14/1	SN14/1	4	6
BBV7/3	SN7/3	6	6	BBV14/5	SN14/3	1	3

Tabulka č. 12

Shrnutí

Explicitní hodnotící prostředky ve sportovních zprávách ČT a Novy jsou nezdědkou hyperbolického rázu (*bez naděje poslední Ostrava, neuvěřitelně pobytová ekvilibristika*) a velkou měrou se zaměřují na popisování emocí, nálad a pocitů, které mohou být s ohledem na jejich niternou povahu jen nepodloženě odhadovány. Předkládání subjektivních názorů recipientovi může vést k nesouhlasu se sdělením. Divák se kupříkladu nemusí při vyslechnutí reportáže obsahující sdělení *Irové se zaslouženě radovali z vedení* s názorem shodovat. Stejný případ může nastat víceméně u každého hodnotícího prostředku.

Po zanalyzování hodnotících prvků ve všech relacích lze soudit, že explicitní posuzování situací v BBV i SN je nadměrné. Hned několik typů výše uvedených hodnocení například obsahuje jedna jediná věta ze Sportovních novin: *Brazílie měla pořádné štěstí, její brankář dostal školácký gól, který našťastí pro něj neplatil (...) i tak dostává palec dolů* (SN13/9). Každým hodnocením je značně narušen požadavek objektivnosti ve zpravodajství.

5.9 Slovní hříčky

V obou relacích evidujeme jevy, které řadíme do kategorie slovních hříček. První z nich *Kauza dopingů ruských chodců už prošla mezinárodní sportovní arbitráží v Lausanne* (BBV4/8) je pravděpodobně nezáměrná, náhodná, divákům se silným citem pro jazyk však pravděpodobně neunikla. V reportáži o chůzi byl pohyb kauzy označen verbem *chodit*, což v celém kontextu působí úsměvně. Další ukázka zazněla z úst moderátora: *dotančili jsme až k závěru dnešních Branky, body, vteřin* (BBV5/16). Obrazné pojmenování konce pořadu zaznělo po reportáži z plesu olympioniků, která se věnovala také tanci. Mezi vtipné poznámky řadíme také eufemistické vyjádření: *letité nebyly pouze stroje, ale i někteří jezdci* (BBV6/15). Reportáž, v níž se jeden z hostů svěřil se svými problémy se srdcem, uzavřel moderátor výstižnou větou ve sportovním prostředí často slyšitelnou: *Je to prostě srdcař* (BBV6/15). Kicker o Davidu Výborném ukončil moderátor prohlášením: *výborná tečka ukončila dnešní Branky, body, vteřiny* (BBV7/9). Humorně působí také věta: *(...) dotáhl se na Jaromíra Jágra. Už na něj ztrácí pouze jeden bod a čtrnáct let* (SN5/1).

Dalším zdrojem slovních hříček jsou hlásky a hra s nimi. *Na začátku obou poločasů inkasovala, pokaždé vyrovnala, ale vítězný gól už nedala* (BBV7/3). Uvedená věta směřuje k rýmovosti, v blízkosti za sebou byla užita slova stejně zakončená. Na podobném principu stojí i samotný název celé relace, již analyzujeme: *Branky, body, vteřiny*. Také v *Evropské lize nedobytná Letná* (BBV2/2) obsahuje tzv. vnitřní rým. Také název rubriky s kickery v SN nese rým: *borec na konec*, při uvádění množného čísla pak *borci na konci*.

Kumulace stejných hlásek v blízkosti za sebou se vyskytuje ve větě: *Zličín bojkotoval zápas pražského přeboru proti Královcům na protest proti poměrům v českém fotbale* (SN4/6). Jejich vlivem zní věta důrazně a při důsledném vyslovení budí pozornost.

Shrnutí

Slovní hříčky sportovní zpravodajství bezpochyby ozvlášťují a oživují. Nezřídka diváka pobaví a mohou také aktivovat jeho vnímání. V relacích, které jsme analyzovali, převládaly humorné hříčky s jazykem, vyskytly se také rýmy.

5.10 Frazémy a idiomy

Frazém lze definovat jako ustálené slovní spojení, přičemž alespoň jedna část celého frazému má specifickou funkci a význam celého frazému není z významů jednotlivých

samostatných slov odvoditelný. Pojem idiom považujeme za synonymní frazému. Zda jednotlivé výrazy splňují požadavky frazému, jsme zjišťovali pomocí *Slovníků české frazeologie a idiomatiky* vzniklých pod vedením Františka Čermáka.⁷⁶

Frazémy s komponentem *být*

Frazémy obsahující komponent *být* ve všech svých tvarech se vyskytly v reportážích BBV v následujících případech: *pod tlakem jsou ale dál* (BBV2/5), *byla na parketu jako doma* (BBV5/16), *servis byl naopak silnou zbraní soupeře* (BBV9/7), *byl v čele polského fotbalu* (BBV11/8), *ve hře byli i dva Češi* (BBV13/10), *zbylé dvě čtvrtiny byly už plně v režii Děčina* (BBV2/9), *být v dobré pozici* (BBV3/3), *je v čele šampionátu* (BBV14/7).

Také divákům Sportovních novin byly nabídnuty věty obsahující frazémy nesoucí komponent *být*: *Wenger je pod tlakem* (SN2/7), *pomsta byla sladká* (SN3/3), *v tuto chvíli je na programu kvalifikace* (SN5/9), *byl vždycky samá legrárka* (SN8/1), *na ledě byl Hertl ke nezastavení* (SN11/4), *proti Maltě byl tedy při chuti* (SN12/1), *San Jose je zpátky ve hře* (SN13/2).

Frazémy s komponentem *mít*

Divák mohl ve vysílání BBV zaznamenat také frazémy s komponentem *mít*, několikrát jsme v nich zaznamenali například frazém *mít na programu*: *světový pobár v biatlonu má zítra na programu* (BBV3/10), *šampionát má na programu ještě nedělní slalom* (BBV5/13), *měli fotbalisté na programu lehčí trénink* (BBV12/3), *blízko ke gólu měl* (BBV5/4), *pevné nervy mají* (BBV7/5), *skandál s opilý rozhodčím má rychlé řešení* (BBV10/3), *Berdych měl návrh* (BBV12/1), *má tak stejnou bilanci jako Sparta* (BBV2/10).

Příklady takových frazémů ze SN: *Flyers tak mají zase naději* (SN3/7), *NHL měla na programu třetí finálový zápas* (SN13/2), *prsty v tom měli hlavně LeBron James s Kyriem Irvingem* (SN12/9).

Frazémy s komponentem *držet*

Frazémy, jejichž součástí je verbum *držet*, případně varianta *udržet*, zazněly v příspěvcích BBV několikrát, v rámci vysílání SN v analyzovaném období jen jednou: *Vítková (...) po poslední střelbě držela třetí pozici* (BBV2/1), *Sigma udržela naději na záchranu* (BBV5/7), *dokázali držet krok (...) s nejlepšími jachtaři světa* (BBV8/8), *budeme držet palce* (BBV8/10 +

⁷⁶ Viz Použitá literatura a internetové zdroje.

BBV14/9), *naděje českého týmu (...) držel hlavně Petr Čech* (BBV14/1), *Čech držel favorita na uzdě* (SN14/1).

Frazémy s komponentem *dostat, vrátit (se)*

Promluvy obsahující frazémy s komponentem *dostat* či *vrátit (se)* zazněly pouze ve vysílání BBV: *soupeře dostával pod tlak* (BBV12/1), *dostala další velkou ránu* (BBV10/3), *dostal West Ham do vedení* (BBV6/4), *vrátil vedení na stranu Chemiků* (BBV4/5), *hokejisté San Jose se (...) vrátili do hry o Stanleyův pohár* (BBV13/9), *zápas se vrátil do zajetých kolejí* (BBV14/1).

Frazémy s komponentem *blýsknout se*

Stejně rozložení frazémů mezi oba pořady je i u těch, jež obsahují obrazné verbum *blýsknout se*: *útočník se hned blýskl dvěma asistencemi* (BBV6/8), *blýskl se světovým rekordem* (BBV6/14), *blýskl se čistým kontem* (BBV7/2), *blýskl se nejlepším světovým výkonem* (BBV13/10).

Frazémy s obrazným substantivem *cesta*

Autoři reportáží BBV občasně užíli také frazémy, jejichž základovým slovem je substantivum *cesta* ve svém přeneseném, abstraktním významu: *mají za sebou se Slávií úspěšnou cestu* (BBV3/7), *na cestě do pohárové Evropy* (BBV5/3), *překážkou (...) v cestě za obhajobou triumfu* (BBV4/9), *otevřeli si cestu k lepšímu angažmá* (BBV11/1).

Frazémy hojně užívané v oblasti sportu

Frazémy vztahující se ke sportovní sféře, zejména popisující konkrétní situace, se vyskytovaly spíše v BBV. Zde uvádíme příklady vět, které v sobě dané frazémy obsahují: *ocitl se na pokraji vyřazení* (BBV3/5), *Žraloci se v sérii ujali vedení* (BBV11/4), *usadili se na čele startovního pole* (BBV6/13), *český tým zase ukázal svou sílu* (BBV7/5), *soupeře přitlačili* (BBV10/2), *v závěru jí došly síly* (BBV11/5), *Česká republika potvrdila pozici velmoci* (BBV12/8), *své umění předvedli tentokrát v Ostravě a v Pardubicích* (BBV13/14), *svůj náskok ještě navýšily* (BBV2/7), *Sparta (...) ztratila důležité body* (BBV5/2), *získal rozhodující náskok* (BBV13/8).

V příspěvcích Sportovních novin byl výskyt takových frazémů méně častý: *Češi se tak zapíší do historie* (SN1/1), *Prevc přepsal historii* (SN3/6), *domáci ale ustáli úvodní tlak* (SN5/2),

sklidil ovace fanoušků (SN7/4), úspěch sklídl i u bráček (SN11/8), připravil palebnou pozici pro Joela Warda (SN13/2), zuby si na něm vylámali Morata, Alba i Silva (SN14/1).

Všeobecně užívané frazémy

U frazémů užívaných všeobecně, ve všech sférách lidského života, jsme zaznamenali vyrovnaný stav výskytu. BBV: přiložit ruku k dílu: *Hemský zase musel přiložit ruku k dílu (BBV2/6)*; muset se ohánět: *brankář Taylor se musel hodně ohánět (BBV3/3)*; čelit hrozbě: *museli (...) čelit hrozbě vyřazení (BBV4/10)*; udělat tečku: *tečku za první půli udělal (BBV2/9)*; nabídnout šanci: *nabídl šanci svým soupeřům (BBV5/11)*; přinést radost: *radost do Trínce teď ale přinesli mladíci (BBV5/15)*; pustit se do díla: *pak se pustil do díla Carroll (BBV6/4)*; řešit dilema: *žádné dilema řešit nemusí (BBV10/8)*; krýt záda: *podruhé mu ze stříbrné pozice kryl záda týmový kolega (BBV12/12)*; spravit si náladu: *fotbalisté Německa si chtěli (...) spravit náladu (BBV13/2).*

SN: Naplnit očekávání: *vysoká očekávání se bude snažit naplnit v nové stáji (SN1/1)*; ukázat, zač je toho loket: *nejdřív Gudas ukázal, zač je toho loket (SN3/7)*; stát v cestě: *propálil všechno, co mu stálo v cestě (SN3/7)*; hrobové ticho: *místy bylo na Letné až hrobové ticho (SN4/1)*; volit slova: *hodně ostrá slova volil po zápase s Plzní útočník Zlína Tomáš Poznar (SN6/1)*; šlapat na paty: *na paty mu ale šlape několik pronásledovatelů (SN6/8)*; dát za pravdu: *moderní technika mu dala za pravdu (SN7/1)*; způsobit poprask: *Jágrova věta způsobila na Floridě poprask (SN8/2)*; vzdát hold: *vzdávali hold zesnulému kolegovi (SN13/4)*; přerůst přes hlavu: *fotbalová chuligáni jim přerostli přes hlavu (SN14/2).*

Statistické srovnání

<i>Příspěvek</i>		<i>Počet frazémů</i>		<i>Příspěvek</i>		<i>Počet frazémů</i>	
BBV1/8	SN1/1	1	2	BBV8/5	SN8/1	0	1
BBV2/1	SN2/1	1	1	BBV9/3	SN9/1	1	0
BBV3/2	SN3/1	0	0	BBV10/3	SN10/1	2	3
BBV4/1	SN4/1	1	2	BBV11/5	SN11/1	1	2
BBV5/2	SN5/2	1	1	BBV13/1	SN13/1	0	2
BBV6/1	SN6/1	1	1	BBV14/1	SN14/1	2	2
BBV7/3	SN7/3	2	1	BBV14/5	SN14/3	1	0

Tabulka č. 13

Shrnutí

V rámci BBV i SN se v obdobném množství vyskytovaly frazémy neužívané primárně při sportovních přenosech či informování o nich. S přihlédnutím k počtu příspěvků a

k jejich délce lze však tvrdit, že frazémy úzce spojené se sportem jsou v BBV užívány častěji, kdežto tvůrci SN preferují fráze obecné, rozšířené mezi širší veřejnost.

5.11 Publicismy a klišé

Dva termíny, jimiž se budeme zabývat následovně, jsou velmi úzce spjaty, proto je řadíme do společné kapitoly. Vymezení rozdílů mezi publicismem a klišé není často zcela snadné, pro nás hraje hlavní roli kritérium četnosti výskytu v masmédiích. Mezi publicismy se snažíme řadit slova spíše opakovaně užívaná, mezi klišé pak nadužívaná. Hranice mezi oběma skupinami je však tenká a prostupná, z publicismů se velmi rychle mohou stát klišé. Publicismy i klišé přitom mají ve sportovním zpravodajství pevné místo a jsou součástí bez výjimky každého příspěvku. Z tohoto důvodu je počet příkladů, které jsme pro ilustraci vydělili do každé kategorie, jen malým zlomkem všech vyskytnuvších se publicismů a klišé v námi sledovaných relacích.

5.11.1 Publicismy

Za sportovní publicismy považujeme takové výrazy, které jsou v dané době pro sportovní žurnalistiku typické a novináři je užívají automaticky. Publicismus může být tvořen jedním či několika slovy, řadíme sem i mnohé frazémy.

Příklady publicismů či vět obsahujících publicismy, které jsme zaregistrovali ve vysílaných relacích BBV: *Neuvirth, který vychytil i nejproduktivnějšího hráče* (BBV3/8), *vedl se parádní střelou* (BBV4/1), *vyslal nebezpečnou střelu* (BBV5/6), *střelou doprostřed brány překvapil brankáře* (BBV6/1), *vydřít alespoň remízu* (BBV6/3), *na konci krásné přesilovkové kombinace stál Martin Kobout* (BBV6/5), *do posledního kola si tak nese náskok* (BBV6/10), *puk dopravil do sítě bruslí* (BBV7/2), *z čehož rezultovalo vítězství* (BBV7/7), *uspíšil cestu do bráčekého důchodu* (BBV7/9), *režíroval obrat* (BBV11/3), *stejný výsledek se urodil* (BBV12/1), *ve druhé sadě se obraz hry změnil* (BBV12/1), *vypracoval si vedení* (BBV12/1), *s tratí si nejrychleji poradili* (BBV5/12), *ukázal, že ani on není stroj* (BBV13/5), *měl na kopačce vyrovnání Darida* (BBV14/1), *z bradeckého náskoku ukrojil čtyři body* (BBV8/9), *zůstala dva body nad sestupovou propastí* (BBV10/4), *prošel sítím čtvrtfinále* (BBV11/3), *vytvořili modrobílé peklo* (BBV11/10), *klid do žil jim ale vlil Hrubant* (BBV11/10), *Real v něm ukradl Atlético mistrovský sen* (BBV12/5), *házenkáři pojal extraligové finále ve velkém stylu* (BBV12/10).

Věty obsahující publicismy či samostatně stojící publicismy, které zazněly během vysílání SN: *rozťáčí se také osmifinálový kolotoč Evropské ligy* (SN2/3), *Arsenal si (...) prostrřil cestu do čtvrtfinále* (SN2/7), *tvrdě naráželi do připravené obrany* (SN4/1), *sbíral (...) trestné minuty* (SN4/3), *potrestal nedorozumění spartánské obrany* (SN5/2), *rána (...) rozvřhla síť* (SN5/2), *propadal se pořadím* (SN6/4), *sní jako čtvrtý golfista v historii o obhajobě titulu* (SN6/8), *po přestávce o sobě sice dal vědět 18letý útočník* (SN9/1), *plány se začaly bortit* (SN9/3), *Nibali vysvlékl z růžového trikotu Kolumbijce* (SN12/5), *nezvládl reagovat na Italův drtiný útok* (SN12/5), *bude odvracet vyřazení* (SN12/9), *druhou chybu vyrobil Tomáš Rosický* (SN13/1), *vyválčili bezgólovou remízu* (SN14/1), *Češi vsadí na defenzívu* (SN14/1), *pokračovalo dobývání Čechovy branky* (SN14/1), *pojistku pak přidal střídající Schweinsteiger* (SN14/2), *svou dominanci (...) potvrdili v šestém utkání* (SN14/3), *Valencie (...) držela postupový výsledek* (SN3/2), *Plzeň má nakročeno k obhajobě* (SN7/3), *jako první udeřili Pražané* (SN1/2), *Lewandowski vykřesal naději* (SN3/3), *Jaromír Jágř a David Krejčí se přetahují o titul nejproduktivnějšího Čecha* (SN5/1).

5.11.2 Kliše

Každé kliše bylo dříve módním výrazem, který však častým užíváním začal být vnímán jako stereotypní, všední a prázdný.

BBV

Přesprilíš často užívané výrazy ve sportovním zpravodajství, jež jsme zaznamenali v reportážích odvysílaných v BBV: *klíčový hráč*, *šťastná trefa*, *připravít úvodní gól*, *potrestat vyloučení*, *proměnit penaltu*, *čelo tabulky*, *inkasovat gól*, *stáhnout ztrátu*, *zaskočit domácí obranu*, *pojistit vítězství*, *čekat na gól*, *pozměnit sestavu*, *končit před branami čtvrtfinále*, *nenajít v závodu přemožitele*, *nepustit náskok*, *ukončit čekání na gól*, *upevnit si druhou příčku*.

Nadměrně hojná byla přítomnost verba *rozhodnout* a *postarat se*, které jsme evidovali v různých kontextech. Pro ilustraci pár příkladů: *rozhodnout o postupu* (BBV2/8), *o vítězství (...) rozhodl v nájezdech* (BBV6/6), *Ital rozhodl souboj (...) v předposledním kole* (BBV13/13), *postaral se o vyrovnání* (BBV4/5), *o snížení se postaral* (BBV5/3), *o dokonalý obrat se (...) postaral* (BBV5/3).

Také slovesa *uzavřít*, *otevřít*, *potvrdit*, *připsat (si)*, *ovládnout*, *udržet* či *zařídít* jsou ve sportovním zpravodajství charakteristická a výrazy s nimi spojené řadíme mezi kliše. Některé příklady: *třetinu snů domácích uzavřel krásnou trefou Miroslav Holec* (BBV1/4), *uzavřeli*

jsme dnešní Branky, body, vteřiny (BBV4/11), na 3:1 pak uzavřel do prázdné brány (BBV14/5), skvělou formu potvrdil (BBV1/5), roli favorita začal potvrzovat (BBV11/10), potvrdil své nesporné kvality (BBV12/12), Giroux si při vítězství 5:3 připsal čtyři asistence (BBV1/5), připsal si vítězný double (BBV3/9), připsala si letošní první úspěch (BBV8/6), závod ovládly Francouzky (BBV2/1), pokaždé vládly domácí týmy (BBV9/7), udržel čisté konto (BBV2/3), náskok kanonýři neudrželi (BBV7/4), neudržel svůj servis (BBV12/1), zařídil domácím dvoubodové vedení (BBV2/9), zařídil Medvědům vedení 2:1 (BBV5/9), vyrovnání zařídil (BBV6/1), zařídil tak vedení o 14 bodů (BBV11/10), vedení zařídil (...) premiérovým gólem (BBV14/3). Vůbec nejužívanějším verbem ve sportovním zpravodajství je však pravděpodobně bojovat ve všech svých tvarech. Potvrdila to i analýza dvaceti osmi relací BBV a SN.

SN

Ve Sportovních novinách zazněla mnohá klišé uvedená již výše. Některé další příklady: *vysoká očekávání (SN1/1), Sparta ale rozhodla utkání (SN1/2), neztratil ani set (SN5/8), Plzeň pak přesilovku využila (SN6/1), má na stole i novou smlouvu (SN8/2), za obhajobou titulu míří Karolína Plíšková (SN8/3), do druhé ligy spadne Příbram nebo Olomouc (SN10/2), nabruslil si před branku (SN11/4), trénovat na sto procent (SN9/4).*

Statistické srovnání

<i>Příspěvek</i>		<i>Počet publicismů a klišé</i>		<i>Příspěvek</i>		<i>Počet publicismů a klišé</i>	
BBV1/8	SN1/1	1	3	BBV8/5	SN8/1	1	0
BBV2/1	SN2/1	3	2	BBV9/3	SN9/1	1	2
BBV3/2	SN3/1	1	1	BBV10/3	SN10/1	2	1
BBV4/1	SN4/1	3	3	BBV11/5	SN11/1	4	1
BBV5/2	SN5/2	6	2	BBV13/1	SN13/1	1	2
BBV6/1	SN6/1	6	1	BBV14/1	SN14/1	3	3
BBV7/3	SN7/3	3	2	BBV14/5	SN14/3	4	4

Tabulka č. 14

Shrnutí

Na existenci publicismů a klišé stojí bez nadsázky celé sportovní zpravodajství České televize i televize Nova. Jejich výskyt jsme mohli zaznamenat v každé reportáži, mnohé z nich opakovaně. Častý výskyt stejných výrazů sice deaktivizuje divákovu vnímání, protože přesně takové znění věty už předem očekává, na druhou stranu napomáhá k rozšíření méně známých slovních spojení mezi širší obecnost.

5.12 Generalizace

Generalizace je proces zobecnování, tedy přisuzování obecného významu jevům s významem užším. Jedná se o přenesení jedinečného významu k významu obecnému, případně obecného k ještě více obecnějšímu. Často na základě výsledků jednoho zkoumání či jednoho závěru vyvozuje důsledky pro celou skupinu. Na opačném principu funguje konkretizace.

Generalizující pronomina a adverbia

Nejčastějšími pronominy a adverbii zobecňujícími sdělení jsou: *nikdo*, *nikdy*, *každý*, *vždycky* a podobné. Užitím takových výrazů nepřipouštíme jinou možnost a opomíjíme existenci výjimek. BBV: *Nikdo* nechtěl udělat chybu (BBV1/1), *všichni* tenisoví fanoušci určitě vědí (BBV1/10), *i proto* Jiřina Pelcová své následovnici *pokaždé* fandí (BBV3/10), *už se nic* paměťhodného nestalo (BBV5/4), *všichni* si ale nejvíce zapamatují dojezd do cíle (BBV5/12), *závěrečné* desítky metrů ze *všech* vytáhly poslední zbytky sil (BBV5/12), *domácí* na slávisty vlétli a v podstatě *nic* jim nedovolili (BBV6/6), *skvělá* zpráva pro *všechny* fanoušky atletiky (BBV8/5). SN: *Soukalové* už *malý* křišťálový globus za sprint *nikdo* nevezme (SN3/1), *na* tenhle večer *Koman* už *asi nikdy* nezapomene (SN3/3), *Právě on* mohl v závěru zápasu ještě *všechno* změnit. *Ale* stalo se něco, co *nikdo* nečekal (SN5/4), *nikdo* tohle trápení nechápe (SN7/1), *gól* Poznara z deváté minuty tak byl nakonec Zlínu k *ničemu* (SN6/1), *všechno* změnil tento okamžik (SN7/1), *James* si užívá, že už *na všechno* není sám (SN7/7), *Usain Bolt*, to je hlavní klenot *každého* mítinku (SN8/1), *byl vždycky* samá legrárka (SN8/1), *za všechno* může policie a pořadatelé (SN8/7), *teď* si ho ale *každý* bude pamatovat úplně jinak (SN10/1), *pohled* na motajícího se Pilného *mluví za vše* (SN10/1), *oba rozhodčí* si už *určitě* nezapískají (SN10/1), *karambol*, při kterém *všem* zatrnulo (SN14/7).

Generalizující verba

Generalizovat smysl sdělení lze i pomocí modálních sloves *muset*, *nemoct* či naléhajícího slovesa *potřebovat*. Věty s těmito užitými prostředky přechází možnost výjimky a evokují pocity nutnosti a nezbytnosti. Takových případů se ve vysílání BBV a SN objevilo podobné množství jako jevů spadajících do výše uvedené kategorie. Zde uvádíme některé příklady: *musel* Hemskej zase přiložit ruku k dílu (BBV2/6), *na plese olympioniků nemohl* chybět (BBV5/16), *v dnešní* dohrávce (...) *potřebují* letenští doma vybrát (BBV6/2), *otřesený* Arsenal *musel* být nakonec vděčný za remízu (BBV6/4), *o postup* se přesto *musely* hodně obávat (BBV6/12), *musí* si hlídat pozici v první čtyřce (BBV7/4), *o postup* naopak *musela* bojovat Šafářová (BBV8/6), *Martin Doktor* *nesmí* podcenit žádný aspekt české účasti (BBV8/10), *Pavel*

Nedvěd si musí asi pořádně drbat hlavu (SN3/3), musel vytrpět na lavičce dva góly (SN3/3), po utkání ve Skotsku ale nemůže být spokojený (SN4/1), když tenhle verdikt slyšeli pozůstali po obětech, nemohli věřit svým ušima (SN8/7).

Další příklady generalizace

Zobecnit obsah sdělení lze i pomocí vypuštění některého konkretizujícího slova ve větě. Význam sdělení rázem dostává naprosto jiný charakter. Kupříkladu ve větě *patří (...) mezi pět nejlepších brankářů sezony* (BBV1/5) je vypuštěna upřesňující informace, že se jedná pouze o statistiky v rámci zámořské NHL. O generalizaci lze hovořit také při užití těžko definovatelných slov: *nakonec si připsala letošní první úspěch ve dvouhře* (BBV8/6). Pojem *úspěch* lze jen těžko vymezit a pro každého hráče může znamenat odlišnou představu. Do této skupiny řadíme také větu *hned si to tu zamiloval* (SN8/1). Čas určující adverbium *hned* lze jen stěží vysvětlit tak, aby bylo všemi chápáno stejně. Poslední příklad, jež jsme do této kategorie zařadili: *přezdívkou Kanibal se už Luis Suárez nezabaví* (SN4/8). Do věty by se dalo zařadit adverbium *nikdy* (*přezdívkou se už nikdy nezabaví*) a rázem by věta spadala mezi příklady uvedené v kategorii první.

Statistické porovnání

Příspěvek		Počet generalizujících prostředků		Příspěvek		Počet generalizujících prostředků	
BBV1/8	SN1/1	0	1	BBV8/5	SN8/1	1	4
BBV2/1	SN2/1	0	0	BBV9/3	SN9/1	0	0
BBV3/2	SN3/1	0	1	BBV10/3	SN10/1	2	5
BBV4/1	SN4/1	0	2	BBV11/5	SN11/1	0	0
BBV5/2	SN5/2	0	0	BBV13/1	SN13/1	0	1
BBV6/1	SN6/1	0	1	BBV14/1	SN14/1	0	0
BBV7/3	SN7/3	0	1	BBV14/5	SN14/3	0	0

Tabulka č. 15

Shrnutí

Generalizace se v analyzovaných relacích vyskytovala zejména užitím indefinitivních a negativních pronomín a adverbí, a to jak ve větách tíhnuoucích ke statusu klišé (*nikdo nechtěl udělat chybu, nedokázali s tím nic udělat*), tak ve vyjádřeních ostatních, která za nadužívaná nepovažujeme. Dále byl hojný výskyt vět vyjadřujících nemožnost jiné eventuality vlivem slovesa *muset*. Přílišná generalizace zpravodajství bezpochyby neprospívá, jejím omezením by sdělení mohlo setrvat v obdobném rozsahu a trvání, a

přesto znít konkrétněji, což by mělo být jedním z hlavních cílů autora každé zprávy. Příklady nahrazení generalizace konkrétnizací: Hráči žádného z týmů nechtěli udělat chybu (*nikdo nechtěl udělat chybu*); právě on mohl v závěru zápasu výsledek ještě otočit, ale stala se věc, která se v letošní sezoně ještě nepříhodila (*Právě on mohl v závěru zápasu ještě všechno změnit. Ale stalo se něco, co nikdo nečekal*), Hemský přiložil ruku k dílu (*Hemský musel přiložit ruku k dílu*).

5.13 Hovorovost a obecná čeština

V obou relacích si ve svých projevech moderátoři a redaktoři pomáhali užíváním hovorových výrazů, slov spadajících do obecné vrstvy českého jazyka či jevů familiárních. Hovorovost slov jsme hodnotili pomocí SSJČ⁷⁷ a Akademického slovníku cizích slov (ASCS)⁷⁸.

Slova hovorová, obecná či hanlivá

Ve vysílání BBV se příliš často hovorová slova nevyskytovala. Zde uvádíme výjimečné příklady: *vyrovnat ale nesvedla* (BBV5/15), *předsedu fotbalové asociace šokovalo, co se stalo v Příbrami* (BBV10/3), *tým Švýcarska, který dotáhl ke zlatu na posledním úseku* (BBV12/9), *Američani se posunuli na třetí místo tabulky* (BBV10/2). Ze slov spadajících do obecné vrstvy jazyka jsme v BBV zaznamenali: *téměř celou sezonu promarodil se zraněným kolénem* (BBV6/8), *spousta srandiček baví miliony diváků* (BBV13/14).

Ve Sportovních novinách byl výskyt hovorových slov mnohem častější: *to je hlavně velká show* (SN5/10), *večer s motorkami ale nekončí* (SN6/4), *Bolt zkrátka není jen nejrychlejší muž planety, ale i pořádný showman* (SN8/1), *chvillemi světové dvojce Andyemu Murraymu zatápěl* (SN9/2), *Kulhavý se pomalu chystá na obhajobu* (SN9/4), *basketbalisté Nymburka se pomalu loučí s play off* (SN9/5), *parádní koš dal* (SN7/8), *velký mejdan se konal v Plzni* (SN10/2), *sudím bude šéfovat Polák Liszkiewicz* (SN11/3), *na Světový pohár bude fit* (SN14/4). Nespisovných výrazů příslušících do obecné vrstvy jazyka, které se vyskytly v SN, je podstatně více: *bezkyj večer a mějte se fajn* (SN1/8 + SN2/8), *fandové tak opět vyrukovali s transparentem žádající Wengeriův konec* (SN2/7), *touhle parádou dával v prodloužení na 4:2* (SN3/3), *šel konečně na plac* (SN3/3), *mašina jménem Golden State zase vylepšila rekord* (SN3/5), *řekl ne českému národáku*

⁷⁷ ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AV ČR. *Slovník spisovného jazyka českého*. [online]. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, ©2011. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>.

⁷⁸ KRAUS, Jiří a PETRÁČKOVÁ, Věra. *Akademický slovník cizích slov: A-Ž*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0607-9.

(SN10/4), *ani jednou nepinknul do míčku* (SN4/2), *byl vždycky samá legrárka* (SN8/1), *kolem Bolta byl (...) velký šrumec* (SN11/1), *českého šikulu ale rána (...) nerozhodila* (SN11/4), *přišel tenhle karambol* (SN14/7).

Náleží sem také univerbizované slovo *generálka*, jež se vyskytlo ve vysílání BBV i SN.

Jediné hanlivé slovo, které jsme ve všech relacích zaznamenali, bylo adjektivum *velkobubý* a zaznělo ve vysílání SN: *velkobubá prohlášení* (SN12/3).

Věty a větné úseky s příznakem hovorovosti

BBV: Verbální část věty *Pro mistrovství světa by tak mohli být volní Davidové: Krejčí a Pastrňák* (BBV6/7) by mohla být nahrazena následovně: *by mohli být k dispozici*.

SN: Během vysílání několikrát zaznělo vyjádření obsahující částici *prakticky*, která v určitém kontextu nese příznak hovorovosti a pokládáme ji za tzv. *vypávkové slovo*, jelikož bez jeho užití zůstává větě nezměněný význam, případně lze v některých případech nahradit vhodnějším slovem *téměř*: *on teď prakticky vyřadil jeho tým z Ligy mistrů* (SN3/3), *prakticky jen čekali na svou šanci* (SN4/1), *šance na titul je prakticky pryč* (SN7/3), *kouči Ščasnému zbyli z A týmu prakticky čtyři hráči* (SN9/1), *bylo prakticky hotovo* (SN9/1), *to první (velkobubé prohlášení) přišlo prakticky okamžitě* (SN12/3).

Další hovorová sdělení zaznamenaná v reportážích SN: *nyní už má ale sádru dole* (SN9/4), *české duo (...) má v zámoří po sezoně* (SN10/6), *Hertl tají, co mu je* (SN13/2). Mezi obecné či hovorové výrazy patří také verbum *muset* bez následného infinitivního tvaru slovesa jiného: *musel okamžitě do nemocnice* (SN14/7).

Výrazy s příznakem familiárnosti a osobního sdělení

Do této skupiny řadíme například označování českých sportovců pomocí zájmena *náš* a *my* ve všech jeho tvarech: *naši fotbalisté už například vědí, co si v létě ve Francii vezmou na sebe* (BBV4/11), *sešly se hvězdy naší sportovní minulosti i současnosti* (BBV5/16), *vysíláme duel naší skupiny* (BBV10/2), *naši fotbalisté navíc dohrávali zápas v deseti* (BBV13/1), *poprvé se totiž mezi elitou představí hned dva naši reprezentanti* (SN1/1), *Španělé nás sice zatlačili* (SN14/1), *útočník Španělů Álvaro Morata pobavil v zápase s našimi fanoušky* (SN14/8).

Jeden z titulků během vysílání SN zněl: *Lebron zařídil výhru* (SN1/4). Jedná se o basketbalistu Lebrona Jamese, jeho pojmenování křestním jménem ve zpravodajství považujeme za znak familiárnosti. *Ted' se ukáže, jestli děvčata patří do světa elitního boxu*

(SN1/7). Označení dvou českých boxerek za *děvčata* v rámci zpravodajství považujeme za familiární, stejně jako označení rozhodčího za *chlapička: tenhle chlapík pískal (...) na mezinárodní scéně* (SN10/1).

Zaznamenali jsme také familiární označení sportovních týmů. Místo oficiálních názvů Bohemians a Viktoria jsou užita pojmenování familiární a slangová: *z Bohemky si odvezla jen bod* (SN7/3), *Viktorka jí (...) odskočila* (SN7/3), *oslavy Viktorce ale pokazil Jablonec* (SN10/2). V rámci vysílání BBV se vyskytlo familiární označení deníku The Times: *britské Timesy*.

Statistické srovnání

Příspěvek		Počet hovorových a obecných slov		Příspěvek		Počet hovorových a obecných slov	
BBV1/8	SN1/1	0	0	BBV8/5	SN8/1	0	2
BBV2/1	SN2/1	0	0	BBV9/3	SN9/1	0	3
BBV3/2	SN3/1	0	1	BBV10/3	SN10/1	2	1
BBV4/1	SN4/1	1	1	BBV11/5	SN11/1	0	1
BBV5/2	SN5/2	0	0	BBV13/1	SN13/1	0	0
BBV6/1	SN6/1	0	0	BBV14/1	SN14/1	0	0
BBV7/3	SN7/3	0	1	BBV14/5	SN14/3	0	0

Tabulka č. 16

Shrnutí

Hovorové i nespisovné výrazy jsme zaznamenali v obou analyzovaných relacích, v rámci SN však výrazněji více. Vliv na tuto skutečnost má bezpochyby i tematická rovina reportáží. V bulvárně laděných tématech lze hovorové a nespisovné výrazy tolerovat snáze než v příspěvcích informujících o vážnějších a relevantnějších tématech. Počet vyskytnuvších se nespisovných pojmů v SN však přesto považujeme za zbytečný a snadno redukovatelný.

Možná mírně překvapivé je zjištění, že označení zájmenem *náš* pro pojmenování českých sportovců bylo přítomné častěji v rámci BBV než SN. Toto přivlastňování považujeme za tolerovatelný projev subjektivního zaujetí při zápasech našich sportovců, jedinou výjimkou je příklad *Španělé nás sice zatlačili*. Z ní vyplývá aktivní účast redaktorů či moderátorů na utkání, více bychom připouštěli variantu *Španělé naše (fotbalisty) sice zatlačili*.

5.14 Univerbizace

Nemalé množství jazykových prostředků užitých ve sportovních relacích ČT a Novy bylo vytvořeno procesem univerbizace neboli utváření jednoslovných pojmenování z víceslovných.

Hovorová a slangová univerbizovaná slova

V relacích BBV a SN jsme zaregistrovali hovorová a slangová slova vzniklá z původní kolokace: *přesilovka* (přesilová hra), *trojky* (tříbodové hody), *bronz* (bronzová medaile), *zlato* (zlatá medaile), *stíhačka* (stíhací závod), *disciplinárka* (disciplinární komise), *stovka* (závod na sto metrů), *generálka* (generální zápas, poslední před turnajem), *národák* (národní tým), *Východ* (Východní konference), *profík* (profesionální hráč), *ochranka* (ochranná bezpečnostní služba), *dělovka* (dělová rána), *standardka* (standardní situace), *tiskovka* (tisková konference), *devatenáctiny* (devatenácté narozeniny).

Vyskytla se například i obrazná označení s přeneseným významem *proplouvá Evropou* (Evropskou ligu), *soupeře porazil i doma* (na domácím stadionu) a *Poznara rozčílila ruka Petržely* (hraní rukou).

Elize

Za univerbizovaná slova považujeme také ta, která vznikla po odtržení druhého slova, s nímž předtím tvořila kolokaci, aniž by se tvar ponechaného slova změnil: *primátorky* (pražské primátorky), *modrá* (čára), *asistent hlavního* (rozhodčího), *Branky* (body, vteřiny), *dohrávat zápas v deseti* (hráčích), *domáci* (hráči), *žlutá* (karta).

Statistické porovnání

Příspěvek		Počet univerbizací		Příspěvek		Počet univerbizací	
BBV1/8	SN1/1	0	1	BBV8/5	SN8/1	1	7
BBV2/1	SN2/1	1	0	BBV9/3	SN9/1	1	2
BBV3/2	SN3/1	1	0	BBV10/3	SN10/1	0	0
BBV4/1	SN4/1	0	3	BBV11/5	SN11/1	2	4
BBV5/2	SN5/2	0	0	BBV13/1	SN13/1	4	3
BBV6/1	SN6/1	1	2	BBV14/1	SN14/1	2	1
BBV7/3	SN7/3	1	1	BBV14/5	SN14/3	0	0

Tabulka č. 17

Shrnutí

V případě výskytu univerbizovaného pojmenování ve sportovním zpravodajství je ve většině případů nutná alespoň částečná recipientova znalost sportovního prostřední pro dostatečné pochopení významu sdělení. Mnohá slova vzniklá procesem univerbizace už však dostatečně pronikla do obecného povědomí (*profík, národňák*) a mnohá z výše uvedených nepatří vůbec do sportovního slangu (*devatenáctiny, ochranka*).

5.15 Persvaze

Persvazí se míní snaha a schopnost přesvědčit ostatní o vlastní pravdě pomocí argumentů. Persvazivní funkce je jednou z hlavních funkcí zpravodajství a projevuje se různými způsoby, k jejímu naplnění je užito velké množství jazykových prostředků. Na některé lexikální se zaměříme právě v této kapitole. Mnohým persvazivním prostředkům jsme se však již věnovali v předchozích kapitolách, jedná se zejména o veškerá hodnocení, preferování příběhů na úkor relevantních informací, odkazování na vysílání vlastní televize a také obrazná pojmenování, jež při interpretační zřejmosti působí na divákovy emoce.

5.15.1 Řečnické otázky a odpovědi

Řečnická otázka má sice tázačí formu, ale v komunikační situaci plní roli zdůrazňující nějaké tvrzení. Původce otázky odpověď neočekává, naopak, obvykle si rovnou sám odpoví. Ve vysílání BBV a SN se vyskytly řečnické otázky a odpovědi v následujících případech:

„Riskovat, nebo jet na jistotu? Tentokrát Michal Březina vsadil na opatrnější variantu.“ (BBV5/11)

„Takhle by mohla vypadat Sparta model 2020. Že neznáte jedinou tvář? To proto, že letenský dorostenecko-juniorský tým měl věkový průměr 19,7 let.“ (BBV9/3)

„Jak si Golden State bez něj poradí? Můžete sledovat živě dnes v noci na Nova Sport2.“ (SN14/5)

5.15.2 Působení na lidské city

Veřejnoprávní i komerční zpravodajství k přesvědčení a ovlivňování recipienta využívá působení na lidské pudy, mezi něž patří zejména základní biologické motivy (vrozené, fyziologické potřeby), psychické motivy napomáhající vytvoření duševního klidu a sociální motivy, které utváří mezilidské vztahy. Radíme sem také veškeré apely na lásku člověka k vlasti i ostatním národům.

Snaha vyvolat strach: „*Piloti létají rychlostí přesahující 300 kilometrů za hodinu pouze 25 metrů nad zemí.*“ (SN1) „*Hodně rozladěný byl po zápase NHL Roman Polák. Jeho San Jose sice vyhrálo na ledě Edmontonu 3:0, pro českého obránce ale skončilo utkání v krevi poté, co dostal naloženo od Nurseho. (...) Český bek se ani nestihl bránit a hřiště opouštěl celý od krve.*“ (SN2) „*Před utkáním přitom spoluhráči trefili českého útočníka do hlavy.*“ (SN11) *Tentokrát se před vzájemným zápasem v Lille rvaly tábory Němců a Ukrajinců. (...) Kromě pěstí létaly vzduchem i židle a stoly.*“ (SN14)

Snaha vyvolat soucit: „*V Juventusu ho nechtěli, ale pomsta byla sladká.*“ (SN3) „*Naštvaný Poznar: je mi z toho smutno.*“ (SN6) „*Trenér Islanders po zápase nadával rozhodčím.*“ (SN9)

Zavádějící informace: „*V ruském Khanty-Mansijsku sice smolně málem sestřelila soupeřku, přesto dojela druhá. (...) Poté, co odstrčila obě položky čistě, při výjezdu málem přejela pomalejší Rusku Slepovou. (...) Připravila se tím o cenné vteřiny a ty jí pak v cíli možná stály vítězství. Na první místo totiž ztratila jen tři sekundy.*“ (SN3) *Jeden nadýchal podle informací televize Nova 2,5 promile, ten druhý se zase vymočil přímo na hřišti a oba přišli o licenci. (...), „Pilný musel být ze hřiště násilně odvečen a po utkání měl nadýchat 2,5 promile.“* (SN10)

Do poslední zmíněné kategorie lze zařadit také následující: „*Hodně ostrá slova volil po zápase s Plzeň útočník Zlína Tomáš Poznar. Nelíbil se mu výkon rozhodčího Patáka, který mimochodem bydlí patnáct kilometrů od Plzně. Poznara nejvíc rozčílila ruka Petržely, po které padl vyrovnávací gól.*“ (SN6) *Vsuvka který mimochodem bydlí patnáct kilometrů od Plzně nenápadně naznačuje fakt, že kdyby rozhodčí pocházel odjinud, chybu by neudělal. Informace působí v tomto kontextu jako odůvodnění chyb, které rozhodčí v zápase učinil. A to i přesto, že hlavní chybu, po které padl neregulérní gól, udělal úplně jiný rozhodčí.*

Na recipienta mají vliv také titulky jednotlivých příspěvků. Nova se v titulcích reportáží nezřídka snaží o vyvolání divákovy zvědavosti, kdežto divák BBV se už z titulku obvykle dozví to podstatné, tedy čím se příspěvek zaobírá. Například naprosto konkrétní, ničím nespécifický titulek *FC Fastav Zlín – FC Viktoria Plzeň* v BBV6 silně kontrastuje s titulkem v SN6: *Naštvaný Poznar: je mi z toho smutno*. I sportovně nezasvěcení diváci při

sledování ČT okamžitě vědí, o čem reportáž pojednává, kdežto diváci Novy si musí na zkonkretizování a vysvětlení titulku několik vteřin počkat.

5.15.3 Imperativy

Často užívaným prostředkem persvaze v rámci BBV i SN jsou rozkazovací věty. Pomocí imperativů sloves je divák virtuálně nucen činnost, na niž se odkazuje, vykonat. Ve sportovních zprávách obou televizí jsou imperativní věty užívány především při odkazu na vlastní vysílání.

V rámci BBV jsme zaregistrovali pět verb v imperativu: „*Přímý přenos sledujte na ČT sport.*“ (BBV3/1) „*Kompletní souhrn mistrovství sledujte ve středu večer na ČT sport.*“ (BBV5/13) „*Na ČT sport vás dnes čeká fotbalový večer, tak si ho pěkně užijte.*“ (BBV5/16) „*Zápas sledujte živě na ČT sport.*“ (BBV9/7) „*Záznam z celého průběhu mistrovství sledujte ve středu večer na ČT sport.*“ (BBV12/8)

Ve vysílání SN se imperativy vyskytly devětkrát: „*V noci se těšte na další dávku NHL.*“ (SN1/3) „*NBA sledujte i dnes v noci.*“ (SN1/4) „*Nezapomeňte ani na Evropskou ligu.*“ (SN3/10) „*Zápas Jágroy Floridy proti Montrealu sledujte hodinu po půlnoci.*“ (SN5/1) „*Finále sledujte zítra od šestnácti hodin živě na Nova Sport a Voyo.*“ (SN5/8) „*V noci sledujte jinou sérii, a to Minnesota – Dallas.*“ (SN7/2) „*Nemyslete si, nešlo o nějakou zábavu rekreačních hráčů.*“ (SN7/8) „*Čtěte na webu www.novasport.cz.*“ (SN11/3) „*Zítra od 9 ráno sledujte třetí tréninky.*“ (SN11/7)

Ve vysílání BBV se navíc opakovaně vyskytovala ujištění, že si divák zapne daný přenos, na nějž bylo odkazováno. Tyto typy vět nejsou sice imperativní, ale stejně jako ony nepřipouští možnost divákovy výběru: „*To všechno uvidíte v pořadu Bully v půl desáté na ČT sport.*“ (BBV3/3) „*Záznam utkání uvidíte na ČT sport v pondělí od třidvaceti hodin.*“ (BBV6/4) „*Reportáž z Rallye Český Krumlov uvidíte na programu ČT sport v úterý večer.*“ (BBV12/12)

Místo imperativů sloves by měla být užita slovesa modální, zejména formulace typu *můžete sledovat*, která recipientovi umožňuje výběr, zda odmítne, nebo možnosti sledovat pořad využije.

5.16 Obsahové a syntaktické nedostatky

V následující kapitole se zaměříme spíše na syntax a obsah sdělení v reportážích, konkrétně na některé z námi registrovaných nedostatků.

BBV

Moderátorka: „*Chomutov si proti Liberci vyzkoušel, že i s novým rekordmanem základní části se dá hrát.*“ (BBV3/3) Zmíněnou větu považujeme za hyperbolickou. Hrát se dá opravdu s každým týmem, pro přesnější vyjádření bychom spíše větu doplnili: *Chomutov si proti Liberci vyzkoušel, že i s novým rekordmanem základní části se dá hrát vyrovnaná partie.*

Redaktor: „*I díky Michalu Neuvirthovi, který vychytil i nejproduktivnějšího bráče soutěže.*“ (BBV3/8) Nedostatkem sdělení je absence jména zmíněného *nejproduktivnějšího bráče* v celém příspěvku.

Redaktor: „*Závodníci se proběhli po zamrzlém jezere.*“ (BBV5/12) Užití slovesa *proběhnout se* je v tomto případě nepřesné. SSJČ charakterizuje toto verbum jako: *užít běhu*. Nelze však tvrdit, že si tuhle situaci závodníci příliš užili, zvláště když trat' byla dlouhá 63 kilometrů.

Nezřídka ve sportovní žurnalistice zaslechneme také neadekvátní užití vidu u slovesa. Stejně tomu bylo i v případě reportáže v BBV. Redaktor: „*Lukáš Jašek, který těsně před koncem první třetiny dával gól na 2:1 pro Oceláře.*“ (BBV5/15)

Redaktor: „*Třinec se na své soupeře v tabulce bodově dotáhl, ale o horší skóre přeci jen sestupuje.*“ (BBV7/8) Chybně užitá předložka: ale *kvůli* horšímu skóre přece jen sestupuje.

Redaktor: „*Miroslav Pelta chce, aby delegáti na zápasech v budoucnu měli možnost testovat rozhodčí na alkohol.*“ (BBV10/3) Náhrada věty pro lepší srozumitelnost: *možnost testovat přítomnost alkoholu v krvi rozhodčích.*

Redaktorka: „*Bývalé fotbalové a hokejové legendy se zase sešly v jedné z pražských restaurací a společně sledovaly úvodní duel českého týmu.*“ (BBV14/9) Pojmenování *bývalé legendy* je k označovaným mírně neuctivé, za legendy je totiž už v současnosti nepovažuje. Redaktorka nejspíš chtěla užít formulaci: *bývalí fotbalisté a hokejisté.*

SN

Redaktor: „*První gól vstřelil po velké chybě obránce Giroud.*“ (SN2/7) Z formulace je nejasné, zda gól vsítil obránce jménem Giroud, či zda obránce udělal chybu.

Redaktor: „*Lerch udělal velkou chybu. Po téhle strkanici dal druhou žlutou kartu olomouckému Hálovi. Ten měl jít do sprch, ale on bo na hřišti nechal a připsal ji Vepřekovi. Hrozil mu distanc, ale nakonec vyvázl jen s pokutou.*“ (SN3/9) Syntakticky chybná věta, v jejímž obsahu se posluchač snadno ztratí. Bylo by vhodné nahradit některá zájmena konkrétními jmény.

Redaktor: „*Red Wings porazili Tampu 2:0 a snížili sérii na 1:2.*“ (SN7/2) Hokejisté Detroitu nesnížili sérii, ale její stav.

Redaktor: „*V závěru sezony se ale potýká s velkou marodkou, na kterou včera přibyl také Šural.*“ (SN7/3) Moderátor: „*V závěru sezony postihla fotbalovou Spartu rozsáblá marodka.*“ (SN9/1)

V obou případech je namísto abstraktního substantiva *zranění* užito konkrétního *marodka*, jenž však neoznačuje totéž. Při korektním vyjádření by tedy mohlo zaznít: *v závěru sezony se potýká s mnoha zraněními.*

Redaktor: „*Světový rekord byl 68 vteřin, jenže Francouzi to o hodně překonali.*“ (SN7/8) Vhodnější by byla záměna pronomína *to* za *jej*.

Redaktor: „*Mužskou část turnaje vysíláme celý týden na Nova Sport a Tomáši Berdychovi trvalo druhé kolo 70 minut.*“ (SN9/2) Nevhodně užitá souřadící spojka *a*.

Redaktor: „*Na turnaji v Římě, který vysíláme na Nova Sport, končí jeden z největších favoritů. Švýcar Federer nestačil na 15. hráče světa. Rakušanovi podlehl v osmifinále 0:2 na sety.*“ (SN10/5) Redaktor opomněl v příspěvku uvést Rakušanovo jméno.

Moderátor: „*Nizozemec Steven Kruijswijk přišel včera o trikot lídra Gira, když upadl do sněhové závěje v horské etapě.*“ (SN12/10) Jelikož cyklista nepřišel o trikot ve chvíli pádu, ale až při dojezdu, měla by formulace znít spíše: přišel o trikot lídra *i proto*, že upadl.

Redaktor: „*Za ruku si vedl přítelkyni Veroniku Kopřivovou. S tou se tak ukázal v Česku na veřejnosti vůbec poprvé. Vlasy už začíná mít dlouhé jako za mlada, jen barva se trochu změnila.*“ (SN13/3) Z uspořádání a obsahu vět není jasné, zda se hovoří o vlasech Jaromíra Jágra či Veroniky Kopřivové.

Redaktor: „*Útočník Španělů Alvaro Morata pobavil v zápase s našimi fanoušky.*“ (SN14/8) Jednalo se o zápas s našimi fanoušky, nebo o zápas s našimi fotbalisty? Formulace je vlivem užití zájmena *naši* nejasná.

Shrnutí

V drtivé většině případů se těchto drobných, někdy i vážnějších obsahových a syntaktických nedostatků dopouštěli redaktorky a redaktori obou relací. Tím je tak potvrzena skutečnost, že redaktori, kteří jsou často tísněni nedostatkem času, chybují ve větší míře než moderátorky a moderátori, již mají svoje proslovy obvykle nachystány předem.

5.17 Dílčí závěr

Pomocí jazykové analýzy jsme získali odpověď na třetí z dílčích otázek: Do jaké míry se liší sportovní zpravodajství na ČT a na TV Nova se zřetelem na užití výrazové prostředky? Ve slangovém vyjadřování, v počtu či způsobu užívání personifikací ani v synekdochách nebyl v rámci obou pořadů významný rozdíl. Malý rozdíl se například vyskytl při analýze hyperbol, jichž se v SN vyskytlo o něco více, navíc byly často silněji akcentované a výrazněji zveličené než v případě BBV. Značnou diferenci jsme naopak zaznamenali v oblasti synonymie. Jazyk je v tomhle směru v BBV variabilnější a barvitější, ve vysílání SN dochází k častému opakování stejných pojmů, ba co víc, nejednou se vyskytla v synonymní pozici slova nesynonymní. Co se přirovnání týče, vyskytly se v analyzovaných relacích v trojnásobném počtu než v rámci BBV, ovšem bylo to jen šestkrát.

Obrovský rozdíl byl mezi oběma pořady v užívání hodnotících adjektiv. V adjektivech zmíněných v SN je větší intenzita hodnocení než v adjektivech vyskytnuvších se v BBV, a to zejména v adjektivech s negativní konotací. Hodnocení pomocí jiných prostředků než adjektiv je nadměrné u obou relací, ve Sportovních novinách však o něco více. Odlišnosti jsme zaznamenali také v užívání frazémů, těch sportovně laděných je užíváno častěji v rámci BBV, kdežto ty s všeobecným vyzněním preferují více Sportovní noviny.

Ve Sportovních novinách jsme také evidovali hojnější výskyt hovorových a nespisovných výrazů. Značnější než v BBV byl v SN také výskyt persvazivních činitelů, zejména imperativů.

6 Závěr

Cílem této práce bylo zanalyzovat, jak se liší sportovní zpravodajství veřejnoprávní České televize a soukromé televize Nova, konkrétně jsme se zaměřili na jejich hlavní sportovní zpravodajské relace Branky, body, vteřiny a Sportovní noviny. Pomocí excerpovaných textů čtrnácti relací obou pořadů jsme provedli komparaci tematického uspořádání a užitého jazyka, celkem jsme měli k dispozici 157 příspěvků Branek, bodů, vteřin v přibližné celkové délce 139 minut a 124 příspěvků Sportovních novin, které souhrnně trvaly asi 73 minut.

Hlavní výzkumnou otázku *Do jaké míry se liší sportovní zpravodajství na ČT a na TV Nova?* jsme rozčlenili na menší segmenty, na něž jsme postupně v průběhu analýzy hledali odpovědi. Z hlediska výběru tematizovaných událostí je sportovní zpravodajství České televize rozmanitější než Sportovní noviny. Poměr času věnovaného příspěvkům o jiném sportu než fotbalu či hokeji a právě příspěvků fotbalových a hokejových je v Brankách, bodech, vteřinách 3:4, kdežto ve Sportovních novinách 3:5. Hlavním kritériem pro zařazení reportáže do vysílání je u České televize aktuálnost a relevantnost pro českého diváka, u Sportovních novin hraje roli vlastnictví vysílacích práv na jednotlivé sportovní soutěže, ty dostávají v relacích značný prostor. V každém z analyzovaných vysílacích dní se ve Sportovních novinách vyskytl odkaz na vysílání televize Nova, průměrně ve 30 % všech příspěvků, u Branek, bodů, vteřin byl výskyt odkazů na vlastní vysílání 20%. Nova do svého vysílání zařazuje v hojném počtu také bulvárně laděné příspěvky přinášející zajímavé informace budící pozornost na úkor informací relevantních. Odlišně přistupují oba pořady také k ženskému sportu, redaktori České televize mu poskytli prostor ve více než dvojnásobně větší míře než pracovníci Novy, kde jsme zmínku o ženském odvětví některého ze sportů zaznamenali v necelých 10 % příspěvků.

Charakteristickým rysem při řazení zpráv v Brankách, bodech, vteřinách je sportovní odvětví, jelikož většinou v relacích následují reportáže ze stejného sportu za sebou. Ve Sportovních novinách podobné řazení zpráv není, nezřídka však na úvod dostávají prostor reportáže o populárních sportovních hvězdách, které znají i sportovně neznalí diváci.

Při jazykové analýze jsme si stanovili konkrétní výrazové prostředky a snažili jsme se je zaznamenat v jednotlivých reportážích, výsledkem jsou četné příklady přímo z vysílání a tabulky srovnávající hojnost výskytu těchto prostředků v reportážích obou pořadů.

Diference obou televizí v užívání jazyka je zřetelná pouze v uplatňování některých z jazykových prostředků, na něž jsme se v práci zaměřili. Jedná se zejména o oblast synonymie, v níž je jazyk redaktorů a moderátorů České televize pestřejší a variabilnější, než je tomu v případě Novy. Ve Sportovních novinách bylo evidentní časté opakování týchž slov či vyjádření. Značným nedostatkem a zavádějícím jevem je u Sportovních novin také vyjadřování nesynonymních slov v pozici synonymní, tedy používání slov s odlišným významem při několikerém popisu identické situace. Prostá přirovnání nejsou pro sportovní zpravodajství České televize ani Novy typická, v rámci čtrnácti relací, které jsme analyzovali, se vyskytlo 6 přirovnání ve Sportovních novinách a třetina tohoto množství v Brankách, bodech, vteřinách. Značný rozdíl mezi oběma relacemi jsme zaznamenali v intenzitě užívaných hodnotících adjektiv s negativní konotací, přičemž adjektiva užívaná pracovníky Novy jsou „údernější“ a snáz upoutají divákovu pozornost. Hodnotících a generalizujících prostředků je v obou analyzovaných pořadech přespršiliš, důraznější a častější jsou však ty užívané ve Sportovních novinách. V Brankách, bodech, vteřinách je typické užívání frazémů týkajících se sportovního odvětví, kdežto Sportovní noviny jsou plné obecně známých frazémů užívaných v běžných životních situacích. Hovorové a nespisovné výrazy působí v bulvárně laděném vysílání Sportovních novin méně nápadně než ve vysílání serióznějších Branek, bodů, vteřin, i to je možná důvod jejich hojnějšího užívání na televizi Nova, mnohé z hovorových výrazů jsou přitom slangového rázu. Sportovní noviny také obsahují mnohem více persvazivních prostředků, zejména imperativních tvarů sloves a vyjádření zprostředkovávající zavádějící informace.

S oporou v získaných datech můžeme tvrdit, že jazyk současného sportovního zpravodajství je tvořen z velké části z publicismů a klišé. Největší rozdíl v jazyce veřejnoprávního a komerčního sportovního zpravodajství je v jazykových prostředcích působících na diváka, Nova užívá více důrazných a přesvědčujících výrazových prostředků, které snáze upoutají pozornost recipienta.

Anotace

Autor: Pavla Ševčíková

Fakulta, katedra: Filozofická fakulta univerzity Palackého v Olomouci, Katedra bohemistiky

Název práce: Tematická a jazyková analýza sportovního zpravodajství se zaměřením na pořady Branky, body, vteřiny a Sportovní noviny

Vedoucí práce: Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D.

Počet znaků: 176 139

Počet příloh: 1

Počet zdrojů a použité literatury: 48

Klíčová slova: sportovní zpravodajství, jazyk zpravodajství, TV Nova, ČT, reportáž

Tato bakalářská práce se zaměřuje na současné sportovní zpravodajství. Teoretická část je orientována zejména na reportáže a zjišťuje, jaké události se stávají zprávou a objevují se ve zpravodajských relacích. Popisuje také rozdíly komerčního a veřejnoprávního zpravodajství a charakterizuje veřejnou službu a projevy bulváru. Analýza se koncentruje zejména na jazyk dnešního sportovního zpravodajství, konkrétně pořadů Branky, body, vteřiny vysílané na veřejnoprávní televizi a Sportovní noviny přenášené soukromou televizí Nova. V autentických textech hledá jazykové prostředky a zkoumá jejich odlišné užívání v rámci obou pořadů.

The thesis focuses on the contemporary sporting coverage. The theoretical part is oriented especially on reportages and it finds out which types of events are eventually parts of the news. It also describes the differences between commercial and public news and characterizes the public service and the expressions of tabloid. The analysis is concentrated on the language of nowadays sporting coverage, specifically Branky, body, vteřiny broadcast by public television and Sportovní noviny broadcast by the private TV Nova. The language instruments in the authentic texts are found, and their different usage during both broadcasts is examined.

Resumé

The thesis deals with thematic and linguistic analysis of sporting coverage with focusing on the broadcast *Branky, body, vteřiny* and *Sportovní noviny*. The first one is broadcasted by public Czech television, while the second one is broadcasted by the private television Nova. The main goal of the thesis was to describe the language used in nowadays sporting coverage, especially the major differences between the two mentioned broadcasts. The work is based on the authentic texts which were broadcasted at the time between the 1st March 2016 and 13th June 2016. Within every broadcast, there are 14 parts, it means 14 parts of *Branky, body, vteřiny* and the same number of parts of *Sportovní noviny*. The bachelor thesis takes into account only speeches of moderators and redactors, the speeches of guests are not included.

The work also tries to prove there are many signs of tabloids in sporting coverage of TV Nova. The method is the analysis of trends of both televisions, which helps them choosing reportages for their broadcast. *Branky, body, vteřiny* is set to be the unbiased source of information, while *Sportovní noviny* are assumed to bring more subjectivity because of higher viewership, which brings greater financial results for the television. It is the main reason for inserting interesting news instead of relevant ones and it manifests also in language, what is more substandard compared to *Branky, body, vteřiny*. There is also a higher number of judging sentences than it would be appropriate.

The result of research, which should not be passed over, is also the fact that there is an intensive influencing (persuasions) spectators by the reports, mainly in *Sportovní noviny*, principally by effecting the spectator's emotions.

Použitá literatura a internetové zdroje

Tištěné zdroje

- BARTOŠEK, Jaroslav. *Úvod do studia žurnalistiky: studijní texty pro distanční studium*. 2. přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0235-1.
- BARTOŠEK, Jaroslav. *Žurnalistika: úvod do studia*. Olomouc: Středisko distančního vzdělávání UP, 1997.
- BEČKA, Josef Václav. *Slob žurnalistiky*. Praha: Novinář, 1986.
- BOSÁK, Jaromír. Komentování sportu a sportující komentátoři. In: *Mediální teorie a praxe*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012. s. 25–40. ISBN 978-80-244-3271-7.
- BOYD, Andrew. *Zpravodajství v rozhlase a televizi*. Praha: Centrum nezávislé žurnalistiky, 1995.
- BRUKNER, Josef a FILIP, Jiří. *Poetický slovník*. 2. upr. vyd. Praha: Mladá fronta, 1997. ISBN 80-204-0650-6.
- ČERMÁK, František. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 1: přirovnání*. Praha: Leda, 2009. ISBN 978-80-7335-216-5.
- ČERMÁK, František. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 2: výrazy neslovesné*. Praha: Leda, 2009. ISBN 978-80-7335-217-2.
- ČERMÁK, František. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 3: výrazy slovesné*. Praha: Leda, 2009. ISBN 978-80-7335-218-9.
- ČERMÁK, František. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 4: výrazy větné*. Praha: Leda, 2009. ISBN 978-80-7335-219-6.
- DĚKANOVSKÝ, Jan. *Sport, média a mýty: zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové*. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-131-4.
- FILIPEC, Josef a kol. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. 4. vyd. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1347-4.
- HLADKÝ, Miroslav. *Žurnalistika v televizi*. Praha: Novinář, 1986.
- HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. Ostrava: Profil, 1979.
- HUGO, Jan. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. Praha: Maxdorf, 2006. ISBN 80-7345-086-0.
- JÍLEK, Viktor a BEDNAŘÍKOVÁ, Božena. *Jazykové prostředky s potenciálem porušit normu v oblasti mediálního zpravodajství*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 978-80-244-4896-1.
- JIRÁK, Jan. Masová média a česká společnost. In: *10 let v českých médiích*. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005. s. 9–23. ISBN 80-7178-925-9.
- KŇÁVA, Petr. *Úvod do studia televizní žurnalistiky: pro posluchače žurnalistiky filozofické fakulty*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1585-3.
- KOŠČO, Ján. *Žurnalistické žánry v televizi*. Praha: Novinář, 1984.
- KRAUS, Jiří a PETRÁČKOVÁ, Věra. *Akademický slovník cizích slov: A-Ž*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0607-9.

- LOKŠÍK, Martin. Reportážní tendence v digitálním televizním zpravodajství. In: *O reportáži, reportérech*. Praha: Karolinum, 2010. s. 79–86. ISBN 978-80-246-1781-7.
- LOTKO, Edvard. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0720-5.
- MIHALKA, Libor: Míra plnění funkce média veřejné služby z pohledu analytické společnosti InnoVatio. In: *Veřejná služba ve veřejnoprávních médiích: sborník textů ze semináře: Český Krumlov, 8. a 9. listopadu 2002*. Praha: Votobia, 2003. s. 224–239. ISBN 80-7220-142-5.
- MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-2979-4.
- MLČOCH, Miloš. *Charakteristické rysy jazyka psané sportovní žurnalistiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN: 80-244-0397-8.
- OSVALDOVÁ, Barbora. Bulvár. In: *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. s. 32. ISBN 80-85983-76-1.
- OSVALDOVÁ, Barbora. Bulvární. In: *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. s. 32. ISBN 80-85983-76-1.
- OSVALDOVÁ, Barbora. Infotainment. In: *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. s. 80–81. ISBN 80-85983-76-1.
- OSVALDOVÁ, Barbora. Reportáž a reportéři. In: *O reportáži, o reportérech*. Praha: Karolinum, 2010. s. 5–17. ISBN 978-80-246-1781-7.
- RUB-MOHL, Stephan. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Přeložila Hana Bakičová. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0158-8.
- ŠMÍD, Milan. Televize veřejné služby a amsterodamský protokol EU. In: *Veřejná služba ve veřejnoprávních médiích: sborník textů ze semináře: Český Krumlov, 8. a 9. listopadu 2002*. Praha: Votobia, 2003. s. 209–224. ISBN 80-7220-142-5.
- ŠOFAR, Jakub. Reportáž o pohybech a slepých uličkách v textu o reportáži. In: *O reportáži, o reportérech*. Praha: Karolinum, 2010. s. 113–117. ISBN 978-80-246-1781-7.
- TEJKALOVÁ, Alice. Sportovní reportáž lehce alternativně. In: *O reportáži, o reportérech*. Praha: Karolinum, 2010. s. 105–112. ISBN 978-80-246-1781-7.
- ZÁRUBA, Robert. Posuny televizní reportáže. In: *O reportáži, o reportérech*. Praha: Karolinum, 2010. s. 87–94. ISBN 978-80-246-1781-7.
- ZUNA, Pavel. Rozdíl mezi zpravodajstvím veřejné služby a komerčním zpravodajstvím. In: *Veřejná služba ve veřejnoprávních médiích: sborník textů ze semináře: Český Krumlov, 8. a 9. listopadu 2002*. Praha: Votobia, 2003. s. 28–32. ISBN 80-7220-142-5.

Diplomové práce

- KOVAŘÍKOVÁ, Hana. *Sportovní zpravodajství v agendě českých deníků: proměny pokrytí a prezentace sportů a vliv na veřejnou agendu v letech 1993-2007*. Praha, 2002. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta sociálních věd.
- ŠTĚRBOVÁ, Lucie. *Zpravodajství TV Nova optikou Kodexu ČT, se zaměřením na zobrazování násilí, drastických záběhů a obětí v reportážních příspěvcích*. Praha, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta sociálních věd.

Internetové zdroje

ANOPRESS IT, a.s. *Anopress IT, dodavatel profesionálního monitoringu médií*. [online databáze]. 2016 [cit. 1. 3. 2016–13. 6. 2016]. Dostupné z: <http://www.anopress.cz/>.

ASOCIACE TELEVIZNÍCH ORGANIZACÍ. *Definice základních výpočetních ukazatelů* [online]. 2016 [cit. 15. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/tv-vyzkum/pem-iv/definice-zakladnich-ukazatelu>.

ČESKÁ TELEVIZE. *Branky body vteřiny 60 let* [online]. 13. 3. 2016 [cit. 15. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/11451346419-branky-body-vteriny-60-let/21647129403/>.

ČESKÁ TELEVIZE. *Sledovanost a spokojenost* [online]. 1996–2016 [cit. 15. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/sledovanost-a-spokojenost/>.

ČESKÁ TELEVIZE. *Kodex České televize. Čl. 12 Sportovní vysílání* [online]. 1996–2016 [cit. 16. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/cl-12-sportovni-vysilani/>.

JAKLOVÁ, Alena. *Persvaze a její prostředky v současných žurnalistických textech. Naše řeč* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2002, roč. 85, č. 4, s. 169–176 [cit. 1. 3. 2017]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7689>.

MLČOCH, Miloš. *Několik poznámek k nejazykovým a jazykovým prostředkům v současném bulvárním a tzv. seriózním tisku. Naše řeč* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2002, roč. 85, č. 5, s. 235–243 [cit. 1. 3. 2017]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7698>.

SVOBODOVÁ, Ivana. *K stylovému využití jazykových prostředků v televizní sportovní reportáži. Naše řeč* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 1992, roč. 75, č. 2, s. 72–77 [cit. 1. 3. 2017]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7060>.

ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AV ČR. *Internetová jazyková příručka*. [online]. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, ©2008–2012. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.

ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AV ČR. *Slovník spisovného jazyka českého*. [online]. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, ©2011. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>.

ZIMA, Jaroslav. *Televizní sportovní komentář. Naše řeč* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 1972, roč. 55, č. 4, s. 215–220 [cit. 1. 3. 2017]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5636>.

Seznam příloh

Excerpované texty reportáží z pořadů Branky, body, vteřiny a Sportovní noviny

(viz příložené CD)